

SOUBORNÉ INFORMACE

Ročník 2006

Informace o regionech, městech a obcích
Kód publikace:13-3107-06

České Budějovice, prosinec 2006
Č.j. 22/2006

V ý v o j l i d s k ý c h z d r o j ů v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005

Zpracoval: ČSÚ, Krajská správa České Budějovice
Ředitel: Ing. Karel Běhounek
Oddělení regionálních analýz a informačních služeb
Kontaktní zaměstnanec: Ing. Jiří Kotek, tel.: 386 718 693, e-mail: jiri.kotek@czso.cz

Český statistický úřad, Krajská správa České Budějovice

2006

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu:

www.czso.cz

Zajímají Vás údaje o Jihočeském kraji? Navštivte odkaz „ČSÚ v krajích“, nebo navštivte přímo internetové stránky:

www.cbudejovice.czso.cz

Human Resources in the Jihočeský Region in 2000 - 2005

The publication is focused on detailed evaluation of demographic development and trends of the labour market and touches on living conditions of inhabitants. The position of the region within the Czech Republic is compared and intra-regional differences are shown. Completed with graphs and cartograms.

ISBN 80-250-1337-5

© Český statistický úřad, Krajská správa České Budějovice, 2006

OBSAH

1. Úvod

1.1 Cíle analýzy	6
1.2 Vývoj lidských zdrojů v České republice v letech 2000 až 2005	7
1.3 Vývoj lidských zdrojů v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005	12

2. Kvalita lidských zdrojů

2.1 Struktura obyvatel	
sídelní struktura	13
věková struktura	13
vzdělanostní struktura	14
zdravotní stav obyvatelstva	17
migrace	21
cizinci	24
projekce vývoje počtu obyvatel do roku 2025	25
2.2 Vzdělávání	
střední a vysoké školství	26
celoživotní vzdělávání	29
využívání informačních technologií	32

3. Využití lidských zdrojů

3.1 Ekonomický potenciál	
makroekonomický rámec	34
odvětvová struktura ekonomiky	34
podnikatelské prostředí	36
výzkum a vývoj	37
dopravní dostupnost	38
bytová výstavba	40
3.2 Zaměstnanost	
zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil	42
mzdy	47
zaměstnanost cizinců	50
dojíždka do zaměstnání	50
3.3 Nezaměstnanost	
nezaměstnanost podle VŠPS	52
nezaměstnanost podle MPSV	54
volná pracovní místa	58

4. Mezikrajské srovnání	59
-------------------------------	----

Tabulková část

Vybrané ukazatele podle krajů	68
-------------------------------------	----

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje – „Vývoj lidských zdrojů v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005“ a původu statistických dat v publikaci otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou definitivní.

Seznam grafů

1. Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP.....	9
2. Věková struktura obyvatel v roce 2005	14
3. Vzdělání obyvatel kraje podle věkových skupin (SLDB 2001)	14
4. Vývoj migrace v kraji v letech 2000-2005	23
5. Počty absolventů v kraji – denní studium	27
6. Studenti vysokých škol v Jihočeském kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště.....	28
7. Výuka cizích jazyků na středních školách v Jihočeském kraji v roce 2005.....	30
8. Jednotlivci s přístupem k osobnímu počítači a internetu doma.....	33
9. Motorizace v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005	39
10. Bytová výstavba v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005	41
11. Zaměstnaní v NH v Jihočeském kraji podle věkových skupin (VŠPS).....	43
12. Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS).....	46
13. Struktura zaměstnanosti podle klasifikace zaměstnání v roce 2005 (VŠPS)	47
14. Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)	47
15. Nezaměstnané ženy podle věku.	53
16. Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo k 31. 12.	58

Seznam kartogramů

Věkové složení obyvatel Jihočeského kraje v roce 2005	76
Vzdělanostní struktura obyvatelstva v krajích ČR v roce 2005 (VŠPS)	76
Pracovní neschopnost a výdaje na dávky nemocenského pojištění v krajích ČR v roce 2005	77
Pracovní neschopnost a registrovaná nezaměstnanost v krajích ČR v roce 2005	77
Změna počtu obyvatel v obcích Jihočeského kraje v období od 1. 3. 2001 do 31. 12. 2005.....	78
Saldo migrace v krajích ČR v období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2005.....	78
Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel a jejich složení podle postavení v zaměstnání v krajích ČR v roce 2005	79
Index ekonomického zatížení v krajích ČR v roce 2005 a předpokládaná změna počtu obyvatel ve vybraných věkových skupinách do roku 2025	79
Rozsah a typ studia na středních školách v krajích ČR ve školním roce 2005/2006.....	80
Změna počtu studentů VŠ v krajích ČR v období školních let 2001/2002 a 2005/2006	80
Studenti VŠ v krajích ČR ve školním roce 2005/2006.....	81
Výzkum a vývoj v krajích ČR v roce 2005	81
Růst produktivity práce a srovnání s úrovní ČR v roce 2005	82
Vývoj průměrné mzdy v Kč v krajích ČR v období 2000 až 2005	82
Dokončené byty v obcích Jihočeského kraje v letech 2001 až 2005	83
Míra zaměstnanosti a struktura zaměstnaných v krajích ČR v roce 2005	83
Vývoj míry zaměstnanosti v krajích ČR v období 2000 až 2005	84
Pracovní místa a struktura vyjížďky za prací v okresech ČR (SLDB 2001)	84
Míra nezaměstnanosti a průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání v okresech ČR k 31. 12. 2005	85
Změna míry registrované nezaměstnanosti v okresech ČR v období 2000 až 2005.....	85
Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo v okresech ČR k 31. 12. 2005	86
Účastníci rekvalifikací v okresech ČR v roce 2005	86

1. Úvod

1-1. Cíle analýzy

Jednou ze základních podmínek dlouhodobého ekonomického růstu je dostatek lidí na trhu práce. Nejde však jen o kvantitu, ale pracovní síla musí mít odpovídající kvalifikaci, adaptabilitu a musí být dostatečně mobilní. Uplatnění na trhu práce nezávisí jen na dosaženém vzdělání, ale také na ochotě dále si kvalifikaci trvale prohlubovat. Významné jsou podmínky podnikání a zaměstnání, které ovlivňují nabídku pracovních míst. Důležitá je rovněž ochota pracovat a s tím související systém státní sociální podpory, zda je dostatečně k práci motivující. Nelze opomenout ani další faktory, jako je dobrý zdravotní stav, možnosti regenerace pracovní síly a s tím spojený rozvoj volnočasových aktivit, úroveň legislativy apod.. Stejně významné je i ocenění pracovní síly.

Problematika rozvoje lidských zdrojů je velice rozsáhlá. Záměrem tvůrců tohoto materiálu ale nebylo plně se věnovat všem aspektům, které z této šíře vyplývají. **Hlavním cílem** bylo spíše problematiku rozvoje lidských zdrojů v Jihočeském kraji **zmapovat** v hrubých rysech a pokusit se najít **základní trendy**, které se v této oblasti projevují v letech 2000 až 2005. Přitom prioritním zdrojem dat byly především údaje statistické, zjišťované Českým statistickým úřadem a Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Celá práce je rozdělena do několika tématických skupin. V úvodní části je charakteristika stavu a vývoje lidských zdrojů ve sledovaném období v České republice s akcentem na srovnání s ostatními státy Evropské unie. Součástí tohoto oddílu je také souhrnné hodnocení výsledků v Jihočeském kraji. Podrobnější pohled na vybrané okruhy otázek v Jihočeském kraji pak umožňují další části analýzy.

V druhé části této publikace hodnotíme kvalitu lidských zdrojů. Tento oddíl má dva základní komponenty. Prvním jsou demografické aspekty, které charakterizují kvantitu a strukturu obyvatelstva jako zdroj pracovní síly. Druhou část pak tvoří oblast vzdělávání, tedy pohled na možnosti a předpoklady pro uplatnění se na trhu práce.

Třetí část je věnována využití lidských zdrojů. Jsou zde základní charakteristiky zaměstnanosti včetně řady pohledů na její vnitřní strukturu. Obdobně široce je popsána i problematika nezaměstnanosti. Přitom celý tento oddíl je uveden charakteristikou základních ekonomických podmínek, ve kterých k využití lidských zdrojů v kraji dochází.

Závěrečná textová kapitola se pak pokouší zhodnotit oblast lidských zdrojů formou mezikrajového srovnání. Přitom celá problematika je rozdělena do tří samostatných celků, kde hodnotíme postavení krajů pomocí syntetizujícího ukazatele nejprve jednotlivě a v závěru pak souhrnně za všechny tři uvedené oblasti.

1-2. Vývoj lidských zdrojů v České republice v letech 2000 až 2005

Lidské zdroje jsou jedním ze základních faktorů rozvoje. Jejich kvalita ovlivňuje i životní úroveň v dané zemi. Růst životní úrovně je podmíněn ekonomickým rozvojem a ten v podmínkách globalizace do značné míry závisí na vytváření předpokladů pro dlouhodobý růst konkurenční schopnosti firem. Ta se odvíjí od rychlosti, s jakou dokáží firmy realokovat kapitál tam, kde přinese vyšší výnosy. Tento proces je tím plynulejší, čím pružněji reaguje lidský kapitál na změny v ekonomice. Obvyklou charakteristikou tohoto procesu je míra nezaměstnanosti a zaměstnanosti, která odráží schopnost lidského kapitálu adaptovat se na změny na pracovním trhu. Tuto schopnost ovlivňují nejen charakteristiky jednotlivců na trhu práce, ale i politika státu, a to prostřednictvím zákonů regulujících podmínky zaměstnávání lidí (překážky v přijímání a propouštění zaměstnanců, konstrukce minimální mzdy) a podmínky sociální ochrany (sociální dávky, zejména dávky v nezaměstnanosti).

Rozhodujícím parametrem kvality lidských zdrojů z hlediska jejich postavení na trhu práce jsou charakteristiky vzdělanosti. Patří sem celá oblast vzdělávání, a to od základního, středního a vysokého školství až po celoživotní vzdělávání. Je nepopiratelným faktem, že pracovní síla s vyšším vzděláním je, ve srovnání s méně vzdělanou, přizpůsobivější a v důsledku toho snáze mění zaměstnání, její případná nezaměstnanost tak trvá kratší dobu. To dokládá i struktura nezaměstnaných, ve které nejvyšší podíl zaujímají lidé se základním vzděláním.

Kvalita lidských zdrojů

a) Obyvatelstvo

Většina ukazatelů populačního vývoje České republiky je na úrovni průměru EU. Výjimkou je porodnost, která vykazuje velmi nízké hodnoty, a to nejen v rámci EU. I když je vývoj úmrtnosti velmi příznivý, mezinárodní srovnání dokládají, že zejména v případě naděje dožití je tento ukazatel v České republice stále ještě nižší než v EU.

Ukazatele demografického vývoje svědčí o tom, že tendence k přirozenému úbytku, která se prosazuje prakticky od počátku 90. let, pokračovala i v období 2000 až 2005, i když dynamika tohoto pohybu se snížila. Pokles počtu obyvatelstva přetrvával v prvních třech letech tohoto období a poté byly, díky imigraci a v menší míře i díky pomalu se zvyšujícímu počtu narozených dětí, dosahovány kladné hodnoty. Nejvyšší přírůstek obyvatelstva byl vykázán na konci analyzovaného období, tedy v roce 2005.

Tab. 1.2.1 Vývoj obyvatelstva^{*)}

	Živě narození	Zemřelí	Přírůstek obyvatel		
			přirozený	stěhováním	celkový
2000	8,8	10,6	-1,8	0,6	-1,1
2001	8,9	10,5	-1,7	-0,8	-2,5
2002	9,1	10,6	-1,5	1,2	-0,3
2003	9,2	10,9	-1,7	2,5	0,8
2004	9,6	10,5	-0,9	1,8	0,9
2005	10,0	10,5	-0,6	3,5	3,0

^{*)} na 1 000 obyvatel středního stavu

Úhrnná plodnost vykazuje v České republice ve srovnání s průměrem EU-25 velmi nízké hodnoty. Hodnotou tohoto ukazatele ve výši 1,23 v roce 2004 se Česká republika řadí spolu se Slovinskem a Polskem na poslední místa v rámci členských zemí. Průměr zemí EU-25 činil 1,5. Ukazatel úhrnné plodnosti vykázal v období 2000 až 2004 mírný vzestup, a to o 0,09 p.b. Ke zvýšení došlo i v roce 2005, a to na 1,28 dětí, zejména v důsledku vstupu početně silných ročníků let sedmdesátých do věku maximální plodnosti. Průměrný věk matek se postupně zvyšuje, a to na 28,6 v roce 2005, tj. o 4 roky za posledních 15 let. Pokles plodnosti vykazují především mladé ženy, u starších se naopak zvyšuje, toto zvýšení však není dostatečné na kompenzaci poklesu u mladších žen.

V České republice se v roce 2004 narodilo téměř 31 % dětí mimo manželství, zatímco v roce 2000 to bylo pouze necelých 22 %. Přes tento relativně rychlý růst byl podíl těchto dětí mírně pod průměrem EU-25, který činil 31,6 %. V roce 2005 se podíl dětí narozených mimo manželství v ČR dále zvýšil, a to na 31,7 %. U prvních dětí v pořadí se v tomto roce mimo manželství narodilo již 40 %. Z dostupných údajů však není patrné, kolik dětí narozených neprovdaným matkám žije v neúplných rodinách a kolik v nesezdaných soužitích.

Očekávaná délka života při narození se v České republice v období 2000 až 2004 zvýšila o 1 rok a je stále nižší než průměr zemí EU-15 i EU-25. Nejvyšší hodnoty vykazuje dlouhodobě Švédsko (78,4 let, rok 2004),

či Španělsko (77,2 let ve stejném roce) a Řecko (76,7 let). Na opačném konci pak stojí dvě ze tří pobaltských zemí, a to Lotyšsko a Litva (65,5, resp. 66,4 let). V roce 2005 se očekávaná délka života dále prodloužila, a to u žen na 79,1 let a u mužů na 72,9 let, přičemž se rozdíly mezi muži a ženami postupně snižují (od roku 2000 o 0,5 let).

b) Vzdělanost

Znalosti a flexibilita představují konkurenční výhodu nejen pro jednotlivce, nýbrž i pro celou společnost. Přizpůsobování lidí měnícím se požadavkům pracovního trhu se stává nezbytným předpokladem pro uplatnění se na něm. Je tedy v zájmu společnosti, aby pro rozšiřování znalostí a získávání vyššího vzdělání vytvářela co nejlepší podmínky.

Význam vzdělávání podtrhuje i Lisabonská strategie, která usiluje o to, aby se EU stala nejvíce konkurenčně schopným regionem a ekonomikou založenou na vzdělání. Pro dosažení tohoto cíle je podle této strategie nutné, aby do roku 2010 dosáhly členské státy úrovně, ve které má alespoň středoškolské vzdělání 85 % dvaadvacetiletých a 80 % obyvatelstva ve věku 25 až 64 let.

Česká republika tyto cíle dosahuje již nyní. V roce 2005 mělo alespoň středoškolské vzdělání téměř 90 % populace a Česká republika podle tohoto ukazatele obsadila 1. místo v rámci EU-25. První místo zaujímá Česká republika i z hlediska podílu středoškolsky vzdělané populace na věkové skupině 25 až 64 let. V zásadě velmi příznivé hodnocení České republiky získané porovnáním podílu středoškolsky vzdělaných na populaci vyvolává otázku, zda tento typ vzdělání vyhovuje a především bude vyhovovat měnícím se nárokům na pracovním trhu.

Odlíšnou pozici však má, pokud jde o samotné terciární vzdělání. V roce 2005 byly jen dvě země v rámci EU-25, které vykázaly nižší podíl obyvatelstva s terciárním vzděláním v dané věkové skupině obyvatelstva, a to Malta a Itálie (viz dále). Postupné zvyšování vysokoškolsky vzdělaných tak zůstává i nadále důležitou výzvou pro lepší uplatnění na trhu práce.

Počet studujících v rámci terciárního vzdělávání v České republice, stejně jako počet vysokých a vyšších odborných škol, roste nepřetržitě již řadu let. V současné době poskytuje terciární vzdělávání 24 veřejných, 36 soukromých vysokých škol a 175 vyšších odborných škol. Tabulka 1.2.2 ukazuje vývoj v této oblasti od roku 2000 do roku 2005.

Tab. 1.2.2 Terciární vzdělávání

	Školní rok					Index 2005/2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Počet studentů celkem	231 293	243 100	262 138	289 958	310 010	134,0
v tom:						
veřejné vysoké školy	199 840	210 213	224 437	243 558	259 025	129,6
vysoké školy MO, MV a MS ¹⁾	2 810	2 708	2 226	2 433	2 106	74,9
soukromé vysoké školy	2 038	3 499	7 891	13 286	19 120	938,2
vyšší odborné školy	26 605	26 680	27 584	30 681	29 759	111,9
Počet škol celkem	199	209	217	225	224	112,6
v tom:						
veřejné vysoké školy	24	24	24	24	24	100,0
vysoké školy MO, MV a MS ¹⁾	4	4	4	4	2	50,0
soukromé vysoké školy	8	17	27	28	36	450,0
vyšší odborné školy	163	164	162	169	162	99,4
Počet studentů/žáků na pedagoga						
veřejné vysoké školy	15,6	15,4	15,8	17,1	17,7	113,4
vyšší odborné školy	9,9	9,7	9,0	9,5	8,9	90,0

¹⁾ MO - Ministerstvo obrany, MV - ministerstvo vnitra, MS - Ministerstvo spravedlnosti

Počet účastníků terciárního vzdělávání se v období 2000 až 2004 zvýšil o více než třetinu, podíl studentů soukromých vysokých škol se zvýšil z necelého procenta na počátku analyzovaného období na více než 6 procent ve školním roce 2004/2005. Celkový počet institucí nabízejících terciární vzdělávání se za čtyři roky zvýšil o téměř 13 %.

S rychlým růstem počtu vysokoškolských studentů nedrží krok růst počtu pedagogů. Na jednoho z nich v terciárním vzdělávání připadalo v roce 2000 necelých 16 studentů, zatímco v roce 2005 to bylo již téměř 18. Lepší situace v tomto ohledu byla v odborném školství, ve kterém nejenom připadalo na jednoho učitele méně žáků, ale jejich počet se v daném období postupně dále snižoval.

Vcelku pozitivní obrázek v oblasti vzdělávání se jeví ve světle mezinárodního srovnání poněkud méně příznivě. Mezinárodní srovnání umožňuje posoudit, jaké relativní postavení Česká republika v té či oné

oblasti zaujímá a zároveň poukázat na to, zda míra změn v určitém časovém úseku byla s ostatními zeměmi srovnatelná či nikoli. Tabulka 1.2.3 dokládá, že výše uvedený růst počtu studentů v terciárním vzdělávání je stále ještě nedostatečný na to, aby se Česká republika dostala alespoň na průměr zemí EU. Navíc uvedené údaje ukazují, že téměř ve všech zemích EU rostl podíl vysokoškolsky vzdělaných na populaci rychleji než v České republice. I v roce 2004 byla Česká republika jednou ze tří zemí, které v rámci EU-25 vykázaly nejnižší zastoupení vysokoškolsky vzdělané populace v rámci obyvatelstva.

Tab. 1.2.3 Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel na populaci ve věku 25 až 64 let^{*)}

Zdroj: Eurostat, New Cronos

(%)

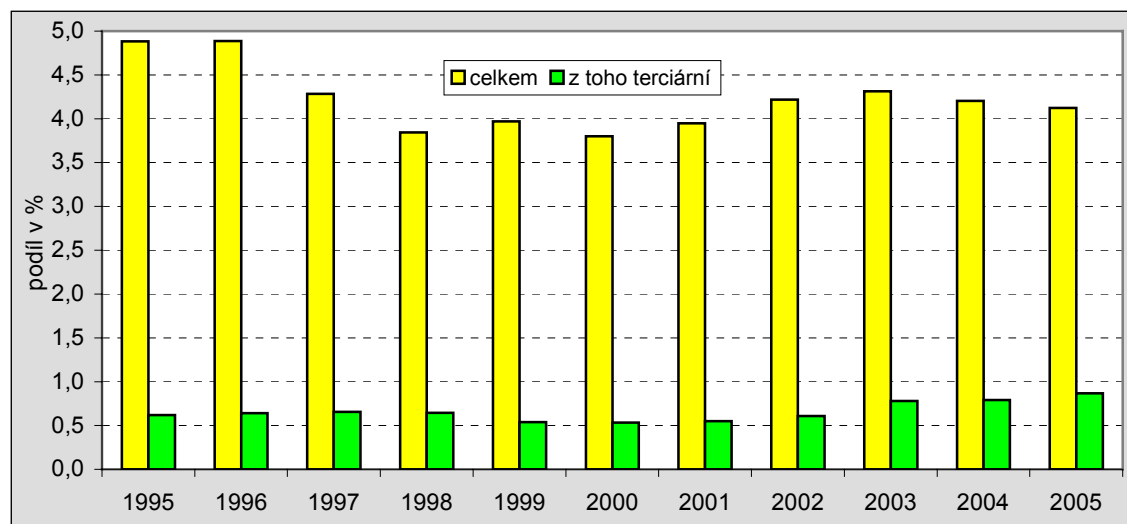
	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Finsko	32,6	32,5	32,4	32,8	34,0	1,4
Dánsko	25,8	28,1	29,0	31,8	32,4	6,6
Belgie	27,2	27,8	27,9	28,2	29,8	2,6
Portugalsko	9,0	9,3	9,5	10,5	12,6	3,6
Česká republika	11,5	11,6	11,8	11,9	12,3	0,8
Itálie	9,6	10,0	10,4	10,8	11,4	1,8
Malta	5,4	9,6	8,6	9,0	10,9	5,5
EU-25	20,0	20,1	20,4	21,1	21,9	1,9
EU-15	21,2	21,5	21,8	22,5	23,1	1,9

^{*)} kromě ČR jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři země s nejhoršími výsledky v roce 2004

Jakou prioritou je vzdělávání v té či oné zemi svým způsobem ukazuje mj. vývoj výdajů na vzdělávání. Statisticky se v České republice vykazují pouze výdaje veřejné, nikoli i soukromé. Jak ukazuje graf 1, v období 2000 až 2005 se výše veřejných výdajů na vzdělání v relaci k HDP zvýšila z 3,8 % na 4,1 %, stále však nedosahuje hodnot z poloviny 90. let. Tento podíl se navíc v posledních třech letech snižoval. V rámci celkových výdajů rostly o něco rychleji výdaje na terciární vzdělávání prakticky v celém období. V důsledku toho se zvýšil objem veřejných prostředků na jednoho studujícího, a to z necelých 50 tisíc Kč v roce 2000 na téměř 71 tisíc Kč v roce 2004.

Graf 1 Podíl veřejných výdajů na vzdělávání na HDP

Zdroj: MF, veřejné rozpočty, ČSÚ

Jak si vedla Česká republika, pokud jde o výdaje na vzdělávání, ve srovnání s vybranými zeměmi EU, ukazuje tabulka 1.2.4. Jsou zde uvedeny jak výdaje státního rozpočtu, rozpočtu krajů a obcí, tak i soukromé výdaje na vzdělání v přepočtu na žáka, resp. studenta základního, středního a vysokoškolského studia ve vybraných zemích.

Tab. 1.2.4 Výdaje na studujícího ve vybraných zemích EU^{*)}

Zdroj: Eurostat Yearbook k 13. 9. 2006

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Rakousko	7 144,3	7 095,0	7 632,0	7 480,6	104,7
Dánsko	7 108,0	7 527,2	7 344,5	7 251,0	102,0
Švédsko	6 184,9	6 199,6	6 802,1	6 916,4	111,8
Česká republika	2 573,8	2 755,2	2 982,4	3 278,5	127,4
Slovensko	1 680,9	1 807,5	2 012,9	2 304,7	137,1
Lotyšsko	1 817,6	2 015,7	2 243,0	2 234,0	122,9
Litva	1 715,6	1 900,8	2 015,8	2 128,7	124,1
EU-25	4 760,8	5 150,5	5 374,9	5 518,1	115,9
EU-15	5 308,0	5 637,5	5 856,2	6 002,0	113,1

^{*)} celkové výdaje na veřejné a soukromé vzdělávací instituce na jednoho žáka/studenta v PPS;
kromě ČR jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2003

Celkové výdaje (z veřejných rozpočtů i ze soukromých zdrojů) na studujícího v České republice v roce 2003 jen o málo přesáhly 50 % průměru EU-15. Vzhledem k tomu, že přírůstek za období 2000 až 2003 byl v ČR vyšší než vykázal průměr EU-25, situace se postupně zlepšovala. Nicméně ČR skončila v roce 2003 na pátém místě od konce pomyslného žebříčku a výdaje na žáka v některých zemích s podprůměrnými hodnotami rostly rychleji než v ČR. V roce 2002 byly o něco více než třetinové ve srovnání s Dánskem či Švédskem, které značně převyšují průměrné hodnoty dosažené v EU. Dánsko navíc vykázalo v období 2000 až 2002 vyšší přírůstek (2,1 p.b.) než Česká republika (1,5 p.b.). Nejvyšší přírůstek patří Polsku (2,5 p.b.), které ovšem má nižší výchozí základnu.

Je známo, že země EU v průměru vydávají na studujícího podstatně méně než např. v USA. Pokušování České republiky za převážnou částí zemí EU nevytváří příhodné podmínky pro žádoucí zvyšování flexibility lidských zdrojů, ani pro rozvoj inovací, které představují důležitou podmínku pro růst konkurenční schopnosti výrobců a i pro růst životní úrovně obyvatel.

c) Využití lidských zdrojů

Podle údajů Eurostatu byla celková zaměstnanost v České republice v roce 2005 vyšší než činil průměr za EU-25, nižší v případě EU-15 a činila 64,8 %. Při posuzování průměrné míry zaměstnanosti za období 2000 až 2005 však Česká republika vykazuje hodnoty lehce nad průměrem obou skupin zemí. Nejvyšší průměrnou zaměstnanost v daném období dosáhlo Dánsko (75,9 %), Holandsko (73,6 %) a Švédsko (73,0 %), což vyplývá především z relativně vysoké zaměstnanosti obyvatel starších věkových skupin a nízké nezaměstnanosti. Na opačném konci žebříčku skončilo Polsko (52,6 %), Malta (54,2 %) či Maďarsko (56,6 %), u kterých existuje i relativně nízká zaměstnanost žen.

Tab. 1.2.5 Celková míra zaměstnanosti^{*)}

Zdroj: Eurostat, Labour Market

(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr let 2000 až 2005
Dánsko	76,3	76,2	75,9	75,1	75,7	75,9	75,9
Nizozemsko	72,9	74,1	74,4	73,6	73,1	73,2	73,6
Švédsko	73,0	74,0	73,6	72,9	72,1	72,3	73,0
Česká republika	65,0	65,0	65,4	64,7	64,2	64,8	64,9
Maďarsko	56,3	56,2	56,2	57,0	56,8	56,9	56,6
Malta	54,2	54,3	54,4	54,2	54,0	53,9	54,2
Polsko	55,0	53,4	51,5	51,2	51,7	52,8	52,6
EU-25	62,4	62,8	62,8	62,9	63,3	63,8	63,0
EU-15	63,4	64,0	64,2	64,3	64,7	65,1	64,3

^{*)} jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2005

Míra zaměstnanosti pracovníků starších věkových skupin (obyvatelé ve věku 55 až 64 let), kteří většinou tvoří rizikovou skupinou z hlediska ohrožení nezaměstnaností, se v České republice příliš neodlišuje od průměru EU. V roce 2005 činila 44,5 % a v průměru za posledních šest let pak 40,6 %, což znamená, že se postupně zvyšuje. Šampionem v tomto hodnocení je bezesporu Švédsko, které dosáhlo v průměru za šest let 67,8 %, což je méně než v roce 2005 (69,5 %). Vysokou míru zaměstnanosti starších pracovníků

vykazuje i Dánsko a Velká Británie (průměr činil 58,6 %, resp. 55,6 %). Velmi nízkou zaměstnaností starších lidí se naopak vyznačuje Slovensko, Slovinsko a Polsko (27 % a méně).

Práce na částečný pracovní úvazek zvyšuje flexibilitu trhu práce, protože umožňuje rychleji reagovat na neustále se měnící podmínky na tomto trhu. Podíl lidí, kteří v zemích EU v průměru pracují na částečný pracovní úvazek na celkovém počtu zaměstnaných, se v od roku 2000 do roku 2005 zvyšoval, a to z 16,4 % na 18,5 %. V České republice se hodnota tohoto ukazatele v tomto období v zásadě příliš neměnila a výchozí úroveň byla přitom ve srovnání s průměrem EU velmi nízká. Zatímco v členských zemích pracovalo (v průměru za šest let) touto formou 17,1 % lidí, v České republice pouze 5 %. V roce 2000 tvořili lidé s částečným pracovním úvazkem 5,4 % pracovníků, o šest let později však již pouze 4,8 %. Nejvíce lidí s částečným pracovním úvazkem lze nalézt v Holandsku (v průměru za posledních šest let to bylo 44 %), dále ve Velké Británii (25,7 %) a ve Švédsku (22,8%). Naopak nejnižší hodnotu vykazuje Slovensko (2,3 %), Řecko (4,4 %) a Česká republika (4,8 %).

O tom, proč je důležité vytvářet příznivé podmínky pro zaměstnávání starších lidí a pro práci na částečný pracovní úvazek, svědčí skutečnost, že v rámci členských zemí patří ty, které vykazují vysoký podíl zaměstnanosti starších věkových ročníků a vyšší podíl práce na zkrácený pracovní úvazek, do skupiny zemí, ve kterých dlouhodobě převažuje spíše nižší míra nezaměstnanosti.

Fenomén nezaměstnanosti je v České republice patrný zhruba od druhé poloviny 90. let, kdy tento ukazatel překročil hranici 5 %. Problémem je zejména dlouhodobá nezaměstnanost, která snižuje kvalitu lidských zdrojů, zatímco existence krátkodobé nezaměstnanosti je obvykle spojována s flexibilitou požadavků po pracovní síle na trhu a s měnící se strukturou ekonomiky.

Česká republika se ukazatelem celkové nezaměstnanosti v období 2000 až 2005 ve výši 8,0 % řadí k průměru členských zemí, resp. vykazuje hodnotu nižší než EU-25, avšak vyšší než EU-15. Nejnižší nezaměstnanost (v průměru za dané období) dosáhlo Rakousko (4,3 %), Irsko (4,4 %) a Velká Británie (5,0 %). Spodní místa při hodnocení nezaměstnanosti patří Polsku (18,4 %), Slovensku (18,2 %) a dále s velkým odstupem Řecko (10,4 %). Rozdíl mezi průměrnou hodnotou nezaměstnanosti mezi státy s nejlepšími a nejhoršími výsledky stále činí 14 p. b.

Tab. 1.2.6 Celková nezaměstnanost¹⁾

Zdroj: Eurostat, Labour Market

(%)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Průměr let 2000 až 2005
Irsko	4,3	4,0	4,5	4,7	4,5	4,3	4,4
Velká Británie	5,4	5,0	5,1	4,9	4,7	4,7	5,0
Rakousko	3,6	3,6	4,2	4,3	4,8	5,2	4,3
Česká republika	8,7	8,0	7,3	7,8	8,3	7,9	8,0
Řecko	11,3	10,8	10,3	9,7	10,5	9,8	10,4
Slovensko	18,8	19,3	18,7	17,6	18,2	16,3	18,2
Polsko	16,1	18,2	19,9	19,6	19,0	17,7	18,4
EU-25	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1	8,7	8,8
EU-15	7,7	7,3	7,6	8,0	8,1	7,9	7,8

¹⁾ jsou uvedeny tři země s nejlepšími a tři s nejhoršími výsledky v roce 2005

V případě míry dlouhodobé nezaměstnanosti (déle než 12 měsíců) byly výsledky České republiky v období 2000 až 2005 vždy horší než činil průměr EU-25 i EU-15. Jsou sice státy, u nichž tento ukazatel osciluje kolem 10 % v průměru za šest posledních let (Slovensko 11,5 % či Polsko 9,8 %). Na druhé straně jsou i země, které vykazují míru dlouhodobé nezaměstnanosti pohybující se kolem 1 % (Dánsko 1,0 %, Švédsko 1,1 % či Velká Británie 1,2 %).

V případě České republiky dosáhl podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkovém počtu nezaměstnaných v roce 2005 4,2 %, což je o 1 p.b. více než je průměr za posledních šest let. Tento vývoj nasvědčuje tomu, že rekvalifikační a další programy v rámci aktivní politiky zaměstnanosti nejsou v této oblasti příliš účinné. K dalším příčinám patrně nejenom výše minimální mzdy a nepříznivá relace průměrné (resp. nejčtenější) mzdy k příspěvku v nezaměstnanosti a k dalším sociálním dávkám, nýbrž i složitá procedura při přijímání a propouštění zaměstnanců, což spolu s celkovým relativně vysokým daňovým zatížením práce vede zaměstnavatele k opatrnosti při přijímání nových zaměstnanců, z nichž dlouhodobě nezaměstnaní představují vyšší riziko při rozhodování o přijetí do zaměstnání.

1-3. Vývoj lidských zdrojů v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005

Základním východiskem pro stav a vývoj lidských zdrojů jsou demografické souvislosti. V podmínkách Jihočeského kraje je demografická struktura zdůrazněna značnou sídelní rozdrobeností. Vzdělání obyvatelstva je zhruba v celostátních tendencích a stejně jako v celé republice se vzdělanostní struktura posunuje ve prospěch vyšších stupňů vzdělání. Také demografické trendy kopírují obecné tendence a znamenají mimo jiné stagnaci úmrtnosti. Neměnné jsou také hlavní příčiny úmrtnosti osob produktivního věku. Obě hlavní skupiny civilizačních chorob se však vyvíjely rozdílně. Změny se promítly rovněž ve vývoji pracovní neschopnosti, ale spíše jako reagence na administrativní podněty. V rámci migrace, která je rozhodujícím zdrojem růstu počtu obyvatel kraje, se zvyrazňuje role cizinců.

Možnosti vzdělávání, zejména formálního, reagují na demografické změny a současně mění se zájem o typ studia. Snižuje se tak počet odborných učilišť a naopak roste počet středních a vyšších škol a v závěru sledovaného období také počet vysokých škol. Do neformálního vzdělávání jsou zapojeny cca 4 % obyvatelstva a některé formy informálního vzdělávání se věnuje podle odhadu celá pětina populace. V širší míře jsou v kraji využívány ICT technologie. Podíl domácností, které jsou ICT vybaveny je srovnatelný s průměrem České republiky, případně tento průměr překračují, přesto nedosahujeme úrovně vyspělých ekonomik.

Souhrnné národohospodářské charakteristiky řadí kraj k průměru republiky. Ekonomické prostředí je pro rozvoj lidských zdrojů vcelku příznivé. Struktura hospodářství preferuje obory, které nemusely projít zásadním útlumem, ale současně nejsou dostatečně rozvinuty perspektivní oblasti znalostní ekonomiky. V kraji pracuje jen 3,7 % zaměstnanců výzkumu a vývoje České republiky a přestože zde působí řada vědeckých institucí zvyrazňuje se role podnikatelského sektoru. Bytová výstavba není limitujícím faktorem pro mobilitu pracovních sil, významnější roli zde sehrává dojíždka za prací. Problematická je ale kvalita silniční sítě, zejména vozovek nižších tříd.

Míra ekonomické aktivity se v kraji mírně snížila. Při stagnaci zaměstnanosti žen poklesla míra zaměstnanosti mužů. Snížila se zejména zaměstnanost v nejmladších věkových kategoriích, což souvisí s prodlužováním doby přípravy na budoucí povolání. Současně se mění struktura zaměstnanosti podle odvětvových činností, přesto třetinu zaměstnanosti zajišťuje průmysl. S vyšší úrovní kvalifikace roste i míra zaměstnanosti. Dynamicky se vyvíjí ocenění pracovní síly. Dynamika mezd je ale pomalejší než průměr za republiku a rozdíl se dále prohlubuje. Rozdíly v oceňování práce mužů a žen analýza v obecné rovině nepotvrzuje. To ale diferencované přístupy nevylučuje.

Vývoj nezaměstnanosti v kraji je charakterizován v obecné rovině stagnací, podle údajů úřadů práce se ale počty uchazečů o zaměstnání zvyšují. Oba metodicky odlišné přístupy ale potvrzují relativně nižší nezaměstnanost v kraji v porovnání s ostatními regiony. Uchazeči o zaměstnání jsou častěji ženy než muži. Horší šanci zajistit si zaměstnání mají osoby s nižší kvalifikací. Tato skupina pracovníků je ale na druhé straně druhou nejpočetnější v nabídce volných pracovních míst. Změny ve struktuře uchazečů o zaměstnání se v pozitivním směru projevily zejména v kategorii absolventů a mladistvých – částečně i vlivem snížení poptávkové strany na trhu práce ve věkových kategoriích do 25 let. Problémem ale stále zůstává dlouhodobá nezaměstnanost a počty uchazečů v evidenci úřadů práce delší než 2 roky již představují 15 % ze všech nezaměstnaných. Průměrná podpora v nezaměstnanosti představuje zhruba čtvrtinu průměrné měsíční mzdy a její dynamika byla poněkud rychlejší než vývoj mezd.

Postavení Jihočeského kraje mezi ostatními regiony vyznívá vcelku pozitivně. Použitá metoda a výběr ukazatelů však nabádají k opatrnosti při interpretaci výsledků. Výsledky hodnocení podle syntetizujícího ukazatele řadí Jižní Čechy hned na druhé místo po Hl. městě Praha. Projevuje se zde především nízká úroveň nezaměstnanosti, včetně nezaměstnanosti vysokoškoláků. Vysoká míra zaměstnanosti i umístění dalších vybraných indikátorů v první polovině pomyslného žebříčku stanoví kraji 5 příčku v souhrnném ukazateli zaměstnanosti. Také v ukazatelích vzdělanosti má kraj relativně dobrou pozici, zejména s ohledem na průměrnou délku vzdělání a relativně vysoký podíl uchazečů v rekvalifikaci. Dobrá celková pozice kraje je pak výslednicí toho, že se ve všech třech hodnocených oblastech umísťuje v první třetině pomyslného pořadí. U jiných krajů jsou často výsledky lepší, ale vždy existuje oblast, která je pro daný region negativní a celkovou pozici tak významně zhoršuje.

2. KVALITA LIDSKÝCH ZDROJŮ

2-1. Obyvatelstvo

Sídelní struktura

Jedním ze základních činitelů, které ovlivňují zaměstnanost v určitém regionu, jsou výsledky demografického vývoje. Stav obyvatelstva, a to jak z pohledu celkového počtu, tak s ohledem na jeho vnitřní složení je pak do značné míry determinován strukturou osídlení. V současné době sice nelze základní životní přístupy na vesnici a ve městě označit za zásadně rozdílné, ale přesto zde zůstává řada odlišností, které mají přímý dopad i do oblasti zaměstnanosti.

Tab. 2.1.1 Základní ukazatele sídelní struktury k 31. 12. 2005

	Průměrný počet obyvatel		Průměrná výměra (km ²)		Hustota obyvatel na 1 km ²	Podíl osob žijících v	
	obce	části obce	obce	části obce		obcích do 199 obyvatel (%)	městech s 20 000 a více obyvateli (%)
Česká republika	1 641	680	12,6	5,2	130,0	2,0	44,2
Česká republika bez Prahy	1 448	606	12,5	5,2	115,5	2,2	37,0
Jihočeský kraj	1 004	317	16,1	5,1	62,2	4,3	33,0

Menší než průměrná velikost obce a především zhruba poloviční velikost části obce (doprovázené větší četností částí obce) jsou hlavním důsledkem přibližně **poloviční hustoty** zalidnění kraje proti průměru republiky. V kraji zůstává i poměrně významný podíl malých obcí, které jen stěží zajišťují finanční prostředky na zabezpečení základních funkcí územní samosprávy. Téměř dvě třetiny (64 %) obyvatelstva kraje žije ve městech. Do tohoto údaje jsou ale započítáni i obyvatelé bydlící na vesnici a do města spadají pouze na základě územně správního uspořádání. Mimo to řada měst má sice statut města ale počtem bydlících obecně představě města neodpovídá. Velkých měst s počtem obyvatel nad 20 tisíc je v kraji pouze 5. Tato velká města soustřeďují zhruba třetinu všech obyvatel jižních Čech, což je jen nepatrně nižší podíl než průměr ostatních krajů. Odlišná od ostatních regionů není ani skutečnost, že největší soustředění obyvatelstva je do **krajského města**, kam přináleží v případě Č. Budějovic cca 15 % obyvatel kraje.

Věková struktura

Stejně významná, i když poněkud z jiného pohledu, je věková struktura obyvatelstva. Vezmeme-li hraniční body 15 a 65 let, pak v rámci kraje tvoří **pracovní sílu** téměř 70 % obyvatel. K tomu přistupuje to, že drtivá většina mladých ve věku 15 až 18 let se ještě připravuje na své budoucí povolání a pracovní síla se tak snižuje o dalších 5 % obyvatelstva.

Přestože sledované období let 2000 až 2005 je poměrně krátké, projevil se v něm určité změny struktury.

Tab. 2.1.2 Obyvatelstvo podle věkových skupin

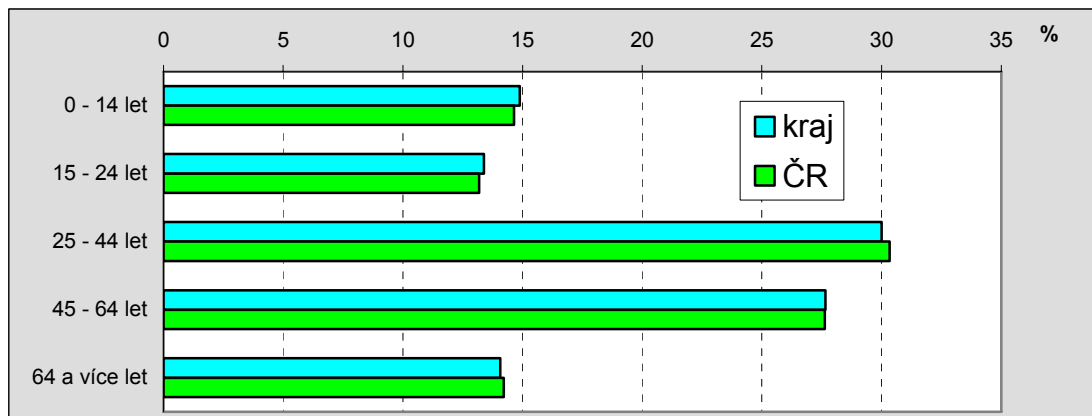
	Celkem			Muži			Ženy		
	2000 ¹⁾	2005	rozdíl 2005 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2005	rozdíl 2005 - 2000 v bodech	2000 ¹⁾	2005	rozdíl 2005 - 2000 v bodech
Počet obyvatel	625 874	627 766	²⁾ 0,3	307 257	308 737	²⁾ 0,5	318 617	319 029	²⁾ 0,1
v tom ve věku (%):									
0 - 5 let	5,4	5,5	0,1	5,7	5,8	0,1	5,2	5,3	0,2
6 - 14 let	11,2	9,3	-1,9	11,7	9,8	-1,9	10,7	8,9	-1,8
15 - 18 let	5,4	5,2	-0,2	5,6	5,4	-0,2	5,1	5,0	-0,1
19 - 24 let	9,8	8,2	-1,6	10,1	8,5	-1,6	9,4	7,8	-1,6
25 - 34 let	15,1	16,6	1,5	15,6	17,1	1,5	14,5	16,0	1,5
35 - 44 let	13,6	13,4	-0,2	14,2	13,9	-0,3	13,1	13,0	-0,1
45 - 54 let	15,5	14,5	-1,0	16,0	15,0	-1,0	15,1	14,1	-1,0
55 - 64 let	10,3	13,1	2,8	10,0	13,0	3,0	10,6	13,2	2,5
65 a více let	13,6	14,1	0,4	11,0	11,4	0,4	16,2	16,6	0,4

¹⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001)

²⁾ změna v %

Při téměř konstantním stavu obyvatelstva v průběhu celého hodnoceného období se **snížily** zejména počty **dětí** školního věku (o 11,5 tis. osob). Nerovnoměrnost vývoje v dalších věkových skupinách byla založena již v předchozích obdobích a je jen reakcí na tehdejší odlišné podmínky. V nejvyšších věkových skupinách se navíc odráží prodlužování délky života v posledních letech a počty obyvatel v **předdůchodovém** a **důchodovém** věku rostou. V kategorii 55 až 64 let je zde nárůst o téměř 18 tis. osob. Změny ve věkové struktuře obyvatelstva kraje se nijak významně neodchylují od celorepublikového průměru a jsou rovnovážné i z hlediska genderového přístupu. Přesto ve věkové kategorii 55 až 64 let byl za sledované období přírůstek počtu mužů poněkud vyšší než tomu bylo v počtu žen.

Graf 2 Věková struktura obyvatel v roce 2005

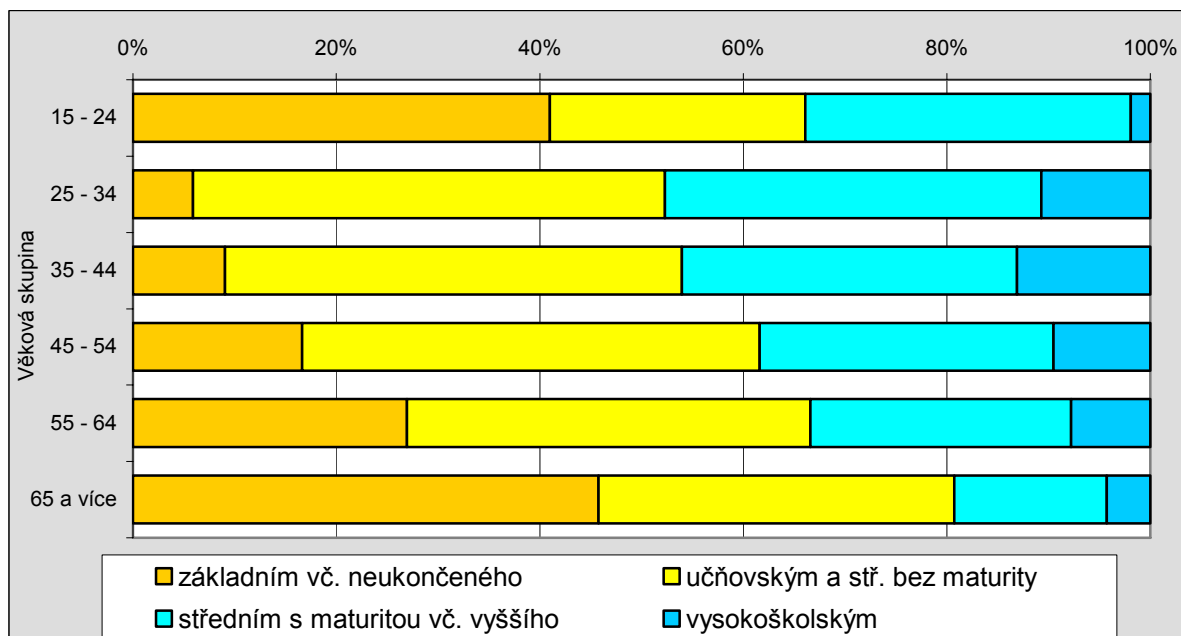

Vzdělanostní struktura

Další důležitou charakteristikou, která má přímý vliv nejen na oblast pracovních sil, je vzdělanostní struktura.

Podrobné a ucelené charakteristiky za tuto sféru máme k dispozici ze **Sčítání lidu**, domů a bytů v roce 2001. Přestože od tohoto data se mohly vývojové trendy poněkud změnit, jsou výsledky SLDB stále dostatečně orientační.

Graf 3 Vzdělání obyvatel kraje podle věkových skupin (SLDB 2001)

Základní a podrobné srovnání kraje podle dokončeného stupně vzdělání s průměrnými republikovými hodnotami přináší následující tabulka.

Tab. 2.1.3 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání (SLDB 2001)

	Jihočeský kraj			ČR celkem		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem	521 436	253 733	267 703	8 575 198	4 133 067	4 442 131
v tom vzdělání (%):						
základní včetně neukončeného	23,5	17,1	29,6	23,0	16,5	29,1
vyučení bez maturity	20,3	25,2	15,6	20,5	25,7	15,7
střední odborné bez maturity	18,4	20,6	16,4	17,4	19,6	15,4
vyučení s maturitou	1,4	1,8	1,0	1,5	2,0	1,0
úplné střední všeobecné s maturitou	4,6	3,4	5,7	5,0	3,7	6,2
úplné střední odborné s maturitou	19,2	18,2	20,1	18,4	17,0	19,7
nástavbové studium	2,1	1,5	2,7	2,2	1,5	2,8
vyšší odborné	1,2	1,1	1,2	1,3	1,2	1,3
vysokoškolské	7,6	9,1	6,1	8,5	10,1	7,0
v tom:						
univerzitní	42,5	29,2	61,1	39,7	26,7	57,2
technické	24,8	36,1	8,8	30,1	43,6	11,8
ekonomické	12,3	10,6	14,7	14,5	12,9	16,7
zemědělské a veterinární	12,3	15,0	8,5	6,1	7,5	4,3
umělecké	0,9	0,9	0,9	1,8	1,7	1,9
ostatní	7,2	8,1	6,0	7,7	7,5	8,1
z toho bakalářské	0,5	0,5	0,4	6,3	5,4	7,6
vědecká příprava	0,2	0,3	0,1	0,4	0,6	0,2
bez vzdělání	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5
nezjištěno	1,2	1,3	1,0	1,3	1,5	1,2

Jiný pohled na vzdělanostní úroveň je podle věkových kategorií. Pomineme-li v této převzaté tabulce první věkovou skupinu, která je z hlediska dosaženého vzdělání značně heterogenní, pak je z předložených dat patrný určitý kvalitativní posun. Základním trendem je **pokles** podílu osob **s nejnižším** vzděláním ve prospěch vzdělání vyššího, zejména středoškolského ukončeného maturitou.

Tab. 2.1.4 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle věku a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	z toho ve věkové skupině					
		15 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65 a více
Celkem	521 436	94 494	94 349	84 961	97 322	65 276	85 034
z toho se vzděláním (%):							
základním vč. neukončeného	23,5	40,5	5,8	8,9	16,4	26,6	44,9
učňovským a stř. bez maturity	38,7	24,8	45,5	44,2	44,4	39,2	34,3
středním s maturitou vč. vyššího	28,5	31,6	36,3	32,4	28,5	25,3	14,7
vysokoškolským	7,8	1,9	10,5	12,9	9,4	7,7	4,2

Ani další tabulka asi nikoho příliš nepřekvapí. Vzdělanostní struktura se liší i **podle osídlení**. Zde je však třeba brát v úvahu, že údaje v tabulce informují o dosažené vzdělanostní úrovni v určité velikostní skupině obcí a nikoli o možnostech vzdělávání. Je tedy vcelku pochopitelné, že v menších sídelních jednotkách, kde není příliš mnoho pracovních příležitostí a ještě více je limitován počet osob s vysokou kvalifikací, je ve vzdělanostní struktuře výrazně vyšší podíl osob s kvalifikací nižší. Naproti tomu v poslední velikostní skupině, v našem případě reprezentovanou jen krajským městem, souvisí požadavky na vyšší vzdělání i s tím, že zde působí celá řada regionálně centrálních úřadů a institucí.

Tab. 2.1.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání a velikostních skupin obcí

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	Podíl obyvatel podle dosaženého vzdělání (%)					
		základní a neukončené	učňovské a střední bez maturity	střední s maturitou vč. vyššího	vysoko- školské	nezjištěné	bez vzdělání
Kraj celkem	521 436	23,5	38,7	28,4	7,8	1,2	0,4
v tom obce s počtem obyvatel:							
do 199	23 610	33,3	42,4	19,1	3,4	1,0	0,8
200 - 499	51 989	30,2	43,7	20,5	3,8	1,1	0,6
500 - 999	45 716	29,4	43,1	21,5	4,3	1,0	0,7
1 000 - 4 999	126 833	26,1	41,4	25,4	5,7	1,0	0,4
5 000 - 19 999	97 118	21,3	38,6	30,9	7,8	1,1	0,3
20 000 - 49 999	94 200	18,7	35,0	34,1	10,9	1,2	0,2
50 000 a více	81 970	17,6	32,3	35,3	12,9	1,7	0,2

Z dlouhodobějšího pohledu, kdy máme k dispozici srovnání SLDB z roku 2001 s výsledky stejného cenzu z roku 1991, vyplývá, že k určitému posunu ve struktuře obyvatelstva podle vzdělání došlo.

Tab. 2.1.6 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (SLDB)

		Celkem		Muži		Ženy	
		počet	%	počet	%	počet	%
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem	1991	488 497	100,0	236 660	100,0	251 837	100,0
	2001	521 436	100,0	253 733	100,0	267 703	100,0
z toho se vzděláním:							
základním včetně neukončeného	1991	165 745	33,9	60 186	25,4	105 559	41,9
	2001	122 772	23,5	43 452	17,1	79 320	29,6
učňovským a středním bez maturity	1991	172 011	35,2	100 744	42,6	71 267	28,3
	2001	201 825	38,7	116 172	45,8	85 653	32,0
středním s maturitou včetně vyššího	1991	113 421	23,2	53 132	22,5	60 289	23,9
	2001	148 254	28,4	66 124	26,1	82 130	30,7
vysokoškolským	1991	30 750	6,3	19 682	8,3	11 068	4,4
	2001	40 468	7,8	23 828	9,4	16 640	6,2

Za toto desetileté období **poklesl** podíl obyvatel s **nejnižším vzděláním** o téměř deset procentních bodů. Naopak zvýšení podílu se projevilo zejména v kategorii osob se středoškolským vzděláním, v poněkud výraznější míře pak vzděláním ukončeném maturitní zkouškou. Podíl populace s nejvyšším stupněm vzdělání se zvýšil jen nepatrně. Tyto celkové vývojové trendy byly doprovázeny i změnami z pohledu genderu, když „zkvalitňování“ vzdělanostní struktury bylo rychlejší u žen než u mužů. Zvyšování podílu obyvatel s maturitou a s vysokoškolským vzděláním byl zhruba ze dvou třetin dosaženo ženami, přesto jejich podíl v případě vysokoškoláků zůstal stále výrazně nižší. Jiná situace ale nastala v kategorii osob s úplným středoškolským vzděláním s maturitou. Zhruba ze stejného východiska v roce 1991 je dosažený podíl v roce 2001 u žen již vyšší.

Celou tuto část o vzdělávání uzavřeme informacemi o vzdělanostní struktuře obyvatelstva, které byly zjištěny výběrovým šetřením o pracovních silách. Jedná se tedy o šetření, které není prováděno vyčerpávajícím způsobem a proto výsledky nemohou jít do takových detailů jako SLDB. Nespornou výhodou, ale na druhé straně je aktuálnost dat, kdy máme k dispozici roční údaje za celé námi vybrané sledované období.

Tab. 2.1.7 Vzdělání populace (VŠPS)

tis. osob

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let, celkem	521,9	524,2	527,0	529,3	531,8	101,9
v tom podle vzdělání (ISCED 97):						
základní a bez vzdělání	127,1	122,2	116,7	112,0	107,0	84,2
střední bez maturity	197,3	195,7	194,0	204,2	205,0	103,9
střední s maturitou	159,8	161,8	170,9	166,9	173,6	108,6
vysokoškolské	37,7	44,4	45,3	46,3	46,1	122,3
Muži	253,9	255,0	256,5	257,7	259,0	102,0
v tom podle vzdělání (ISCED 97):						
základní a bez vzdělání	45,8	43,4	41,6	40,9	38,3	83,7
střední bez maturity	113,6	114,7	112,3	113,8	118,9	104,7
střední s maturitou	71,5	70,6	76,4	76,4	75,3	105,3
vysokoškolské	23,0	26,2	26,0	26,6	26,5	114,9
Ženy	268,0	269,2	270,5	271,6	272,8	101,8
v tom podle vzdělání (ISCED 97):						
základní a bez vzdělání	81,4	78,9	75,1	71,1	68,5	84,2
střední bez maturity	83,7	81,0	81,6	90,4	86,1	102,9
střední s maturitou	88,3	91,1	94,5	90,5	98,3	111,3
vysokoškolské	14,7	18,2	19,3	19,6	19,6	133,9

Pozn.: Zařazení obyvatelstva do jednotlivých vzdělanostních kategorií je provedeno podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (ISCED).

Zatímco počet obyvatel ve věku nad 15 let se v průběhu let 2001 až 2005 téměř rovnoměrně zvyšoval, probíhal vývoj v jednotlivých vzdělanostních kategoriích značně **nerovnoměrně**. Základním faktorem, který měl na tuto nerovnoměrnost vliv, byl přitom vliv ryze demografický, tedy rozdílné počty osob v jednotlivých věkových skupinách. To se nejvýrazněji projevilo u vzdělání základního. Naproti tomu zvýšení počtu vysokoškoláků o více než pětinu již překračuje demografické souvislosti a je dokladem opravdového **zvyšování vzdělanostní úrovně**. Také ze zdrojů VŠPS se potvrdil trend rychlejšího zvyšování počtu osob s vyšším vzděláním u žen. Přesto na celkovém počtu vysokoškoláků se ženy podílí jen 43 %. Naopak podíl absolventek středních škol s maturitou dosahuje 57 %. Proti roku 2001, kdy byl již vyšší než počet absolventů-mužů, se v průběhu sledovaného pětiletého období dále zvýšil.

Zdravotní stav obyvatelstva

Další charakteristikou, která může mít dopad do oblasti zaměstnanosti, je úroveň a kvalita života. Špatné životní podmínky mohou vést k tomu, že nezanedbatelná část populace se nedožije důchodového věku a tím omezuje i velikost pracovní síly. To samozřejmě není případ rozvinutých ekonomik a s tímto problémem se nesetkáváme ani u nás.

Tab. 2.1.8 Naděje dožití podle pohlaví a věku

	2001 - 2002		2002 - 2003		2003 - 2004		2004 - 2005	
	Jihočeský kraj	ČR	Jihočeský kraj	ČR	Jihočeský kraj	ČR	Jihočeský kraj	ČR
Naděje dožití mužů								
ve věku: 0 let	72,25	72,07	72,48	72,03	72,79	72,55	73,06	72,88
15 let	57,96	57,60	58,09	57,53	58,20	58,01	58,40	58,32
30 let	43,78	43,25	43,89	43,17	43,95	43,66	44,12	43,94
40 let	34,30	33,81	34,45	33,75	34,50	34,21	34,70	34,48
50 let	25,26	24,99	25,47	24,88	25,48	25,32	25,61	25,56
Naděje dožití žen								
ve věku: 0 let	78,56	78,54	78,77	78,51	79,06	79,04	79,30	79,10
15 let	64,07	63,99	64,14	63,93	64,36	64,44	64,61	64,48
30 let	49,39	49,26	49,43	49,17	49,57	49,67	49,87	49,72
40 let	39,65	39,53	39,73	39,44	39,81	39,92	40,10	39,97
50 let	30,19	30,13	30,28	30,05	30,38	30,51	30,65	30,56

Hodnoty v tabulce ukazují, kolika let se v průměru ještě dožije osoba v odpovídající věkové kategorii. Tedy např. chlapec narozený v roce 2004 (věk 0 let) má teoreticky před sebou ještě 73 let a padesátiletý muž ještě 25 let života. Podle dat v tabulce nelze v žádné z uvedených kategorií předpokládat **žádné dramatické** změny ve vývoji jak v kraji, tak v celé republice. Žádné podstatné rozdíly by se neměly projevit ani mezi jednotlivými věkovými skupinami. Přitom u mužů se naděje dožití přibližuje k hranici 75 let, u žen pak k 80 roků. Zůstanou-li tedy zachovány současné podmínky odchodu do důchodu, nemůže výše analyzovaný faktor oblast pracovních sil v podstatě ovlivnit. Vše je ale založeno na předpokladu relativně neměnného vývoje a nekalkuluje se s náhlým a neočekávaným zhoršením kvality života a případným zkracování délky života.

S touto oblastí úzce souvisí i problematika **nemocnosti** a úrazovosti. Ta má do oblasti zaměstnanosti již podstatně přímější dopad, který se projevuje jednak krátkodoběji (nemocnost) nebo dlouhodoběji až trvale (úrazovost).

Tab. 2.1.9 Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Počet nemocensky pojištěných osob	273 215	262 218	259 647	256 577	254 733	254 129	93,0
Průměrný denní stav práce neschopných (v osobách)	17 297	18 018	17 773	17 553	15 353	16 589	95,9
Průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschop. (kal. dny)	26,0	27,7	29,3	28,9	33,6	32,7	125,6
v tom:							
pro nemoc	25,2	26,9	28,8	28,0	32,7	31,6	125,5
pro pracovní úrazy	36,1	36,3	37,1	39,5	39,8	43,4	120,2
pro ostatní úrazy	36,8	39,0	39,6	40,6	43,6	45,3	123,0
Průměrné procento pracovní neschopnosti celkem	6,331	6,872	6,845	6,841	6,027	6,528	103,1
v tom:							
pro nemoc	5,666	6,156	6,123	6,134	5,338	5,815	102,6
pro pracovní úrazy	0,274	0,288	0,290	0,282	0,283	0,299	109,2
pro ostatní úrazy	0,391	0,428	0,433	0,426	0,406	0,414	105,9

Vývoj pracovní neschopnosti nebyl v posledních letech rovnoměrný. Působí zde náhodné vlivy, které jsou v největší míře ovlivňovány např. cyklicky se vracejícími chřipkovými epidemiemi. V posledních letech se ale zdá, že vlivem osvěty a někdy i masivní reklamy se lavinovitost šíření chřipkových onemocnění neprojevuje již v takové síli. Významnější roli ale v námi sledovaném období sehrálo zavedení **administrativních opatření**, která měla za cíl snížit náklady spojené s čerpáním nemocenských dávek a měla mít dopad na ty, kteří dávky nemocenského pojištění zneužívali. Tento tlak, kdy zejména krátkodobé onemocnění může i poměrně významně zasáhnout do rodinného rozpočtu, vedl k tomu, že řada nemocných se snaží své zdravotní problémy vyřešit v době víkendu, případně čerpáním dovolené. Je otázkou, zda toto bylo záměrem tvůrců změny a zda řešení problému nemocnosti tímto způsobem je opravdu žádoucí. Nesporným faktem, ale zůstává, že ve vývoji pracovní neschopnosti došlo v roce 2004 ke zlomu. Přitom pokles celkového průměrného procenta pracovní neschopnosti byl plně docílen nižší pracovní neschopností pro nemoc. Chceme-li tuto změnu vyjádřit názorněji než pomocí procenta pracovní neschopnosti, pak můžeme říci, že zatímco v roce 2003 chybělo denně na svých pracovištích v důsledku nemoci více než 15 700 osob, pokleslo toto číslo v roce následujícím zhruba na 13 600, tedy o více než 2 tisíce. Současně se ale prodloužila průměrná délka trvání jednoho případu – u nemoci téměř o 5 dnů. To jen potvrzuje výše uvedenou tezi o tom, že krátkodobé onemocnění lidí často řeší jiným způsobem než čerpáním nemocenské. Po zlomovém roce 2004 se již v roce následujícím nemocnost opět poněkud zvýšila a určité zkrácení průměrné doby trvání jednoho případu dokládá, že se vracíme k určitému normálu. Procento pracovní neschopnosti, potažmo průměrný denní stav práce neschopných, byly v roce 2005 přesto stále na **nižší úrovni** než před zavedením nových opatření.

V rámci pracovní neschopnosti zůstávají stále značné rozdíly v její úrovni podle jednotlivých odvětví. **Vyšší** procento je ve **výrobních odvětvích**, kde průmysl uvádí za rok 2005 hodnotu přesahující 8 % a zemědělství jen mírně pod 8 %. V zemědělství je také vůbec nejdelší doba trvání jednoho případu, kdy 39 kalendářních dnů převyšuje průměr o 6 dnů – tedy o jednu pětinu. Také ve stavebnictví je pracovní neschopnost z důvodu nemoci a úrazu nadprůměrná, ale rozdíl není již tak výrazný (7,179 % proti průměru 6,528). **Nižší** pracovní neschopnost je naproti tomu v **terciární sféře**. Ve veřejné správě bylo zaznamenáno průměrné procento pracovní neschopnosti za rok 2005 ve výši 4,454 a ve školství jen 3,900. V obou těchto odvětvích je také nejkratší průměrná doba trvání jednoho případu (24 kalendářních dnů).

S problematikou zdraví a nemoci úzce souvisí i následující tabulka, která zobrazuje vývoj vybraných **typů onemocnění**.

Přestože počet nově hlášených případů nemocí z povolání (ukazatel v úvodní části tabulky) se při srovnání krajních roků sledovaného období téměř zdvojnásobil, není nutno tomuto fakturu z hlediska zdrojů

pracovních sil přikládal příliš velký význam. Mimo to vývoj ukazuje značnou rozkolísanost v jednotlivých letech.

Tab. 2.1.10 Hlášená onemocnění podle sledovaných příčin

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Nemoci z povolání celkem	57	111	105	94	87	104	182,5
Na 100 000 nem. pojištěných	20,86	42,33	40,44	36,64	34,15	40,92	196,2
Zhoubné novotvary	3 810	3 793	4 195	4 381	.	.	x
z toho muži ve věku: 15 - 29 let	20	25	31	16	.	.	x
30 - 49 let	169	134	151	163	.	.	x
50 - 69 let	882	856	1 004	985	.	.	x
z toho ženy ve věku: 15 - 29 let	72	68	66	78	.	.	x
30 - 49 let	258	260	271	296	.	.	x
50 - 69 let	762	794	799	837	.	.	x
Tuberkulóza celkem	55	48	49	41	44	42	76,4
z toho muži ve věku: 15 - 29 let	2	-	4	1	-	1	50,0
30 - 49 let	9	9	12	7	7	6	66,7
50 - 69 let	14	11	14	9	12	12	85,7
z toho ženy ve věku: 15 - 29 let	-	2	1	4	1	1	x
30 - 49 let	3	3	2	-	4	5	166,7
50 - 69 let	5	8	2	4	3	1	20,0

Podstatně významnější je již další část tabulky, referující o vývoji **zhoubných novotvarů**. Přestože data za poslední období nejsou bohužel k dispozici, není vývoj do roku 2003 příliš potěšitelný. Počty nově hlášených případů se totiž proti roku 2000 zvýšily téměř o 6 stovek. Tento nárůst se sice nekoncentroval do věkových kategorií obyvatel produktivního věku, ale k určitému nárůstu došlo i zde. Přitom u mužů se drží ročně nově hlášené případy zhruba na stabilní úrovni mimo nejpočetnější skupinu předdůchodového a důchodového věku. V případě žen se roční přírůstky nových případů také koncentrují na nejvyšší věkovou skupinu (stále však hovoříme o osobách produktivního věku), ale znatelný posun je také ve věkové skupině 30 až 49 let.

Poslední část tabulky, mapující výskyt nově hlášených případů **tuberkulózy** (tuberkulóza celkem: dýchacího ústrojí + jiná; ověřená i neověřená), by na první pohled vzhledem k uvedeným počtům možná ani nezasluhovala zvláštní pozornost. V České republice byla incidence (počet nově hlášených případů na 100 000 obyvatel) tuberkulózy v roce 2005 jen 9,9 a republika je tak na srovnatelné úrovni se západní Evropou. Pro jiné části světa zůstává ale tuberkulóza problémem. Odborníci Světové zdravotnické organizace odhadovali, že během let 1990 až 1999 bude zhruba 90 miliónů nemocných tuberkulózou a téměř 30 miliónů na ni zemře. Určité problémy se nevyhly ani České republice. To dokládá situace, ke které došlo po zastavení celoplošného regionálního očkování ve Středočeském a Východočeském kraji v roce 1986 a v Jihočeském kraji od roku 1989, kde se provádělo očkování pouze novorozenců rizikových rodin a dětí na přání rodičů. V následujících letech byl zaznamenán vzestup počtu plicních forem tuberkulózy u neočkovaných dětí. Od ledna 1994 bylo proto v těchto krajích opět zahájeno povinné celoplošné očkování všech narozených dětí. Přestože tedy v kraji byly určité problémy, dostal se hodnotou 6,7 z hlediska incidence tuberkulózy v roce 2005 spolu s kraji Vysočina (5,7) a Olomouckým (6,9) na jednu z nejnižších úrovní mezi regiony ČR. Vůbec nejvyšší incidenci tuberkulózy má kraj Karlovarský. Vtírá se otázka, zda zde neexistuje přímá souvislost mezi výskytem této nemoci a vyšším zastoupením cizinců, nebo lépe, zda výskyt této choroby se netýká právě této skupiny obyvatel. Naše datové zdroje však na tuto otázku odpověď neumožňují.

Vcelku stabilní jsou v posledních letech i trendy v **úmrtnosti**. Zvlášť výrazné výkyvy v této oblasti jsme nezaznamenali jak v úmrtnosti celkem, tak ani podle jednotlivých věkových skupin. Drobné rozdíly jsou ale patrné z genderového pohledu. Přes určité výkyvy se u mužů úmrtnost spíše zvyšovala. Přitom vcelku pozitivnější výsledky byly docíleny v mladších věkových kategoriích a naopak nárůst úmrtnosti se projevil u mužů nad 70 let věku. Naproti tomu u žen plně převažují pozitivní tendence. Celkově se úmrtnost snížila a nižší počty zemřelých jsou relativně i v jednotlivých věkových skupinách. Znepokojovat se není nutno ani výsledkem v těch kategoriích, kde došlo k nárůstu. Údaje v tabulce jsou uváděny v relativních hodnotách a při velmi malých číslech pak i drobná změna může vycházet relativně dosti významně. Konkrétně v případě úmrtnosti žen ve věku 15 až 29 let zemřelo za rok 2005 absolutně 24 žen a za rok 2000 byl počet zemřelých 22 žen. Mimo to zde může poměrně velkou roli sehrát i prvek náhody.

Tab. 2.1.11 Úmrtnost podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zemřelí celkem	6 370	6 373	6 228	6 521	6 440	6 399	100,5
Zemřelí na 1 000 obyvatel	10,2	10,2	10,0	10,4	10,3	10,2	100,3
Zemřelí muži na 1 000 mužů	10,1	10,5	10,2	10,7	10,7	10,4	103,7
ve věku: 15 - 29 let	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	89,1
30 - 39 let	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	109,7
40 - 49 let	0,6	0,5	0,5	0,6	0,4	0,5	78,1
50 - 59 let	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,4	99,5
60 - 69 let	2,2	2,2	2,1	2,0	2,0	2,1	95,2
70 a více let	5,4	5,9	5,6	6,2	6,2	6,0	111,6
Zemřelé ženy na 1 000 žen	10,3	9,9	9,7	10,2	9,9	10,0	97,1
ve věku: 15 - 29 let	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	109,1
30 - 39 let	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	155,5
40 - 49 let	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	80,0
50 - 59 let	0,6	0,7	0,6	0,7	0,6	0,7	121,8
60 - 69 let	1,2	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	86,9
70 a více let	8,1	7,7	7,7	8,0	7,9	7,8	97,3

Další tabulka přibližuje, jaké jsou základní příčiny úmrtnosti. Třídy příčin smrti jsou uvedeny podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.

Tab. 2.1.12 Zemřelí podle příčin smrti

	2000		2005		Rozdíl 2005 - 2000 v bodech	
	Jihočeský kraj	ČR	Jihočeský kraj	ČR	Jihočeský kraj	ČR
Zemřelí celkem	6 370	109 001	6 399	107 938 ¹⁾	100,5 ¹⁾	99,0
z toho vybrané příčiny (%):						
některé infekční a parazitární nemoci	0,4	0,2	0,8	0,4	0,5	0,1
novotvary	27,4	26,3	28,5	26,2	1,0	-0,2
nemoci oběhové soustavy	53,2	53,4	47,7	51,1	-5,5	-2,3
nemoci dýchací soustavy	3,8	4,5	5,5	5,6	1,7	1,0
nemoci trávicí soustavy	3,2	3,9	3,6	4,5	0,4	0,6
vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti	6,8	6,5	6,8	5,9	0,0	-0,6

¹⁾ změna v %

Vydeme-li ze srovnání krajních roků sledovaného období, zůstávají základní příčiny smrti stejné a žádné podstatné rozdíly nejsou ani při porovnání situace v kraji a celé České republice. Také vývojové trendy jsou obdobné, i když v kraji se přeci jenom poněkud výrazněji snížil podíl úmrtí v důsledku nemocí oběhové soustavy.

Téměř tři čtvrtiny ze všech zemřelých v roce 2005 ukončily svou životní pouť v důsledku **nemocí oběhové soustavy** nebo **zhoubných novotvarů**. Je pochopitelné, že největší úmrtnost se koncentruje na nejvyšší věkové skupiny. Ale tyto choroby se nevyhýbají ani populaci v produktivním věku. Tak např. v loňském roce zemřelo 1 602 osob ve věku 15 až 65 let (celá čtvrtina ze všech zemřelých). Z toho téměř 70 % právě na nemoci oběhové soustavy a zhoubné novotvary.

Ve věkové skladbě obyvatelstva se vyšší počty zemřelých týkají pochopitelně nejvyšší věkové skupiny – v tabulce zahrnuje kategorie od 50 do 69 let, tedy překračuje definovaný produktivní věk. Stanovíme-li tedy horní hranice na 65 let, pak nám počty zemřelých v této věkové skupině v případě zhoubných nádorů klesnou zhruba o čtvrtinu – ve stejném rozsahu jak u mužů tak u žen. V případě nemocí oběhové soustavy je přece jen situace poněkud jiná a do skupiny osob 65 až 70 let se koncentruje zhruba jedna třetina úmrtí.

Tab. 2.1.13 Zemřelí v produktivním věku podle hlavních příčin a pohlaví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zhoubné novotvary	1 736	1 778	1 738	1 824	1 831	1 808	104,1
v tom muži ve věku: 15 - 29 let	5	5	4	7	5	6	120,0
30 - 49 let	69	40	54	53	42	39	56,5
50 - 69 let	463	450	440	429	448	446	96,3
v tom ženy ve věku: 15 - 29 let	5	3	4	1	5	5	100,0
30 - 49 let	40	45	49	44	40	40	100,0
50 - 69 let	267	284	259	262	277	295	110,5
Nemoci oběhové soustavy	3 390	3 318	3 019	3 199	3 116	3 053	90,1
v tom muži ve věku: 15 - 29 let	4	2	2	3	3	3	75,0
30 - 49 let	59	44	52	62	46	56	94,9
50 - 69 let	424	413	412	384	412	378	89,2
v tom ženy ve věku: 15 - 29 let	1	2	2	2	3	-	x
30 - 49 let	25	18	14	24	15	16	64,0
50 - 69 let	198	181	151	185	163	154	77,8
Vnější příčiny	434	427	434	424	448	435	100,2
v tom muži ve věku: 15 - 29 let	62	66	64	59	53	54	87,1
30 - 49 let	79	81	79	86	80	72	91,1
50 - 69 let	70	58	73	63	68	74	105,7
v tom ženy ve věku: 15 - 29 let	11	23	16	10	7	13	118,2
30 - 49 let	21	24	21	14	22	19	90,5
50 - 69 let	22	24	17	21	19	33	150,0

Z hlediska vývojových trendů se dá za posledních pět let hovořit o převažující stagnaci u obou typů onemocnění za populaci celkem. Rovněž **úmrtnost osob produktivního věku** se v průběhu sledovaného období nijak výrazně **neměnila** a najít převažující směr působení ve vývoji je značně obtížné. Stagnace je opravdu výraz, který ve většině případů správně charakterizuje základní trend. Za jedinou negativní výjimku by se asi dal označit nárůst počtu zemřelých žen nejvyšší věkové skupiny na zhoubné novotvary. Naproti tomu určité pozitivum se projevuje u mužů i žen v příčině úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy opět v nejvyšší věkové skupině. Obdobná je pak situace u muže ve věku 30 až 49 let v případě zhoubných novotvarů.

Poslední skupina příčin úmrtí – vnější příčiny – má na rozdíl od ostatních specifické postavení. Jak už název napovídá, jedná se o zemřelé v důsledku úrazů, nehod a patří sem i následky **úmyslného sebeпоškozování**. Na celkových příčinách se podíl této skupiny pohybuje kolem 6 %. Na rozdíl od ostatních příčin ale není v této kategorii přílišná odlišnost podle jednotlivých věkových skupin, takže její dopad do zdrojů pracovní síly je poněkud významnější než vyplývá z podílu na příčinách úmrtí. Určitý rozdíl zde ale panuje z hlediska genderového přístupu, když na vnější příčiny umírá zhruba **trojnásobně** větší počet mužů než žen.

Přibližně čtvrtina vnějších příčin úmrtí je v důsledku **sebevražd**. Ty byly v roce 2005 příčinou smrti 109 osob. Z toho bylo 75 osob mužského pohlaví a jen 35 žen. Vyjdeme-li z výsledků za rok 2005, nedá se určit, která věková skupina je nejvíce riziková. Máme zde sebevrahy skutečně velmi nízkého věku (v některých případech ještě děti) a na druhé straně jsou zde osoby nad 60, 70 i 80 let. Přitom s výjimkou četnosti případů nejsou zde žádné difference z hlediska věku jak u mužů tak u žen. Určitý rozdíl v počtu skutečných úmrtí přitom nevyplývá ani tak z toho, že by se ženy k tomuto kroku uchýlovaly méně často než muži, ale spíše z větší „úspěšnosti“ mužů.

Migrace

Vedle přirozené měny obyvatelstva se v oblasti zdrojů pracovních sil projevuje i migrace obyvatelstva. Přitom v posledních letech tento fenomén z hlediska dlouhodobějšího výhledu nabývá na významu a je zatím **rozhodujícím zdrojem růstu** počtu obyvatel kraje, i když do oblasti pracovních sil je jeho dopad relativně nižší.

V dalším hodnocení se budeme zabývat pouze migrací z a do kraje. Zcela pomineme migraci uvnitř kraje, která z hlediska počtu osob ovšem není nevýznamná a za období let 2000 až 2005 se týkala téměř 60 tisíc občanů, tedy téměř desetiny obyvatelstva kraje. Do tohoto počtu pak není vůbec zahrnuto (a ani se souhrnně nesleduje) stěhování uvnitř obcí, které v některých případech v souvislosti s administrativně správní strukturou určitého území může a často má charakter fakticky srovnatelný s migrací mezi obcemi.

Podle migračních proudů má pro kraj z hlediska stěhování přes hranice kraje významnější roli přistěhovalectví. Za sledované období se do kraje z jiných krajů republiky a z ciziny přistěhovalo více než 30 tis. osob.

Tab. 2.1.14 Přistěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Úhrn 2000 - 2005
Přistěhovalí celkem	3 419	4 376	5 272	5 766	5 795	6 350	30 978
z toho ženy	1 857	2 188	2 502	2 650	2 708	2 845	14 750
z celku ve věku:							
0 - 5 let	301	346	423	344	342	374	2 130
6 - 14 let	320	413	426	396	425	762	2 742
15 - 18 let	136	165	185	239	175	251	1 151
19 - 24 let	673	760	841	1 023	890	956	5 143
25 - 34 let	804	1 146	1 437	1 657	1 679	1 869	8 592
35 - 44 let	373	638	791	882	945	1 061	4 690
45 - 54 let	300	376	522	610	670	699	3 177
55 - 64 let	193	261	325	329	367	406	1 881
65 a více let	319	271	322	286	302	346	1 846

Krátkodobé trendy jednoznačně ukazují na růst počtu **přistěhovaných** osob, a to jak celkem, tak i souhrnně v kategoriích osob produktivního věku i převážně věku poproduktivního. U dětské populace byl vývoj relativně nevyvážený a převládající trend je obtížné určit. Podle dlouhodobého pohledu se počty přistěhovaných osob pohybují na srovnatelné úrovni počátku 90. let. Počet přistěhovaných v roce 2005 je však v historii kraje zatím od roku 1991 vůbec nejvyšší. V dlouhodobějším vývoji se také dost podstatně změnila věková struktura přistěhovaných. Zatímco v 90. letech připadalo na osoby v produktivním věku cca. 70 % přistěhovaných a zhruba 20 % tvořily děti, změnil se v posledních letech podíl přistěhovaných produktivního věku na více než 80 % a podíl osob ve věku do 15 let poklesl na jen něco málo přes 10 %. Také genderová struktura doznala určitých proměn. Téměř rovnovážné postavení a v závěru tisíciletí i mírná převaha žen se zejména v posledních letech změnila na poměr 55 % ku 45 % ve prospěch mužů. Jednou z hlavních příčin této změny lze spatřovat v zahraničním přistěhování, kdy např. v roce 2005 z téměř tří tisíc přistěhovaných osob, připadalo na muže 63 %. Přistěhování ze zahraničí je mimo jiné také jedním ze základních faktorů růstu počtu přistěhovaných osob. Zatímco v průběhu 90. let až do roku 2000 se počty přistěhovaných pohybovaly zhruba na úrovni 400 osob ročně, rostly počty v následujících letech poměrně významně až na uvedené téměř 3 tisíce v roce 2005.

Vzdělanostní struktura přistěhovaných osob by se na první pohled zdála příznivější než je průměr podle trvale bydlících osob. Musíme si však uvědomit, že rozvrstvení přistěhovaných osob podle věku je jiné a nižší je zastoupení především starších osob s nižším vzděláním. Přesto i ve vývoji vzdělanostní struktury přistěhovaných došlo za poslední roky k určitým změnám. Podíl **vysokoškoláků** zůstává téměř dvakrát vyšší než u trvale bydlících a přes určité výkyvy se pohybuje kolem 14 % a 15 %. Naopak podíl osob se základním vzděláním, který byl v devadesátých letech zhruba na úrovni 20 %, se od roku 2000 i přes určité nepravidelnosti snižuje. V roce 2004 tak představovali přistěhovalí se základním vzděláním 16 % z celkového počtu přistěhovaných.

Počty **vystěhovaných** osob (stále uvažujeme v dimenzích stěhování přes hranice kraje) byly sice nižší než osob přistěhovaných, ale přesto dosahovaly nezanedbatelných hodnot. Za posledních 6 let se z kraje vystěhovalo více než 25 tisíc osob.

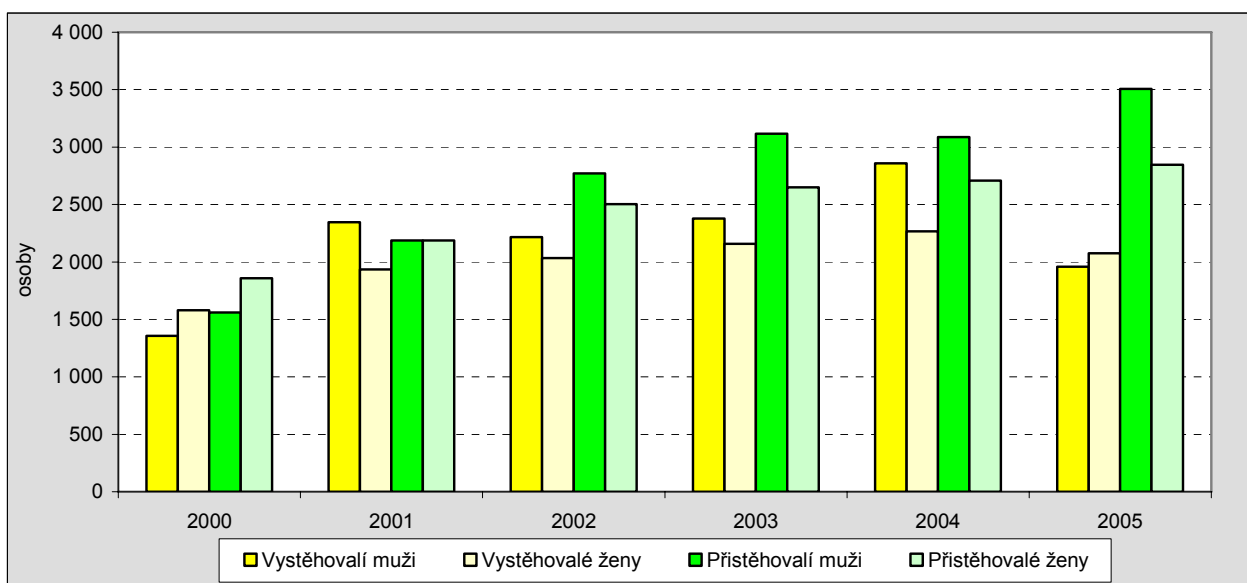
Tab. 2.1.15 Vystěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Úhrn 2000 - 2005
Vystěhovalí celkem	2 937	4 282	4 248	4 537	5 125	4 034	25 163
z toho ženy	1 580	1 935	2 032	2 159	2 267	2 076	12 049
z celku ve věku:							
0 - 5 let	261	276	263	266	267	332	1 665
6 - 14 let	273	327	339	264	319	288	1 810
15 - 18 let	111	122	143	172	307	130	985
19 - 24 let	633	792	789	797	766	571	4 348
25 - 34 let	881	1 356	1 386	1 534	1 761	1 514	8 432
35 - 44 let	295	650	632	717	782	539	3 615
45 - 54 let	202	442	370	432	545	325	2 316
55 - 64 let	93	163	152	194	189	160	951
65 a více let	188	154	174	161	189	175	1 041

Počty vystěhovalých se s výjimkou počátečního roku 2000 pohybují přibližně na úrovni 4 tisíc ročně. Z dlouhodobějšího pohledu tato úroveň (stejně jako u přistěhovalých) odpovídá zhruba počátku 90. let a je asi tak o třetinu vyšší než konec 90. let, kdy počty dosahovaly hodnot kolem 3 tisíc osob. Také zde sehrává určitou roli vztah se zahraničím. Vystěhovaní **do zahraničí** ale na rozdíl od přistěhovaných nedosahují takových počtů a současně jejich počty jsou v jednotlivých letech značně diferencované. Tak např. v roce 2004 se na celkovém počtu vystěhovalých podílelo stěhování do ciziny téměř 40 %, ale v roce 2005 na něj připadalo jen 15 %.

Na rozdíl od přistěhovalectví jsou u osob, které z kraje odcházejí, přibližně rovnocenně zastoupena obě pohlaví. V jednom roce je větší podíl vystěhovalých mužů, v roce následujícím opačně žen. Přesto v souhrnu mírně ve vystěhovalectví převažují muži. Podle věkových kategorií se u vystěhovalých osob jedná v největší míře o osoby v **produktivním věku**, na které připadá více než 80 %. Vývoj v jednotlivých letech je ale značně diferencovaný. Na počátku sledovaného období v roce 2000 to byly jen 75 %, na konci v roce 2005 sice již 80 %, ale o dva roky dříve v roce 2003 připadalo na vystěhovalé v produktivním věku celých 85 %. Obdobným způsobem se vyvíjely i počty vystěhovalých osob předproduktivního věku, na které v průměru připadalo 14 %. Na osoby poproduktivního věku pak zbývá jen velmi malý podíl a osoby ve věku nad 65 let opouštějí Jihočeský kraj skutečně jen ve velmi malé míře. Také vzdělanostní struktura osob, které z kraje odcházejí se samozřejmě liší od struktury trvale bydlících. Stejně jako u osob, které do kraje přicházejí, hraje závažnou roli věková struktura a s tím spojená rozdílná úroveň vzdělání. Přesto ale v dlouhodobějším vývoji k určitému posunu došlo a z hlediska potřeb kraje ne právě nejlepšímu. Tento posun lze charakterizovat na jedné straně snižováním podílu osob s nejnižší vzdělanostní úrovní; na straně druhé pak zvyšováním podílu (i když ne dramatickým) osob se vzděláním vysokoškolským. Vyjádřeno v procentech dokumentuje uvedený vývoj pokles počtu vystěhovalých osob se základním vzděláním z 18,0 % v roce 1999 na 14,7 % v roce 2004 a opačně nárůst podílu vystěhovalých vysokoškoláků z 16,7 % v roce 1999 na 21,2 % v roce 2004. Rok 2004 jako rok závěrečný je pro hodnocené období vybrán záměrně, protože tímto rokem skončilo sledování stěhování pomocí statistického výkaznictví a data se získávají již jen z informačního systému evidence obyvatelstva vedeného ministerstvem vnitra. Došlo tak i k určité redukci dat, takže za rok 2005 již nejsou k dispozici údaje o vzdělanostní struktuře a důvodech stěhování.

Graf 4 Vývoj migrace v kraji v letech 2000-2005

Cizinci

Jak již bylo uvedeno, hrají v oblasti migrace dosti významnou roli cizinci. To se pak přímo odráží i v počtu trvale bydlících obyvatel. Přestože podíl cizinců (včetně osob s vízem nad 90 dnů) nedosahuje ani 2 % populace kraje, jejich zastoupení se neustále zvyšuje.

Tab. 2.1.16 Cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
						2005/2001	průměrná roční
Cizinci celkem	7 920	8 698	9 660	9 954	10 583	33,6	7,5
v tom podle druhu pobytu (%):							
trvalý	32,5	32,4	32,6	40,0	42,8 ¹⁾	10,3	x
s vízem nad 90 dní	67,5	67,6	67,4	60,0	57,2 ¹⁾	-10,3	x
v tom podle pohlaví (%):							
muži	.	.	59,6	57,8	57,3	x	x
ženy	.	.	40,4	42,2	42,7	x	x

¹⁾ rozdíl v bodech

Počet cizinců se ve sledovaném období zvýší o třetinu, přičemž tento nárůst byl v jednotlivých letech téměř rovnoměrný. Rychleji se zvyšovaly počty **cizinců s trvalým pobytem**, kterých v roce 2001 bylo cca 2,5 tisíce osob a ke konci sledovaného období již 4,5 tisíce. Také počty cizinců s vízem nad 90 dnů v uvedeném období rostly, jejich nárůst byl ovšem podstatně pozvolnější a představoval 13 %. Přestože se tedy změnila struktura cizinců podle typu pobytu, jsou stále ještě cizinci s trvalým pobytem v menšině.

Z hlediska genderového pohledu **převažují muži**, přičemž poměr mezi oběma pohlavími je zhruba dvě ku třem pětina. V dlouhodobějším vývoji (data jsou ale jen za poslední tři roky) se poměr mezi oběma pohlavími mírně vyrovnává.

Podle věkové struktury (u cizinců s délkou pobytu nad 1 rok) připadá rozhodující podíl na osoby v produktivním věku. Jejich zastoupení je téměř 90 %. Děti (osoby ve věku do 15 let) jsou zastoupeny přibližně jednou desetinou a cizinci ve věku nad 65 let tvoří jen zcela nepatrnou část (okolo 3 %). Zůstává tak zachován model, kterým prošly západní státy v druhé polovině minulého století, kdy podstatnou část cizinců tvořili přistěhovalci z méně rozvinutých zemí. Ti se pokoušeli zajistit si nejdříve práci jako jednotlivci a až později za nimi přicházel zbytek rodiny. Velice obdobná situace je nyní i u nás. To mimo jiné dosvědčuje i struktura cizinců podle státní příslušnosti. Více než polovinu cizinců podle **země původu** tvoří osoby od našich nejbližších sousedů, ovšem sousedů z východních zemí. Podle údajů roku 2005 jsou největší skupinou cizinců, přichází z Ukrajiny. Připadá na ně více než třetina všech cizinců a jejich případné zapojení do pracovního procesu je většinou orientováno na méně kvalifikované práce. Další významnou skupinou jsou osoby ze Slovenska. Ti tvoří okolo 15 % cizinců a jejich pracovní zařazení již není tak jednoznačně specifické. Vzhledem k odlišné ekonomické situaci v obou zemích, je pro tyto osoby výhodné přijmout práci u nás i za poněkud nevýhodnějších podmínek. Určitý význam u této skupiny mají i historické souvislosti. O těch můžeme hovořit i v další významné skupině cizinců, a to u osob pocházejících z Vietnamu se zhruba stejným zastoupením jako u cizinců ze Slovenska.

Projekce vývoje počtu obyvatel do roku 2025

Pro určení základních vývojových tendencí v oblasti zdrojů pracovních sil jsou bezesporu rozhodující očekávané trendy v demografickém vývoji. Jako součást zpracování výsledků SLDB 2001 bylo mimo jiné i zpracování prognózy vývoje počtu obyvatel. Tato projekce vycházela pouze z **očekávaných** vývojových trendů přirozené měny obyvatelstva a nebrala v úvahu vliv migrace, který je ale ve skutečnosti velmi významným faktorem.

Tab. 2.1.17 Projekce obyvatelstva Jihočeského kraje do roku 2025 (práh projekce – rok 2002)

	Skutečnost 2005	Projekce bez migrace				
		2005	2010	2015	2020	2025
Počet obyvatel	627 766	622 500	618 207	611 941	603 275	591 455
v tom ve věku (%):						
0 - 4 let	4,7	4,6	4,7	4,6	4,4	4,1
5 - 14 let	10,2	10,3	9,2	9,5	9,5	9,2
15 - 19 let	6,5	6,5	5,8	4,6	4,8	4,9
20 - 24 let	6,9	6,8	6,5	5,8	4,6	4,8
25 - 34 let	16,6	16,7	15,3	13,5	12,5	10,7
35 - 44 let	13,4	13,4	15,0	16,8	15,5	13,8
45 - 54 let	14,5	14,6	13,5	13,3	15,0	17,0
55 - 64 let	13,1	13,1	14,6	13,8	12,9	13,0
65 a více let	14,1	14,0	15,4	18,2	20,8	22,5

Z globálního srovnání podle věkových skupin projekce předpokládá především zvýšení podílu osob **důchodového** věku. Ve střednědobém horizontu do roku 2025 tento nárůst představuje téměř desetinu (přesně 8,4 %). Zvýšení podílu osob poproduktivního věku je doprovázeno nižším zastoupením obou dvou zbývajících strukturálních složek. Přitom u osob produktivního věku je odhadován pokles podílu o 5 procentních bodů a u osob ve věku do 20 let o 3 procentní body.

Přestože 3 roky, za které můžeme hodnotit „úspěšnost“ projekce, není dlouhá doba, určitou orientaci nám přece jen umožňují. První fakt, který je zcela zřejmý, ukazuje **diferenci** v předpokládaném a skutečném stavu obyvatelstva. Rozdíl o více než 5 tisíc osob ale relativně nedosahuje ani jedno procento a jak již bylo výše uvedeno je ovlivněn především **migrací**, která nebyla v projekci uvažována. Druhá skutečnost vyznívá pro tvůrce projekce ještě příznivěji. Předpokládaná a reálně zaznamenaná struktura obyvatelstva se zatím téměř ve všech věkových kategoriích **plně shoduje** a rozdíly nedosahují ani 0,1 procentního bodu.

2-2. Vzdělávání

Jedním ze základních předpokladů pro úspěšné zapojení do pracovního procesu a vůbec získání možnosti tohoto zapojení je bezesporu vzdělání. Vzdělávání jako takové pak můžeme hodnotit jak z hlediska kvantitativních ukazatelů tak z pohledu **ukazatelů kvality**. Bohužel systém sledování je vytvořen tak, že kvalitativní ukazatele jsou poměrně vzácné a setkáváme se s nimi jen výjimečně. Tak např. úspěšnost přijetí na vysokou školu lze v souhrnu z dostupných datových zdrojů zjistit. Ale aby informaci o tom, jak úspěšní byli „jeho“ absolventi získal ředitel konkrétní střední školy, systém sledování přímo neumožňuje.

Proces vzdělávání jako proces celospolečensky organizovaný začíná již v předškolních zařízeních. Pohled na tato zařízení a vůbec postavení předškolního vzdělávání doznalo v posledním období významných proměn. Zatímco v dobách totalitního režimu bylo toto vzdělávání silně podporováno (ovšem především z „potřeby“ rychlého navracení matky zpět do pracovního procesu), došlo krátce po roce 1989 k prosazení zcela opačného názoru. V současnosti se pak v některých oblastech projevuje nedostatek těchto zařízení, přestože existuje reálný zájem rodičů o jejich využívání.

Také v základním školství došlo k řadě změn. Přitom hlavní problémy se stále nedaří vyřešit a některé nové se objevují. Mimo to se na některé oblasti názory poměrně různí a přijetí odpovídajících řešení se tak jen oddaluje. Vezměme si např. genderovou strukturu učitelů. Z celkového počtu téměř 5 tisíc zaměstnanců jihočeských základních škol představují celé čtyři pětiny ženy. U vyučujících na 1. stupni základních škol je podíl žen však větší než 90 %. Vzhledem k tomu, že problematika základního školství je ve většině regionů obdobná a s výjimkou určitých specifík i vývojové trendy nedoznávají zásadních rozdílů, zaměříme se dále již jen na vyšší formy vzdělávání.

Střední a vysoké školství

Tab. 2.2.1 Střední a vyšší školství

(bez škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami)

Pramen: ÚIV

	Školní rok					
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Střední odborná učiliště						
školy	47	47	46	42	39	40
žáci (denní studium)	11 351	11 432	11 126	10 765	10 462	11 478
nově přijatí žáci	3 834	3 698	3 667	3 512	3 388	3 977
absolventi	2 985	3 285	3 277	3 277	3 631	.
Střední odborné školy (obory s maturitou a bez)						
školy	60	59	58	59	59	59
žáci (denní studium)	12 934	12 493	12 598	13 000	13 164	13 464
nově přijatí žáci	3 314	3 196	3 444	3 650	3 336	3 539
absolventi	3 186	2 977	2 877	2 848	2 865	.
Gymnázia						
školy	24	24	24	24	24	24
žáci (denní studium)	8 621	8 777	9 148	9 123	9 059	9 006
nově přijatí žáci (4 leté studium)	814	860	819	902	905	938
nově přijatí žáci (víceleté studium)	756	731	730	709	689	721
absolventi	1 308	1 067	1 497	1 561	1 809	.
Vyšší odborné školy						
školy	14	14	14	15	15	16
žáci (denní studium)	2 021	1 962	1 965	2 241	2 254	2 286
nově přijatí žáci	655	917	940	1 062	868	958
absolventi	657	517	398	427	563	.

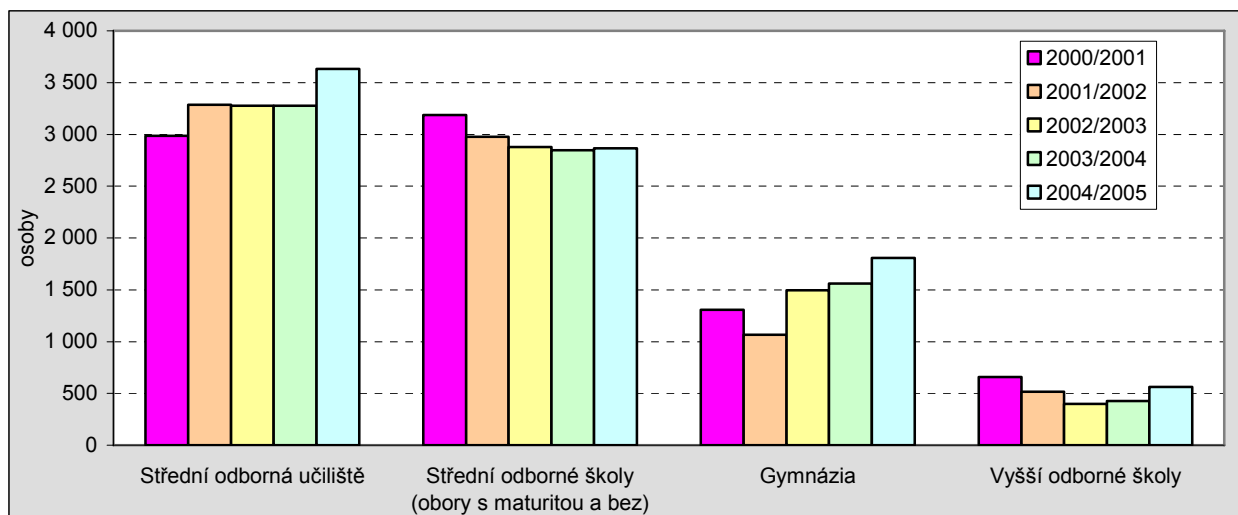
Základním trendem ve středním školství je tlak na **snižování nákladů** tohoto typu škol a s tím související nároky na úspory. Podle počtu zařízení se to nejvýrazněji projevuje u středních odborných **učilišť**, jejichž počet se snižoval ve sledovaném období téměř každoročně a poklesl proti roku 2000 o 7 zařízení na 40 škol. K nevýraznému poklesu došlo také u **středních** odborných škol a počet gymnázií se nezměnil. V souhrnu zůstaly tedy počty středních škol stabilní.

Pokles počtu učilišť byl doprovázen i nižším počtem žáků, resp. snižování zájmu o učňovské školství se projevilo v poklesu počtu zařízení. Počet žáků (a také počet nově přijatých žáků) se snižoval v průběhu celého sledovaného období a každoroční pokles byl téměř pravidelný. Tento trend probíhal až do roku 2005, kdy se vývoj obrátil a počty studentů překročily stav roku 2000.

Naopak ve středním školství se počet studentů zvýšil a představoval na konci analyzovaného období o více než 4 % vyšší stavy než na jeho počátku. K nárůstu počtu studentů došlo jak ve středních odborných školách tak gymnáziích. Vývoj ale přece jen vykazoval určité odlišnosti. Zatímco u středních odborných škol převládaly v počtu studentů (nově přijímaných i celkově) spíše růstové trendy, byl vývoj v gymnáziích charakterizován spíše stagnací počtu studentů. Tato stagnace ale byla doprovázena mírnou změnou struktury ve prospěch 4letého studia na úkor víceletého. To dokládá zvýšení počtu nově přijatých žáků ve 4leté formě studia během námi sledovaného období o více než 100 osob na 938 studentů, zatímco u víceletého studiu došlo k poklesu z 756 osob v roce 2000 na 721 studentů v roce 2005. Vyjádřeno v procentech to znamená zvýšení podílu nově přijímaných studentů 4letého studia z 52 % na 57 %.

Graf 5 Počty absolventů v kraji - denní studium

Zdroj: ÚIV

Růst možností pro dosažení vyššího vzdělání se projevil v obou formách **terciárního** vzdělávání. Zvýšil se počet vyšších odborných škol na 16 zařízení v roce 2005. To se samozřejmě projevilo i v nárůstu počtu studentů a nově přijímaných studentů. V procentním vyjádření se počet studentů denního studia zvýšil na konci období proti jeho počátku o 13 %, zatímco počet nově přijatých zaznamenal v koncovém roce přírůstek téměř 50 %.

Také ve vysokém školství došlo k významnému kvantitativnímu posunu. Vedle Jihočeské univerzity a VŠE, fakulty managementu bylo spektrum VŠ rozšířeno o dvě soukromé školy. Vzhledem k tomu, že vazby mezi místem vysoké školy a regionální příslušností jejich studentů nejsou tak těsné zmíníme se o vysokém školství jen okrajově.

Tab. 2.2.2 Studenti jihočeských VŠ podle jednotlivých typů studia

Pramen: ÚIV

stav k 31. 10. 2005

	Studenti ve studiu										
	celkem	prezenčním					distančním a kombinovaném				
		celkem	v typu studijního programu				celkem	v typu studijního programu			
			bakalář- ském	navazujícím magister- ským ¹⁾	magister- ským ²⁾	doktor- ským		bakalář- ském	navazujícím magister- ským ¹⁾	magister- ským ²⁾	doktor- ským
VŠ celkem	10 838	8 194	3 664	3 611	657	315	2 683	1 812	345	374	155
v tom VŠ:											
Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích	9 150	7 306	3 014	3 581	458	306	1 881	1 230	315	190	149
VŠE, Fakulta managementu J. Hradec	1 228	695	457	30	199	9	533	313	30	184	6
VŠERS, o.p.s., České Budějovice	410	143	143	-	-	-	269	269	-	-	-
FAMO v Písku	50	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ magisterské studium v délce 1 až 3 roky, které je pokračováním studia bakalářských programů

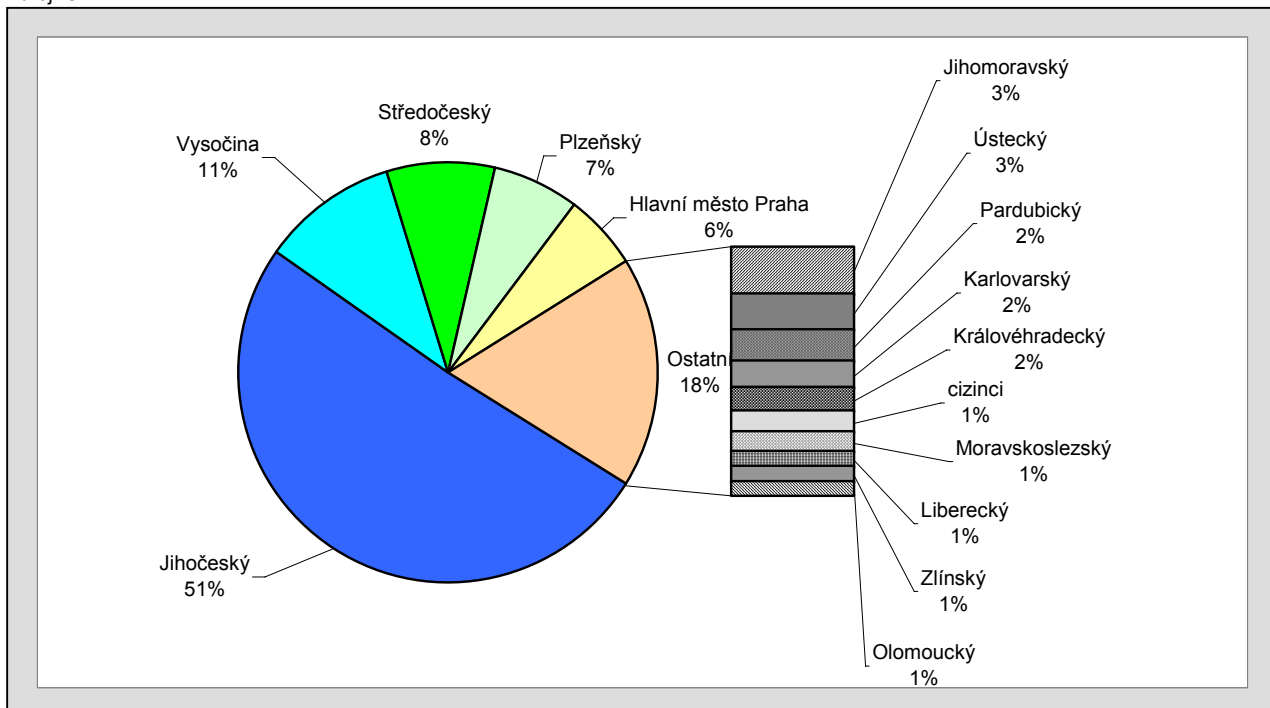
²⁾ magisterské studijní programy v délce 4 až 6 let

Počty studentů **vysokého školství** ovlivňuje samozřejmě nejvýrazněji Jihočeská univerzita. Soukromé školy zatím nehrají tak významnou úlohu (hovoříme stále pouze o počtech studentů a nikoli o významu školy v obecném smyslu), ale to je zčásti dáno i tím, že doba jejich existence je velice krátká.

Z výše uvedené tabulky mimo jiné vyplývá to, že téměř pětina studentů z celkového počtu studuje mimo prezenční typ studia. Přitom struktura obou typů studia (prezenčního versus distančního a kombinovaného) je výrazně odlišná. Zatímco bakalářské a navazující magisterské studium je v prezenčním studiu zhruba rovnocenné, je v distančním a kombinovaném studiu výrazně preferováno studium bakalářské.

Graf 6 Studenti vysokých škol v Jihočeském kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště

Zdroj: ÚIV

Podle místa trvalého bydliště tvoří polovinu studentů jihočeských vysokých škol osoby z Jihočeského kraje. Samozřejmě Jihočeši „dotují“ i jiné kraje. Přitom počet studujících mimo kraj je vyšší než těch, kteří získávají vzdělání přímo v kraji. V souhrnu za rok 2005 studovalo na všech vysokých školách v republice více než 16 tisíc Jihočechů. Z toho většina na veřejných vysokých školách, když na soukromých školách se studiu věnovala necelá tisícovka zájemců. Pomineme-li oborovou strukturu, pak počty studentů s trvalým pobytem v kraji převyšují kapacitu vysokých škol v jižních Čechách.

V přehledu o vysokých školách jsme se dotkli problematiky **dalšího vzdělávání**. Tento fenomén je poměrně obsáhlý a jeho realizace prostřednictvím veřejného školství je jen jednou z forem. Přitom se jedná o formu sice významnou, ale určitě ne z hlediska počtu frekventantů nejrozšířenější. Na druhé straně jsou zde respektovány obecně uznávané přístupy a požadavky na úroveň znalostí, což tuto formu staví do kvalitativně jiného postavení než většinu forem ostatních.

Ostatní formy vzdělávání mimo denní studium (např. dálkové a distanční) v zařízeních spadajících do systému vzdělávání České republiky se týkají jak středoškolského tak terciárního školství. V kraji však tato forma není realizována v žádném gymnáziu. V souhrnu jsou vyšší podíly studentů mimo prezenční/denní studium zastoupeny ve vyšších formách studia, což samo o sobě vyplývá z obecného průběhu studia jako takového. Konkrétně – má-li vysoká část populace středoškolské vzdělání, nelze asi očekávat, že o dosažení tohoto stupně vzdělání bude tak velký zájem jako u populace, kde je podíl středoškoláků podstatně nižší. Nejvyšší podíl studentů mimo prezenční studium je (jak již bylo uvedeno) ve vysokoškolské formě studia. Zhruba poloviční podíl studentů (desetina z celkového počtu) pak zaznamenáváme ve vyšších odborných školách. Na středních školách pak je uvedený podíl ještě nižší a osciluje mezi 4 až 6 %.

Z hlediska vývojových trendů jsou poměrně značné rozdíly mezi jednotlivými typy škol. Přesto lze vysledovat, že převládají růstové tendence, a to jak z hlediska absolutních počtů studentů, tak i v přepočtu na relativní ukazatele. Zcela jednoznačně pak pozitivní vývoj zaznamenáváme, vezmeme-li data za všechny typy škol. Pak ve vztahu k obyvatelstvu kraje se některé z forem mimo prezenční studium (ale stále v systému škol ČR) věnovalo v roce 2005 přesně 6,6 % obyvatel. Proti roku 2002 se tak uvedený podíl obyvatel zvýšil o celé dva procentní body.

Tab. 2.2.3 Žáci a studenti podle typu školy
(bez škol pro záky se speciálními vzdělávacími potřebami)

	Školní rok					
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Gymnázia						
počet	24	24	24	24	24	24
žáci celkem	8 621	8 777	9 148	9 123	9 059	9 006
z toho mimo denní studium absolutně	-	-	-	-	-	-
Střední odborné školy						
počet	60	59	58	59	59	59
žáci celkem	13 546	13 021	13 142	13 000	13 164	13 464
z toho mimo denní studium absolutně	612	528	544	865	795	587
podíl ze žáků celkem	4,5	4,1	4,1	6,7	6,0	4,4
Vyšší odborné školy						
počet	14	14	14	15	15	16
žáci celkem	2 190	2 129	2 169	2 241	2 254	2 286
z toho mimo denní studium absolutně	169	167	204	227	208	243
podíl ze žáků celkem	7,7	7,8	9,4	10,1	9,2	10,6
Veřejné vysoké školy						
počet	1	1	1	1	3	3
žáci celkem	.	.	8 183	9 127	10 324	10 838
z toho: distanční a kombinované studium absolutně	.	.	1 637	1 913	2 450	2 683
podíl ze žáků celkem	.	.	20,0	21,0	23,7	24,8

Celoživotní vzdělávání

Zajímavé výsledky z oblasti vzdělávání přinesl projekt ad hoc modulu 2003 o celoživotním vzdělávání, který byl součástí pravidelného výběrového šetření pracovní sil ve 2. čtvrtletí 2003. Šetření bylo zaměřeno na celou oblast vzdělávání, tedy nikoli jen na formální vzdělávání, o kterém jsme hovořili výše.

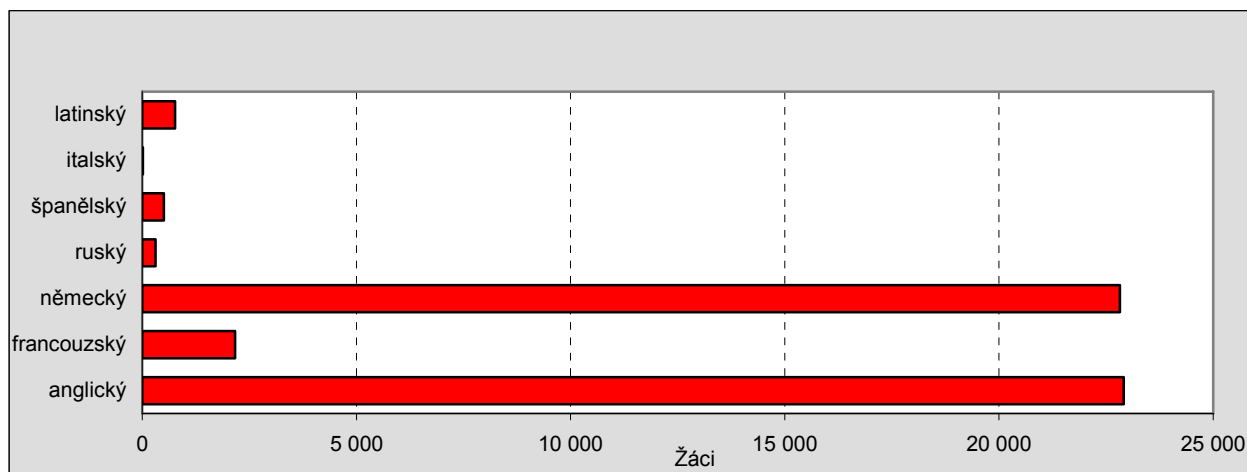
Výsledky uvedeného projektu, kdy bylo šetřeno vzdělávání v průběhu posledních 12 měsíců, mimo jiné ukazují, že do **formálního** vzdělávání (zpravidla ve školských zařízeních) je zapojeno zhruba 11 % obyvatel kraje. Samozřejmě nejvyšší je podíl v mladších věkových skupinách, a to ve skupině 15 až 19 let 93 % a ve skupině 20 až 24 let 34 % populace odpovídajícího věku. Jak v celkovém zapojení do vzdělávacího procesu, tak i v obou uvedených mladších věkových skupinách se kraj pohybuje na průměrné republikové úrovni. Poněkud nižší zastoupení máme ve vyšších věkových kategoriích, zejména ale ve věkové skupině 25 až 29 let, kde podíl 3,4 % je o více než 2 procentní body nižší než republiková střední hodnota a znamená 4. nejnižší příčku mezi kraji. Tento stav přitom ovlivňují ženy, jejichž podíl je jen necelá 2 % a po Ústeckém kraji druhý nejnižší v celé České republice. V ostatních věkových skupinách již rozdíly mezi muži a ženami nejsou tak výrazné a vyplývají spíše z rozdílné demografické struktury v daných věkových kategoriích.

Zapojení do konkrétního stupně vzdělávání je v největší míře determinováno věkovou strukturou. U populace ve věku 15 až 19 let tak zhruba dvě třetiny osob získávají kvalifikaci na středním stupni. Proti průměru za Českou republiku je to sice podíl poněkud nižší, ale ne moc výrazně. Ani podle genderové struktury se kraj příliš od České republiky neliší. Přesto určitá diference tady je. Zatímco v souhrnu je zapojení chlapců a dívek téměř rovnocenné, v kraji je vyšší zapojení dívek. Z jejich celkového počtu jich můžeme na středním stupni vzdělávání najít 70 %, ale u chlapců o 6 % méně. Obdobná situace, ale ve zcela opačných poměrech (ovšem s menší diferenciací) je v zapojení věkové skupiny 20 až 24 let do vysokoškolského vzdělávání. Celkové zapojení v kraji je mírně nad republikovým průměrem a dosahuje 23,5 % z celkového počtu osob daného věku. Přitom u mužů je tento podíl nepatrně vyšší než u žen (24 % proti 23 %). V celorepublikovém pohledu ale převažuje zapojení žen (o 4 procentní body).

Další pohled na formální vzdělávání je **hledisko oborové**. V rámci sekundárního vzdělávání, do kterého je zapojeno více než 52 % účastníků je struktura oborů v kraji značně rozmanitá. Nejvyšší podíl přitom připadá na obor technika a technická řemesla, v němž studuje 11 % všech účastníků formálního vzdělávání. Jen o málo nižší s podílem 10 % je obchod a správa a za ním následují všeobecné vzdělávací programy (8 % účastníků). V porovnání s celkovými údaji za republiku sice určité diference ve spektru oborů existují, ale v těch nejrozšířenějších nejsou rozdíly nikterak zásadní. Poněkud větší rozdíly mezi krajem a republikou jsou ale již u terciárního vzdělávání, což je převážně dáno zaměřením vysokých škol v kraji. Největší podíl účastníků terciárního vzdělávání (pro úplnou přesnost prvního stupně tohoto vzdělávání) je soustředěn na obor příprava učitelů a pedagogů, kam je směřována téměř pětina (17 %) všech zapojených. V dalších třech nejvýznamnějších oborech je počet účastníků přibližně rovnocenný. Kolem 10 % připadá tedy na studenty oborů technika a technická řemesla, obchod a správa a třetím oborem je zemědělství, lesnictví a rybářství.

Graf 7 Výuka cizích jazyků ve středních školách v Jihočeském kraji v roce 2005

Zdroj: ÚIV

Druhou z oblastí, kterou se šetření zabývalo, bylo **neformální vzdělávání**. To je charakterizováno jako typ vzdělávání, které většinou nevede k získání vyššího stupně vzdělání, ale k prohloubení stávajícího. Důležité je, že tento typ vzdělávání je poskytován většinou ve specializovaných zařízeních nebo v zařízení zaměstnavatele. Přestože výstup z projektu obsahuje poměrně obsáhlý datový materiál, jsou výsledky z hlediska územního převážně publikovány pouze na celorepublikové úrovni. Důvod je vcelku zřejmý a vyplývá z následujícího textu. V rámci celé České republiky bylo do neformálního vzdělávání zapojeno ve 2. čtvrtletí 2003 v průběhu posledních 4 týdnů¹ zhruba 350 tisíc občanů. To představuje 4 % celkové populace. V Jihočeském kraji bylo zapojení do neformálního vzdělávání poněkud nižší - 16 tisíc osob., což představuje 3 % populace. Pro celkovou charakteristiku zapojení do neformálního vzdělávání jsou tyto hodnoty postačující. Pokud bychom však chtěli ukazatele podrobnější, vyvstává nebezpečí, že údaje vzhledem k použití dopočtů budou méně přesné a v některých případech až zavádějící. Takže v regionálním členění máme z neformálního vzdělávání k dispozici pouze již jen jeden údaj, a to účast podle pohlaví. Rozdíly v zapojení do neformálního vzdělávání nejsou mezi muži a ženami příliš výrazné, ale existují. V celorepublikovém pohledu je do této formy vzdělávání zapojeno relativně více žen (4,3 % proti 3,8 %) než mužů. V kraji je to ale obráceně 2,9 % z celkové populace žen proti 3,3 % u mužů.

Součástí neformálního vzdělávání jsou mimo jiné i **rekvalifikační** kurzy. Jejich část je organizována (většinou nepřímo) a evidována úřady práce a prostřednictvím MPSV tak máme k dispozici i některé informace.

Počet uchazečů o zaměstnání zapojených do rekvalifikací se v průběhu celého sledovaného období zvyšoval každoročně. Přitom uvedené údaje zahrnují všechny uchazeče zapojené do rekvalifikací během celého sledovaného období bez ohledu na délku rekvalifikace. Celkový nárůst účastníků rekvalifikací je do určité míry ovlivněn změnami, resp. nárůstem počtu uchazečů o zaměstnání celkem. V celku lze odhadnout nárůst počtu rekvalifikací zhruba o jednu desetinu. Přitom je třeba připomenout, že uvedená čísla v tabulce hovoří o **počtu rekvalifikací**, takže v případě, že konkrétní nezaměstnaný absolvoval dva rekvalifikační kurzy, je do souhrnu zahrnut dvakrát. Z celkového počtu nezaměstnaných se do rekvalifikací zapojuje zhruba desetina uchazečů a tento podíl se v průběhu sledovaného období zvyšoval. Tyto údaje jsou ale poznamenány použitou metodou srovnání a s tím spojenými problémy. Vezmeme-li však v úvahu počty nezaměstnaných a z toho počty uchazečů zapojených do rekvalifikace ke konci roku, tedy ke konkrétnímu datu (údaje jsou tak více srovnatelné) pak podíl např. v roce 2005 představuje jen 1,1 %. Je to sice průměrná republiková hodnota, ale v pořadí krajů 5. nejvyšší místo. K tomuto druhému uvedenému způsobu srovnání lze uvést oprávněnou námitku, a to, že počty rekvalifikovaných pracovníků se v průběhu mění a závěr roku určitě není tím obdobím, kdy by rekvalifikace probíhaly v největším měřítku. Námitka je to sice oprávněná, ale na druhé straně lze argumentovat tím, že nerovnoměrnost rekvalifikací v průběhu roku je ve všech krajích obdobná a tak hodnocení postavení jednotlivých krajů je ve většině případů reálné.

Rozdíly v rekvalifikacích podle jednotlivých strukturálních oblastí lze většinou vysvětlit strukturálními změnami v celkové nezaměstnanosti. Vcelku pozitivně se přesto vyvíjí charakteristiky **ukončených** rekvalifikací. Jak v genderové skladbě, ve vybraných vzdělanostních skupinách nezaměstnaných, tak i podle věkové struktury se podíly na celkových počtech nezaměstnaných v průběhu let 2001 až 2005 zvyšily.

¹ Šetření probíhalo v 2. čtvrtletí 2003 a u respondentů byly šetřeny otázky účasti na neformálním vzdělávání v průběhu posledních 4 týdnů bez ohledu na typ a délku vzdělávání (kurzu, školení,...)

Tab. 2.2.4 Účastníci rekvalifikací

zdroj: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Uchazeči o zaměstnání celkem	1 818	1 712	2 125	2 311	2 454	135,0
v tom podle pohlaví:						
muži	630	571	707	790	935	148,4
ženy	1 188	1 141	1 418	1 521	1 519	127,9
z toho podle věku:						
mladší 30 let	982	929	1 220	1 183	1 043	106,2
50 a více let	112	125	147	212	334	298,2
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	783	713	983	1 006	1 182	151,0
vysokoškolské	68	73	108	151	113	166,2
Úspěšně ukončené rekvalifikace celkem	1 344	1 318	1 632	1 739	1 985	147,7
Podíl rekvalifikací na celkovém počtu uchazečů podle jednotlivých charakteristik (%)						
v tom podle pohlaví:						
muži	74,4	77,8	81,2	78,0	84,0 ¹⁾	9,5
ženy	73,7	76,6	74,6	73,8	79,0 ¹⁾	5,3
z toho podle věku:						
mladší 30 let	75,3	75,9	78,9	77,8	81,3 ¹⁾	6,0
50 a více let	89,3	91,2	92,5	88,7	90,7 ¹⁾	1,4
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	84,9	85,1	88,8	86,3	89,8 ¹⁾	4,8
vysokoškolské	86,8	83,6	86,1	84,1	89,4 ¹⁾	2,6

¹⁾ rozdíl v bodech

Ke změnám došlo i v samotné vnitřní struktuře ukončených rekvalifikací. Poměrně vysoký podíl stále zůstává v ukončených rekvalifikacích. Ty se na celkovém počtu rekvalifikací podílejí více než 90 % a přes určitou nerovnoměrnost ve vývoji lze vysledovat mírně rostoucí trend. Vezmeme-li v úvahu ještě skutečnost, že část rekvalifikací je ukončena na vlastní žádost uchazeče (většinou v případě, že již našel uplatnění na trhu práce a probíhající rekvalifikaci již nepotřebuje nebo nemůže absolvovat) pak podíl úspěšně ukončených rekvalifikací ještě vzroste. Na druhé straně nelze zastírat, že úspěšné ukončení rekvalifikace uchazeče o zaměstnání je pro něho ekonomicky výhodné a tento ekonomický tlak je poměrně významný.

Tab. 2.2.5 Úspěšně ukončené rekvalifikace podle typu

zdroj: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2001
Účastníci ukončených rekvalifikací celkem	1 344	1 318	1 632	1 739	1 985	⁴⁾ 147,7
z toho podle typu rekvalifikace (%):						
specifická ¹⁾	42,9	39,2	22,4	35,7	39,1	-3,8
doplňková ²⁾	18,8	36,5	33,7	30,9	50,6	31,8
z toho podle délky rekvalifikace (%):						
do 1 měsíce	66,7	64,0	65,2	57,9	61,6	-5,2
déle než 3 měsíců	12,0	15,7	11,9	16,3	12,2	0,2
z toho podle délky evidence před rekvalifikací (%):						
do 3 měsíců	44,0	49,7	41,4	46,0	47,0	2,9
déle než 6 měsíců	29,5	26,9	32,8	29,8	28,2	-1,3
Účastníci umístění po rekvalifikaci celkem	1 489	1 096	1 189	1 437	1 331	⁴⁾ 89,4
Podíl umístěných účastníků rekvalifikací na počtu umístěných uchazečů³⁾	.	83,2	72,9	82,6	67,1	x

¹⁾ specifická (cílená) rekvalifikace - získání teoretických a praktických poznatků pro výkon nové pracovní činnosti²⁾ doplňková rekvalifikace - doplnění znalostí před nástupem do zaměstnání v případě požadavku zaměstnavatele³⁾ včetně uchazečů vyřazených z evidence na vlastní žádost (předpoklad nalezení místa jiným způsobem)⁴⁾ změna v %

V průběhu let 2001 až 2005 se počet úspěšně ukončených rekvalifikací v kraji zvýšil téměř o polovinu, což, jak již výše uvedeno, souvisí i s nárůstem počtu osob hledajících práci. Přestože podle typu rekvalifikace se zvýšily jak počty **specifických** rekvalifikací tak rekvalifikací **doplňkových**, změnila se struktura výrazně ve prospěch právě tohoto druhého typu. V absolutních počtech došlo k nárůstu doplňkových rekvalifikací z 253

v roce 2001 na více než tisícovku v roce 2005. Ve struktuře podle délky rekvalifikačního kurzu stále převládají především akce s kratším časovým rozsahem. Na rekvalifikace, které trvají **déle než půl roku**, připadá jen jedna desetina z celkového počtu. Přitom podíl obou těchto základních složek se nijak výrazně nemění, což souvisí především s dlouhodobým vývojem nezaměstnanosti, kde sice dochází k určitým změnám, ale tyto změny neznamenají zásadní strukturální obraty v nezaměstnanosti. Stejně vysvětlení lze použít i pro drobné difference ve struktuře úspěšně ukončených rekvalifikací podle délky nezaměstnanosti zúčastněných uchazečů.

Přestože počet úspěšně ukončených rekvalifikací se v průběhu sledovaného období zvyšoval, počet umístněných uchazečů, kteří rekvalifikaci absolvovali, tento vývoj nekopíroval, spíše naopak. To se samozřejmě projevilo i v podílu umístněných uchazečů po rekvalifikaci, který se vyvíjel poměrně nerovnoměrně a ke konci sledovaného období poklesl pod 70 %. Je třeba v rámci objektivního přístupu ovšem upozornit na to, že zde sehrává významnou roli i časový posun mezi ukončením rekvalifikace a nástupem do zaměstnání. Situaci nevyřeší ani volba jiného způsobu vyjádření úspěšnosti rekvalifikovaných uchazečů o zaměstnání na trhu práce, a sice podíl umístněných z rekvalifikovaných uchazečů v daném roce. Problém je v tom, že osoba, která absolvovala rekvalifikační kurz v minulém období, může v současnosti zvyšovat nabídkovou stranu na trhu práce a tím omezovat možnosti získání práce pro právě rekvalifikovaného člověka. Přesto tento druhý ukazatel přece jen lépe charakterizuje „kvalitu“ **rekvalifikačního** procesu. Samozřejmě proti dříve uvedenému ukazateli je hodnota podílu umístněných uchazečů po rekvalifikaci v daném roce nižší. Pohybovala se až do roku 2004 zhruba na úrovni 60 %, přičemž rozdíly mezi jednotlivými roky nebyly tak významné. V posledním roce se ale úroveň tohoto ukazatele snížila na 50 %.

Poslední formou vzdělávání (mimo již uvedené formální a neformální) je **vzdělávání informální**. Tímto typem vzdělávání rozumíme takové, které není organizováno ani školou ani institucí a je založeno zejména na sebevzdělávání. Jedná se o takový typ, kdy účastník nemá možnost si objektivně ověřit nabyté znalosti. Příkladem mohou být např. různé televizní nebo novinové kurzy. Také tímto typem vzdělávání se zabýval ad hoc modul 2003 o celoživotním vzdělávání, o kterém jsme hovořili výše. Obdobně jako u neformálního vzdělávání (z důvodu rozsahu šetření) jsou však informace o informálním vzdělávání zpracovány pouze na celorepublikové úrovni. Jako jediný poznatek z této oblasti uvedme pouze podíl obyvatelstva, které se informálnímu vzdělávání v průběhu 2. pololetí 2002 a 1. pololetí 2003 věnovalo. Podle výsledků šetření to bylo za celou Českou republiku více jak 20 %. Je to podíl poměrně vysoký, ale uvědomme si, že se jedná o období jednoho roku, tedy období poměrně dlouhé. Zajímavé (a svým způsobem přesnější) jsou tedy ukazatele popisující strukturální charakteristiky informálního vzdělávání. Pro případné zájemce proto nezbývá než doporučit publikaci, která výsledky uvedeného šetření přináší. Jedná se o publikaci vydanou ČSÚ pod označením 3119-04 „Výsledky ad hoc modulu 2003 o celoživotním vzdělávání“, dostupnou mimo jiné i v elektronické podobě na internetu ČSÚ.

Využívání informačních technologií

S informálním vzděláváním úzce souvisí a v poslední době nabývá na významu využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech. Také tomuto tématu se ČSÚ věnuje, a to formou statistického šetření v domácnostech.

Tab. 2.2.6 Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci ^{*)}

	Jihočeský kraj				Česká republika			
	2003	2004	2006	index 2006/2003	2003	2004	2006	index 2006/2003
Domácnosti celkem (tis.)	.	255,7	262,3	x	4 064,0	4 109,9	4 201,2	103,4
z nich vybavené (%):								
pevnou telefonní linkou	63,9	62,3	56,5 ¹⁾	-7,4	62,9	61,9	53,1 ¹⁾	-9,8
osobním počítačem	19,0	31,5	32,9 ¹⁾	13,9	23,8	29,5	35,7 ¹⁾	11,9
z toho připojeným k internetu	11,8	18,6	24,6 ¹⁾	12,8	14,8	19,4	26,7 ¹⁾	11,9
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis.)	528,3	529,7 ²⁾	527,2	99,8	8 658,5	8 687,1 ²⁾	8 635,6	99,7
z nich mající k dispozici pro soukromé účely (%):								
mobilní telefon	68,8	73,4	80,4 ¹⁾	11,6	66,0	73,8	83,1 ¹⁾	17,1
osobní počítač doma	25,7	40,7	44,0 ¹⁾	18,3	32,6	35,9	43,0 ¹⁾	10,4
internet doma	15,1	23,0	33,4 ¹⁾	18,3	20,8	23,8	32,6 ¹⁾	11,8

^{*)} období šetření: 4. čtvrtletí sledovaného roku, rok 2006 - 2. čtvrtletí 2006

¹⁾ rozdíl 2006 - 2003 v procentních bodech

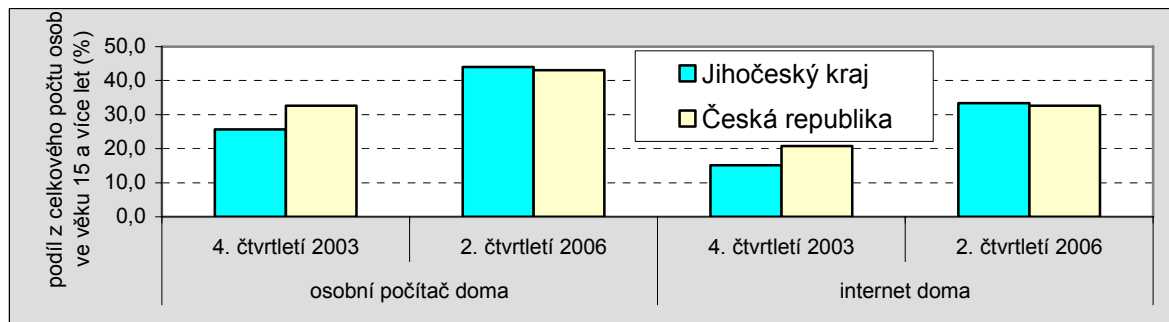
²⁾ obyvatelstvo ve věku 16 a více let

Vybavenost domácností **IC technologiemi** se v Jihočeském kraji v posledních letech zvyšuje. Přitom kvantitativní skok nastal především mezi roky 2003 a 2004, a to bereme-li v úvahu celé období posledních

pěti let. Tak např. vybavenost osobním počítačem, která byla podle výsledků SLDB 2001 průměrně na úrovni 14 %, vzrostla v roce 2003 jen na 19 %, ale v roce 2004 se již týkala téměř třetiny domácností. Tento podíl se pak o dva roky později sice dále zvýšil, ale jen nepatrně. Z tohoto celkového trendu se vymyká pouze vybavenost pevnou telefonní linkou, kde došlo k poklesu vybavenosti zhruba na polovinu domácností. Hlavní příčinou je především finanční náročnost této služby, která při nižším počtu hovorů tyto značně prodražuje.

Také z pohledu jednotlivých obyvatel (ve věku nad 14 let) se možnost využívat technologie ICT zvyšuje. Velmi vysoké je vybavení mobilním telefonem, který mají k dispozici více než čtyři pětiny obyvatelstva. Zhruba necelá polovina obyvatel využívá doma počítač a třetina má k dispozici internet. Přitom u možnosti využívat doma počítač nebyl nárůst podílu obyvatel za poslední dva roky tak výrazný; zvýšil se ale v případě využití internetu. Přesto v porovnání s ekonomicky vyspělými státy máme využití internetu na stále na nízké úrovni. Přitom krajské údaje se v relativním vyjádření příliš neodchylují od republikového průměru.

Graf 8 Jednotlivci s přístupem k osobnímu počítači a internetu doma

S prostředky výpočetní techniky souvisí mimo jiné i **Národní program počítačové gramotnosti**. Z datových zdrojů ministerstva informatiky máme informace o výsledcích tohoto programu v letech 2004 a 2005. Tento z prostředků ministerstva dotovaný program se nejvýrazněji realizoval v Moravskoslezském kraji a Hl. městě Praha, když v roce 2004 se do něho zapojilo více než 60 % účastníků a v roce 2005 již trochu méně (45 % ze všech zúčastněných v České republice). Uvedená procenta jsou spočítána z tzv. „osobokurzů“, kdy jeden účastník se může proškolit s dotací Ministerstva informatiky ČR jedenkrát, ale může absolvovat celkem 4 kurzy. Jihočeský kraj měl zapojení v podílu z celé České republiky v roce 2004 jen 2,4 % (z osobokurzů) a v roce 2005 se jeho podíl zvýšil na 4,2 %. Mimo výše uvedené dva regiony tak Jihočeský kraj v rámci ostatních krajů výrazně v účasti na tomto programu **nevybočuje**, a to jak ve směru pozitivním tak negativním. V meziročním srovnání došlo v kraji jak ke zvýšení podílu tak především k výraznému zvýšení počtu proškolených. V roce 2004 bylo totiž v projektu zapojeno jen poměrně málo osob – ve vyjádření v osobokurzech to představuje 285 (pro lepší představu pak při maximálním využití daných možností to znamená jen 72 osob). V roce 2005 ale počet osobokurzů v kraji již vzrostl na 3 227 (podle uvedeného přepočtu na 807 osob). Toto podstatné navýšení nebylo jen specifikou kraje, ale projevilo se ve všech regionech.

Celou oblast ICT technologií uzavřeme informací o **počtech pracovníků** v této oblasti. Podle údajů výběrového šetření pracovních sil pracovalo jako ICT experti více než 3 tisíce lidí.

Tab. 2.2.7 Počítačovní odborníci (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Odborníci v oblasti výpočetní techniky (ICT experti) celkem (tis.osob)	3,8	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	82,3
v tom (%):							
vědci a odborníci	34,6	37,6	36,1	28,5	32,4	33,8 ¹⁾	-0,7
techničtí pracovníci	65,4	62,4	63,9	71,5	67,6	66,2 ¹⁾	0,7
z celku (%):							
muži	76,7	73,2	73,7	83,3	78,2	77,6 ¹⁾	0,9
ženy	23,3	26,8	26,3	16,7	21,8	22,4 ¹⁾	-0,9

¹⁾ rozdíl v procentních bodech

Po poklesu počtu počítačových odborníků na samém začátku sledovaného období, se již v dalších letech jejich počet v kraji nijak výrazněji nemění. K významnějším změnám nedochází ani ve vnitřní struktuře podle profesního zaměření a ani podle pohlaví. Zastoupení žen tak zůstává v této kategorii pracovníků stále na velmi nízké úrovni.

3. VYUŽITÍ LIDSKÝCH ZDROJŮ

3-1. Ekonomický potenciál

Ekonomický potenciál hraje ve vztahu k pracovním silám dvojí roli. Na jedné straně je do značné míry pracovní silou resp. jejím využitím v minulosti determinován a na straně druhé jeho úroveň vytváří (nebo taky nevytváří) prostor pro dostatečné a efektivní vytváření pracovních míst. Přitom nejde jen o vytvoření pracovních míst přímo, ale i nepřímo jako důsledek rostoucí ekonomické úrovně obyvatel daného regionu.

Jaká je tedy ekonomická úroveň Jihočeského kraje? Určitý obrázek umožní přehled základních makroekonomických ukazatelů:

Makroekonomický rámec

Tab. 3.1.1 Regionální makroekonomické ukazatele

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
								2005/2000	průměrná roční
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	122 662	129 912	135 896	141 004	151 847	162 124	132,2	7,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)	mil. Kč	38 297	46 344	34 544	40 807	38 698	47 431	123,9	5,5
Disponibilní důchod domácností (DDD)	mil. Kč	69 146	72 361	74 413	79 346	81 741	85 439	123,6	5,4
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR = 100)	%	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	¹⁾ -0,1	x
Vývoj HDP (stálé ceny roku 1995, min. rok = 100)		103,0	100,1	102,3	102,9	104,1	106,5	x	x
HDP na 1 obyvatele v PPS ²⁾ (EU 25 = 100) ³⁾		59,6	59,6	61,1	60,9	62,9	65,6	¹⁾ 6,0	x
HDP na 1 obyvatele	Kč	195 948	207 727	217 511	225 621	242 791	258 668	132,0	7,2
THFK na 1 obyvatele	Kč	61 179	74 102	55 290	65 295	61 875	75 676	123,7	5,5
DDD na 1 obyvatele	Kč	110 459	115 704	119 103	126 962	130 697	136 317	123,4	5,4
HDP na 1 obyvatele (ČR = 100)		91,9	90,3	90,0	89,3	89,1	89,1	¹⁾ -2,8	x
THFK na 1 obyvatele (ČR = 100)		102,6	114,9	83,2	96,9	86,6	104,5	¹⁾ 1,9	x
DDD na 1 obyvatele (ČR = 100)		97,4	96,6	95,1	97,0	96,5	96,4	¹⁾ -1,0	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v bodech

²⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

³⁾ EU 25 - průměr za 25 členských zemí EU

Podle výsledků roku 2005 se kraj podílí **na hrubém domácím produktu** České republiky 5,5 %, zatímco podle počtu obyvatel připadá na kraj podíl poněkud vyšší (6,1 %). Proti republikovému průměru a v přepočtu na 1 obyvatele je hodnota HDP o desetinu nižší. V mezikrajovém srovnání to pak znamená 6. nejvyšší přírůstek. Nepoměrujeme-li ale HDP k obyvatelům ale k zaměstnancům, pak je kraj proti průměru České republiky na 88,9 %, tedy až na 8 místě mezi kraji.

Poněkud lépe je na tom kraj v **disponibilním důchodu domácností**, který v přepočtu na obyvatele znamenal v roce 2005 jen o necelá 4 % méně než střední hodnota za republiku a mezi kraji pak 5. přírůstek. Vcelku pozitivně lze hodnotit tvorbu hrubého fixního kapitálu, kde kraj převyšuje republikový průměr. Toto pozitivní hodnocení ovšem vychází z obecného přístupu. Ve vztahu k pracovním silám je však podstatné, zda jde o rozšiřování kapacit s tvorbou nových pracovních míst, nebo o prostou obnovu či modernizaci výrobní základny, která může mít do sféry pracovních sil i negativní dopad. Důležité je rovněž hledisko časové. Zatímco v případě relativního vyjádření HDP a disponibilního důchodu domácností se v průběhu let 2000 až 2005 postavení kraje mírně zhoršovalo (a skutečně lze tento trend vysledovat), pak v případě tvorby hrubého fixního kapitálu je časová řada značně rozkolísaná a výkyvy v jednotlivých letech jsou poměrně značné. Nejlépe to dokumentuje srovnání roků 2001 a 2002.

Odvětvová struktura ekonomiky

Hodnota HDP je přímo odvislá od struktury hospodářství. Přitom v Jihočeském kraji byla a je struktura hospodářských činností na jedné straně vcelku pozitivní v tom smyslu, že zde ve velké míře neexistovaly obory, které musely projít **zásadní restrukturalizací** s výrazným snížením pracovních míst. Samozřejmě i v kraji jsou odvětvové činnosti, kde k tomuto vývoji došlo. Na druhé straně ovšem v kraji chyběly a chybí, resp. se nedostatečně rozvíjí především obory z terciální sféry, které jsou ve vyspělých ekonomikách hlavním zdrojem hospodářského růstu.

Strukturu hospodářství z pohledu tvorby HDP je nutno v podmínkách regionálních analyzovat podle hrubé přidané hodnoty (HPH). Některé komponenty tvorby HPH lze jen těžko na úrovni kraje vyčíslit - uvědomme si, že HPH je zčásti počítána jako součet HPH vytvořené subjekty v kraji a z části je výsledkem dopočtů.

Tab. 3.1.2 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005 -2000 v bodech
Hrubá přidaná hodnota celkem (mil. Kč)	111 135	117 770	123 525	128 198	136 281	145 310	¹⁾ 30,8
v tom odvětví (%):							
zemědělství, myslivost, lesnictví; chov ryb	7,6	7,6	6,6	5,7	6,2	5,6	-2,1
průmysl	35,6	35,1	34,5	32,5	33,2	34,4	-1,2
stavebnictví	6,9	6,4	6,8	7,3	7,7	7,9	1,0
obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osob. potřebu; ubytování a stravování	13,0	12,5	12,6	12,7	12,9	12,8	-0,2
doprava, skladování a spoje	10,4	11,0	11,6	11,9	10,8	10,2	-0,2
finanční zprostředkování; činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	10,5	10,8	10,9	12,1	11,6	12,0	1,5
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	6,2	6,5	6,1	6,6	6,1	6,0	-0,2
vzdělávání; zdravotní a sociální péče; ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9,8	10,1	10,9	11,3	11,5	11,1	1,3
ostatní odvětví	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1

¹⁾ změna v %

Hrubá přidaná hodnota je v kraji tvořena zhruba z poloviny produkčními odvětvími a z poloviny vzniká v terciární sféře. Nejvýznamnější postavení v kraji tak stále připadá na **průmyslové obory**, které v souhrnu zajišťují více než třetinu tvorby. Také v terciární sféře není struktura **optimální** a nejenže je podíl služeb v souhrnu nižší než ve vyspělých ekonomikách, ale i v rámci vnitřního členění služeb stále převažují osobní služby nad službami založenými na „manipulaci se symboly a informacemi“, odpovídajícími tzv. znalostní ekonomice.

Ve střednědobém vývoji od roku 2000 se struktura hrubé přidané hodnoty v kraji změnila sice ne podstatně, ale k určitému posunu přeci jen došlo. V rámci primárního a sekundárního sektoru se posílil vliv stavebnictví a naopak poněkud poklesla role průmyslu. Přitom v těchto dvou odvětvích byl vývoj protichůdný a krátkodobá růstová tendence jednoho odvětví byla provázena poklesem v druhém. Od roku 2003 se pak v obou odvětvích trendy otočily. Převážně sestupný trend se projevil v podílu zemědělství s výjimkou roku 2004, kdy v souvislosti s neobvykle vysokými výnosy se podíl zemědělství krátkodobě zvýšil. Přestože podíl zemědělství se v kraji dlouhodobě snižuje, je ve srovnání s ostatními regiony stále výrazně nadprůměrný. K drobným strukturálním změnám došlo také z hlediska tvorby hrubé přidané hodnoty ve **sféře služeb**. Přitom základní orientace těchto změn probíhá v požadovaném směru, což dokládá zejména snížení podílu obchodu a naopak zdůraznění role vzdělávání, zdravotnictví a sociální péče.

S makroekonomikou souvisí a mohou ji i dost významně ovlivňovat **zahraniční investice**. Ucelenější informace z této oblasti máme ze zdrojů ČNB za přímé zahraniční investice. Ty v rámci Jihočeského kraje dosahovaly ke konci roku 2004 téměř 42 mld. Kč. Z přímých zahraničních investic do České republiky připadalo na Jihočeský kraj jen mírně nad 3 % z jejich celkového objemu. Je to sice v pořadí krajů až 8. místo, ale vzhledem k tomu, že téměř polovina ze všech těchto investic je směřována do Hl. města Praha, to je ve srovnání s ostatními regiony výsledek spíše průměrný. Objem přímých zahraničních investic v Jihočeském kraji byl v jednotlivých letech značně nerovnoměrný a tak srovnání koncového stavu z roku 2004 proti hodnotě z roku 2000 znamenající nárůst o více než třetinu je poněkud zavádějící. Jiná je situace za celou Českou republiku, kde nárůst za výše uvedené období dosáhl 57 % a koncové stavy investic rostly každoročně. Pro jižní Čechy pak není příznivé to, že podíl **investic** směřujících do kraje se od roku 2000 **snížoval** – koncem roku 2000 představoval celkový objem přímých zahraničních investic cílených pro jihočeské subjekty z celkových objemů pro Českou republiku o 0,6 procentního bodu více než v závěru roku 2004. Na první pohled je to sice rozdíl poměrně nepatrný, ale s přihlédnutím k podílu, který na kraj připadá a významu tohoto ekonomického fenoménu, o již tak zanedbatelnou hodnotu nejde.

Podnikatelské prostředí

Možnosti využití lidských zdrojů, resp. zkoumání těchto možností bychom mohli zahájit analýzou struktury podnikatelské sféry. Tento přístup určitě platí v rámci republiky jako celku. Jdeme-li však na krajskou, případně ještě na nižší regionální úroveň, není hodnocení již tak bezproblémové. Základní rozpor vzniká v tom, že kraj chápeme jako celek s jednoznačně vymezeným územím, ale pro organizační statistiku jsou

zatím plně převažující hlediska pojímající podnik jako právní subjekt. Konkrétně jde o to, že při územním zařazení určitého subjektu je rozhodující sídlo a již nejsme schopni rozlišit případnou existenci dalších vnitroorganizačních složek na jiném území. Přitom výše uvedený problém se týká zejména velkých hospodářských subjektů, které významně ovlivňují ekonomiku (a nejen ji) celého regionu.

Základní přehled o počtech subjektů evidovaných v tzv. statistickém Registru ekonomických subjektů přináší následující tabulka:

Tab. 3.1.3 Registrované subjekty podle právní formy (stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	122 996	144 260	117,3	3,2	100,0	100,0
v tom:						
fyzické osoby	102 466	116 962	114,1	2,7	83,3	81,1
v tom: soukromí podnikatelé	87 459	101 663	116,2	3,1	71,1	70,5
samostatně hospodařící rolníci	8 492	8 525	100,4	0,1	6,9	5,9
podnikající podle zvláštních zákonů	6 515	6 774	104,0	0,8	5,3	4,7
právnícké osoby	20 530	27 298	133,0	5,9	16,7	18,9
z toho: obchodní společnosti	9 646	11 639	120,7	3,8	7,8	8,1
družstva	643	738	114,8	2,8	0,5	0,5
státní podniky	87	35	40,2	-16,6	0,1	0,0

Podle právní formy tvoří většinu subjektů fyzické osoby, resp. soukromí podnikatelé a přestože se jejich podíl mírně snížil, je jejich zastoupení z hlediska počtů stále rozhodující. S počty soukromých podnikatelů je spojen ještě jeden problém. Je to otázka aktivity, tedy zda podnikatel není pouze zaregistrován, ale také skutečně podniká. Tomuto problému se ale budeme věnovat až v dalším textu.

Hledisko právní formy podává informaci o typu evidovaného subjektu a pro naše účely je prakticky využitelné většinou jen potřebujeme-li informace o konkrétním subjektu. Více možností naskytá pohled na organizační strukturu podle odvětvových činností a velikostních skupin podle zaměstnanosti.

Tab. 3.1.4 Registrované subjekty podle počtu zaměstnanců a podle převažující činnosti (stav k 31. 12.)

	2000	2005	Změna v %		Struktura v %	
			2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Registrované subjekty celkem	122 996	144 260	117,3	3,2	100,0	100,0
v tom s počtem zaměstnanců:						
neuvedeno a bez zaměstnanců	105 622	128 641	121,8	4,0	85,9	89,2
1 - 5	12 170	10 410	85,5	-3,1	9,9	7,2
6 - 19	3 316	3 190	96,2	-0,8	2,7	2,2
20 - 49	1 123	1 221	108,7	1,7	0,9	0,8
50 - 99	412	454	110,2	2,0	0,3	0,3
100 - 245	231	233	100,9	0,2	0,2	0,2
250 - 499	68	62	91,2	-1,8	0,1	0,0
500 a více	54	49	90,7	-1,9	0,0	0,0
z toho podle převažující činnosti:						
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	12 028	13 303	110,6	2,0	9,8	9,2
průmysl celkem	17 220	19 538	113,5	2,6	14,0	13,5
stavebnictví	14 105	17 608	124,8	4,5	11,5	12,2
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost, ubytování a stravování	44 852	47 445	105,8	1,1	36,5	32,9
doprava, skladování a spoje	3 530	4 330	122,7	4,2	2,9	3,0
finanční zprostředkování	4 352	4 273	98,2	-0,4	3,5	3,0
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	13 935	20 677	148,4	8,2	11,3	14,3
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	1 283	1 676	130,6	5,5	1,0	1,2
vzdělávání, zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	3 291	4 063	123,5	4,3	2,7	2,8
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	9 612	11 347	118,1	3,4	7,8	7,9

Také strukturální hledisko podle **odvětvových činností** je svým způsobem deformované. Informuje totiž pouze o počtu subjektů, které jsou pro danou činnost evidované. Stejnou pozici pak má drobný soukromý

podnikatel jako velká nadnárodní firma. Přesto tento pohled svůj význam má a mimo to jsme schopni pro případné zájemce zkombinovat hledisko odvětvového přístupu s charakteristikou podle velikostních skupin zaměstnanců. Přitom struktura registru podle počtu zaměstnanců má svůj význam i v řešení otázek zaměstnanosti. Je sice pravda že téměř 90 % subjektů je zařazeno do skupiny subjektů bez zaměstnanců a na ty, od nichž údaje k dispozici nemáme, ale sloučení těchto dvou typů je ryze z praktických důvodů. Vzhledem ke zkvalitňování dat v registru se stále větším využíváním administrativních zdrojů by totiž uvedení obou kategorií samostatně v časové řadě neodpovídalo objektivnímu stavu. Zůstaneme-li ale pouze u dat za rok 2005, věc již vypadá jinak a lze publikovat i údaje za subjekty bez zaměstnanců.

Tab. 3.1.5 Ekonomické subjekty a statistické jednotky typu podnik v kraji k 31. 12. 2005

	Registrované jednotky celkem	Jednotky typu podnik	
		celkem	podíl v %
Registrované subjekty celkem	144 260	78 874	54,7
v tom podle právní formy:			
fyzické osoby	110 188	64 258	58,3
z toho: soukromí podnikatelé	101 663	54 890	54,0
samostatně hospodařící rolníci	8 525	4 680	54,9
právnícké osoby	26 348	14 616	55,5
z toho: obchodní společnosti	11 639	8 543	73,4
družstva	738	588	79,7
státní podniky	35	19	54,3
Převažující činnost (vybrané činnosti)			
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	13 303	7 393	55,6
průmysl celkem	19 538	11 706	59,9
stavebnictví	17 608	11 036	62,7
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost, ubytování a stravování	47 445	22 524	47,5
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	20 677	12 072	58,4
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	1 676	859	51,3
vzdělávání, zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	4 063	3 190	78,5
Počet zaměstnanců			
bez zaměstnanců	47 945	47 102	98,2
1 - 5	10 410	10 144	97,4
6 - 19	3 190	3 088	96,8
20 - 99	1 675	1 601	95,6
100 - 499	295	290	98,3
500 - 999	39	39	100,0
1 000 a více	10	10	100,0

Touto tabulkou se také vracíme k problému **aktivity**. Subjekty evidované v registru jsou v registru tak dlouho, dokud právně existují. To znamená i v případě, že nevyvíjí žádnou aktivitu. Pro rozvoj určitého regionu však neaktivní podniky nemají prakticky žádný význam. Z vlastních statistických zjišťování a s využitím administrativních zdrojů můžeme tyto neaktivní podniky s dostatečně velkou mírou přesnosti určit. Podniky, které vyvíjejí hospodářskou či jinou činnost označujeme jako statistické jednotky typu podnik. Z tabulky je vidět, že v celém registru je tedy „aktivních“ subjektů 54 %. Přitom z hlediska právní formy je více neaktivních soukromých podnikatelů než právníckých osob, což asi pro nikoho nebude žádné překvapení. Hledisko odvětvových činností pak ukazuje na vyšší podíl „aktivních“ ve sféře podniků financovaných ze státních prostředků. V ostatních odvětvích již nejsou rozdíly tak markantní, což mimo jiné dokládá určitou objektivnost pohledu na strukturu hospodářství i bez ohledu na aktivitu podniků. Z tohoto tvrzení vybočuje pouze obchod včetně oprav a podobných činností, což v plné míře vyplývá z vysokého podílu soukromých podnikatelů v této činnosti. Zajímavé jsou výsledky podle počtu zaměstnanců, které mimo jiné dokládají (po vyloučení subjektů, o kterých nemáme informace) vysokou kvalitu registru a to i v případě velmi malých subjektů.

Výzkum a vývoj

Z odvětví, která mají rozhodující význam pro ekonomický rozvoj, má nezastupitelné místo odvětví věda a výzkum. Jako hlavní činnost má tento obor uvedeno 42 subjektů v kraji. Počet statisticky sledovaných jednotek, které se zabývají výzkumem a vývojem je ale v Jihočeském kraji 92. Vedle subjektů vládního sektoru - zejména ústavů Akademie věd České republiky a sektoru vyššího odborného školství ale rozhodující počet organizací (67) spadá do sektoru podnikatelského. Z hlediska zaměstnanosti, resp. počtu

pracovníků vědy a výzkumu, mají větší význam pracoviště vědy a výzkumu **financované** ze státních prostředků. Z pohledu praktického přínosu pro ekonomiku kraje však důležitější roli hrají výzkumní pracovníci v podnikatelském sektoru. V žádném případě však nechceme snižovat důležitost a přínosy (včetně ekonomických), které základní výzkum a celá činnost státních vědeckých pracovišť, včetně pracovišť na vysokých školách má.

Tab. 3.1.6 Výzkum a vývoj

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v % 2005/2001
Zaměstnanci výzkumu a vývoje (FTE)	1 009	1 007	1 103	1 111	1 644	162,9
v tom sektor:						
podnikatelský	379	362	424	431	693	182,9
vládní	383	388	386	399	514	134,2
vyššího odborného a vysokého školství	243	255	275	261	422	173,9
soukromý neziskový	4	2	18	20	15	364,8
Výzkumní pracovníci (FTE)	546	539	577	547	812	148,7
v tom sektor:						
podnikatelský	141	129	142	148	227	161,0
vládní	205	208	219	203	269	131,1
vyššího odborného a vysokého školství	197	200	206	179	307	155,8
soukromý neziskový	3	2	11	17	10	319,0
Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (mil. Kč)	807	848	1 027	1 146	1 610	199,6
v tom sektor:						
podnikatelský	359	389	498	550	867	241,8
vládní	259	262	325	351	451	174,0
vyššího odborného a vysokého školství	182	195	186	227	283	155,8
soukromý neziskový	7	-	18	17	9	122,1

Počty pracovníků výzkumu a vývoje v přepočtu na plně zaměstnané představovaly v roce 2005 celkem v kraji téměř 1 650 osob. Ovšem uvážíme-li, že přepočet vychází z předpokladu, že konkrétní pracovník věnuje vědecké a výzkumné činnosti 100 % své pracovní doby, pak uvedený přepočtený počet pracovníků znamená téměř 2 500 fyzických osob.

Podle sektoru, ve kterém pracovníci vědy a výzkumu působí, stále z více než poloviny převládá oblast financovaná z veřejných prostředků. Rychlejší dynamiku ve střednědobém vývoji ale zaznamenal v růstu zaměstnanosti **sektor podnikatelský**, který tak zvýšil své strukturální zastoupení o 5 procentních bodů. Velmi dynamicky se vyvíjely počty pracovníků na úseku terciárního školství, ale to může do značné míry souviset i s větším počtem vysokých škol v kraji.

Zdůraznění podnikatelského sektoru se mimo jiné projevilo i v podílu **výzkumných pracovníků** na celkovém počtu pracovníků výzkumu a vývoje. Jejich podíl se totiž v průběhu let 2001 až 2005 snížil z 55 % těsně pod hranici 50 %. Přestože **zapojení žen** do oblasti vědy a výzkumu není již dnes tak výjimečné, přesto z celkového počtu výzkumných pracovníků tvoří jen zhruba třetinu. Stejný podíl na ně připadá také v případě pracovníků výzkumu a vývoje.

Při růstu zaměstnanosti v této sféře zhruba o dvě třetiny vzrostly celkové výdaje na vývoj a výzkum zhruba dvojnásobně. Nejvyšší dynamiku zaznamenaly výdaje v podnikatelském sektoru, ale rychleji než zaměstnanost rostly také ve vládním sektoru. Naproti tomu ve vyšším odborném a vysokém školství byla dynamika výdajů pomalejší. Zajímavá je skutečnost, že největší přírůstky v celkových výdajích, ale také v zaměstnanosti se soustředily až na samý závěr sledovaného období. Přestože to platilo ve všech rozhodujících sektorech, nejvýrazněji to platí pro sektor podnikatelský. Je otázkou, zda jde o projev dlouhodobějšího zdůraznění vědy a výzkumu v kraji, či krátkodobý náhodný výkyv.

Dopravní dostupnost

Jedním z důležitých předpokladů efektivního využívání pracovní síly je její mobilita. Vzhledem k historickému vývoji je v našich podmínkách poměrně řídkým jevem změna bydliště z důvodu získání pracovního uplatnění. Tak plně to ale již neplatí pro mladší věkové skupiny, ale pro starší zaměstnance je stále přijatelnější **dojíždění za prací**. Tady pak významnou úlohu sehrává celková úroveň dopravy, počínaje již v silniční dopravě délkou (ale především) kvalitou dopravní sítě.

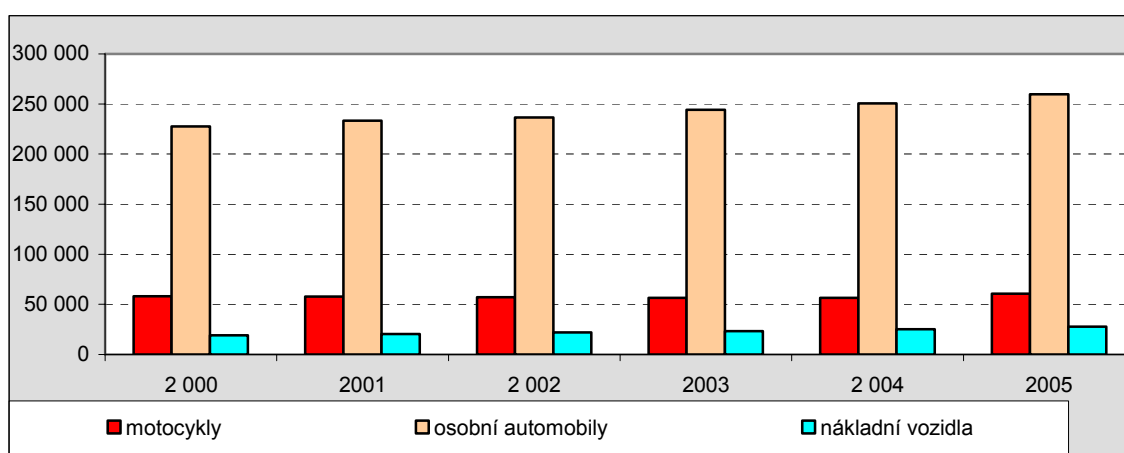
Tab. 3.1.7 Silniční doprava

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Délka silnic a dálnic (km)	6 125	6 125	6 125	6 125	3 344	6 120	99,9
z toho:							
silnice I. třídy	668	667	667	667	664	662	99,1
z toho: rychlostní komunikace	-	-	-	-	-	-	x
dálnice v provozu	-	-	-	-	9	9	x
Výkony silniční dopravy							
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	3 152	3 784	4 685	3 242	3 290	3 280	104,0
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	2 943	3 904	3 449	3 321	3 982	3 137	106,6
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	28 300	26 372	23 580	23 660	20 116	20 075	70,9
Přeprava cestujících v rámci kraje (tis. osob)	21 052	23 338	18 160	23 574	20 137	24 915	118,4
Počet autobusových spojů v rámci kraje	23 852	23 786	28 997	28 997	29 750	30 071	126,1
v tom:							
pracovní den	18 337	18 297	21 180	21 180	21 796	22 063	120,3
sobota	2 161	2 156	3 233	3 233	3 354	3 441	159,2
neděle a svátky	3 354	3 333	4 584	4 584	4 600	4 567	136,2

Celková délka silniční sítě je v kraji dostatečná, problematická je ale její **kvalita**. Silnice vyšší třídy představují jen 10 % celkové délky silnic a zajišťují jen základní propojení na dopravní trasy nadregionálního charakteru. Značně diskutabilní je technická kvalita silnic zejména nižších kategorií, kde nedostatek finančních prostředků má přímý dopad na zanedbanost místních komunikací a dopravních spojení ve venkovských oblastech. Na území kraje se nachází jen krátký úsek dálnice a neexistuje dálniční propojení na celostátní síť. Je sice vyprojektována a budována dálnice, která prochází krajem a měla by spojit Prahu s rakouským Lincem, ale možnost relativně brzkého termínu dokončení této akce by asi nejlépe charakterizoval meteorologický termín „střídavě oblačno“.

Požadavek na zvyšování kvality silniční sítě je zvýrazněn i rostoucí **motorizací** v kraji. Počet evidovaných osobních automobilů představoval v roce 2005 téměř 260 tisíc a proti roku 2000 se zvýšil o 14 %. Podstatně rychlejší dynamiku ale zaznamenala nákladní vozidla, jejichž počet zhruba 28 tisíc znamená téměř o polovinu vyšší stav než na začátku sledovaného období. Přitom jak ukazuje struktura **silničních výkonů** je přeprava zboží ve stále rostoucí míře orientována na delší přepravní vzdálenosti. To mimo jiné dokumentuje pokles objemů přepravovaného zboží v rámci kraje v období let 2000 až 2005 téměř o třetinu. Naproti tomu celkové výkony nákladní silniční dopravy se v souhrnu za uvedené období zvýšily. Vývoj byl však značně nerovnoměrný a data za poslední roky spíše ukazují na tendenci k poklesu. Ve většině případů to ale není vlivem záměny silniční přepravy za jiný druh (především železniční) dopravy.

Graf 9 Motorizace v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005

V osobní silniční dopravě jsou počty **přepravovaných osob** v jednotlivých letech značně variabilní. Přestože počet autobusových spojů v kraji stále roste, neprojevuje se zvyšování dopravní obslužnosti v osobní dopravě plně a současně je doprovázeno určitým časovým zpožděním. Mimo to není dopravní obslužnost zajištěna pro všechna sídla a do zhruba 20 % osad (i když převážně menších) nezajíždí autobus vůbec. Vzhledem k nízké rentabilitě autobusové dopravy však nelze předpokládat, že by zde mohlo dojít k nějakému výraznějšímu posunu.

Ekonomické aspekty jsou rozhodující také pro vývoj **železniční dopravy**. Počet vlakových spojů se v hodnoceném období změnil jen nevýrazně a nevýrazné byly rovněž posuny ve struktuře spojů.

Tab. 3.1.8 Železniční doprava

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Provozní délka železničních tratí (km)	951	954	959	954	953	953	100,2
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	2 276	1 772	449	436	381	401	22,6
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	755	480	1 719	1 555	1 506	1 412	294,5
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	158	150	114	95	77	53	35,2
Počet vlakových spojů v rámci kraje	10 481	10 538	11 160	11 160	10 722	10 891	103,9
v tom:							
pracovní den	3 893	3 844	4 157	4 157	4 017	4 095	105,2
sobota	3 324	3 366	3 546	3 546	3 374	3 420	102,9
neděle a svátky	3 264	3 328	3 457	3 457	3 331	3 376	103,4

Ukazatele **přepravy zboží** dokumentují v kraji převahu silniční dopravy nad železniční. Zvlášť patrné je to v rámci vnitroregionální přepravy, kde podíl připadající na železnici je téměř zanedbatelný.

Pro mobilitu pracovní síly, resp. využití veřejné dopravy při dojíždění do zaměstnání, je rozhodující finanční náročnost. Neexistují zásadní tlaky, které by preferovaly železniční přepravu. Dotační politika státu není orientována na preferenci veřejné osobní dopravy – jak železniční tak silniční. Náklady spojené s využitím veřejné dopravy jsou srovnatelné jako při použití osobního automobilu a v případě, že jedním vozem cestuje více osob, je cesta osobním vozem ekonomicky výhodnější.

Bytová výstavba

S mobilitou pracovní síly souvisí také problematika bytové výstavby. **Stěhování za prací** není v našich podmínkách obecným jevem a možnost získání trvalého (nebo trvalejšího) bydlení je často limitujícím faktorem pro uplatnění pracovní síly na trhu práce v jiném regionu.

Tab. 3.1.9 Bytová výstavba

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	2 194	2 302	2 717	2 374	2 567	2 359	107,5	1,5
z toho v rodinných domech	1 023	1 299	1 334	1 414	1 388	1 319	128,9	5,2
Rozestavěné byty k 31. 12.	10 398	11 053	12 212	13 257	13 835	14 304	137,6	6,6
z toho v rodinných domech	5 578	5 983	6 419	6 936	7 340	7 615	136,5	6,4
Dokončené byty	1 502	1 819	1 900	1 460	2 193	1 956	130,2	5,4
z toho v rodinných domech	691	764	898	916	987	1 067	154,4	9,1
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	68,5	79,0	69,9	61,5	85,4	82,9 ¹⁾	121,0	x
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	2,4	2,9	3,0	2,3	3,5	3,1 ¹⁾	129,8	x
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)	71,0	68,0	66,6	76,1	66,8	73,1	103,0	x
z toho bytu v rodinných domech	98,2	96,5	93,8	91,3	95,2	92,2	93,9	x

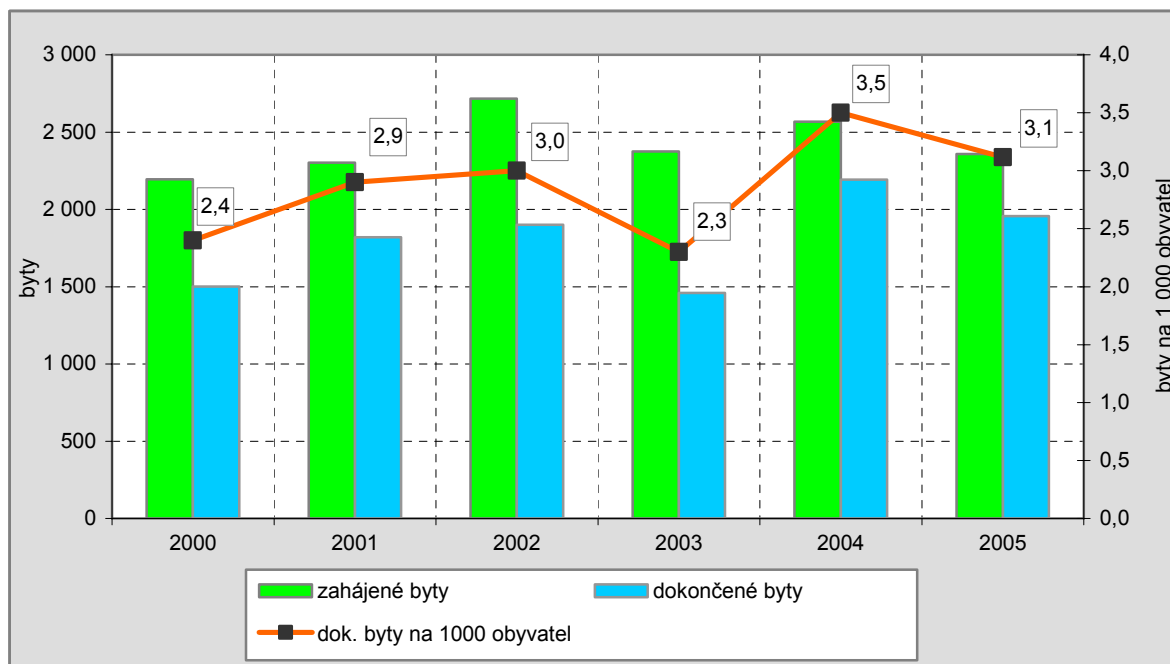
¹⁾ rozdíl 2005 - 2000

Bytová výstavba byla ve sledovaném období charakterizována dynamickým vývojem. Při rovnoměrném ročním (ale ne příliš vysokém) růstu v zahajování byly počty dokončených bytů v jednotlivých letech silně diferencované. Přestože obě složky se nevyvíjely zcela stejným tempem, jejich výslednice – **rozestavěnost** se každoročně zvyšovala. Za sledovaných pět let se počty rozestavěných bytů v kraji zvýšily o 4 tisíce, tedy téměř o 40 %. Ve struktuře bytové výstavby připadá více než polovina bytů na rodinné domy, a to jak v dokončování tak v zahajování nové výstavby. Také zde se rozestavěnost postupně zvyšuje, v průměru o 500 až 600 bytů ročně.

Vedle nové bytové výstavby, která je poměrně finančně náročná, a to i v případě bytů v bytových domech, je druhou možností získání bydlení formou koupě či nájmu z již existujícího bytového fondu. Zde ale hraje rozhodující roli **cena prodávaných nemovitostí**. Ta je značně rozdílná podle velikosti obce, kde se daná nemovitost nachází. Tak např. cena bytu v průměru let 2000 až 2004 byla ve městě České Budějovice více než 9 tisíc korun za m². V porovnání s obcemi do 2 tisíc obyvatel tak byla cena za čtvereční metr téměř trojnásobná.

Přestože mobilita pracovních sil je v oblasti rozvoje lidských zdrojů významným prvkem, není to pro Jihočeský kraj zásadní problém, alespoň ne v globálním měřítku. Bytová výstavba tak jen zcela výjimečně limituje možnosti získávání nových pracovních míst. Naproti tomu dojíždka do zaměstnání, a to i na větší vzdálenosti, má v kraji již podstatně významnější roli. Zejména pro menší sídla, kde není dostatečný počet pracovních příležitostí, je pak dojíždka za prací jedinou možností pro uplatnění na pracovním trhu.

Graf 10 Bytová výstavba v Jihočeském kraji v letech 2000 až 2005

3-2. Zaměstnanost

Pro ekonomickou aktivitu a její změny v kraji je zatím rozhodující měnící se demografická struktura. Ta se mění nejen přirozeným vývojem dlouhodobě bydlících obyvatel, ale jak jsme si ukázali v části 2. Kvalita lidských zdrojů také vlivem migrace obyvatel.

Zaměstnanost podle výběrového šetření pracovních sil

Tab. 3.2.1 Ekonomická aktivita obyvatel (VŠPS)

	Celkem				z toho ženy			
	2000	2005	změna v %		2000	2005	změna v %	
			2005/ 2000	prům. roční			2005/ 2000	prům. roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	520,6	531,8	2,1	0,4	267,5	272,8	2,0	0,4
v tom:								
pracovní síla (ekonomicky aktivní)	318,3	316,6	-0,5	-0,1	138,1	137,7	-0,2	0,0
v tom:								
zaměstnaní v NH	299,7	300,7	0,4	0,1	127,1	129,3	1,7	0,3
nezaměstnaní	18,6	15,9	-14,5	-3,1	10,9	8,4	-23,2	-5,1
ekonomicky neaktivní	202,3	215,1	6,3	1,2	129,4	135,1	4,4	0,9
v tom:								
důchodci	132,2	140,0	5,8	1,1	83,3	87,7	5,2	1,0
studenti	45,7	53,2	16,5	3,1	22,9	27,6	20,6	3,8
ostatní	24,4	21,9	-10,2	-2,1	23,2	19,8	-14,8	-3,2
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	61,1	59,5	¹⁾ -1,6	x	51,6	50,5	¹⁾ -1,1	x
Míra zaměstnanosti celkem (%)	57,6	56,6	¹⁾ -1,0	x	47,5	47,4	¹⁾ -0,1	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v proc. bodech

Přestože se počet obyvatel, kteří se mohou zapojit do pracovního procesu, v průběhu let 2000 až 2005 mírně zvýšil, pracovní síla v kraji mírně poklesla. **Míra ekonomické aktivity** se musela tedy nutně snížit. Přitom pokles ekonomické aktivity byl více ovlivněn nárůstem počtu obyvatel ve věku nad 14 let a snížení počtu ekonomicky aktivních jen tento faktor posílilo. Zatímco v roce 2000 podíl ekonomicky neaktivních byl o více než jeden procentní bod pod hranicí 40 %, v roce 2005 již tuto hranici překročil. Celkové zvýšení počtu ekonomicky neaktivních byl zhruba rovnocenně ovlivněno zvýšením počtu důchodců a počtu studentů.

Uvedené trendy ve vývoji ekonomické aktivity platí jak pro obyvatelstvo celkem, tak pro obě genderové skupiny. Zatímco v případě mužů dosahovala míra ekonomické aktivity v roce 2005 v kraji téměř 70 %, u žen se pohybovala jen mírně nad hranicí 50 %. Také ke zvýšení počtu ekonomicky neaktivních došlo v obou skupinách. Zatímco větší počet ekonomicky neaktivních mužů byl více ovlivněn nárůstem počtu důchodců než studentů, v případě žen to byla právě opačně. Absolutní rozdíly zde však nebyly zásadní – u mužů byla změna v počtu důchodců o 0,6 tisíce osob vyšší než nárůst počtu studentů, u žen počet studentek převýšil nárůst důchodkyň o 0,3 tisíce. Zásadní rozdíl byl ale ve skupině ostatní **ekonomicky neaktivní** kde za uvedené období došlo v případě mužů k nárůstu o 1 tisíc osob, zatímco u žen naopak k poklesu o 3,4 tisíce osob. Tento výsledek je pochopitelný, když si uvědomíme, že tato třetí skupina ekonomicky neaktivních je z více než 90 % tvořena právě **ženami**, což souvisí se stále převažujícím modelem rodiny v péči o děti.

Rozdílně se vyvíjela u obou pohlaví míra zaměstnanosti. Zatímco míra zaměstnanosti žen se prakticky nezměnila, míra zaměstnanosti mužů poklesla o dva procentní body na 66 %. Diferencovaný vývoj vyplynul zejména z toho, že počet zaměstnaných žen se v námi sledovaném období zvýšil o 1,7 %, naproti tomu počet zaměstnaných mužů poklesl v roce 2005 pod úroveň roku 2000.

Počty zaměstnaných dosahují v kraji hodnot mírně oscilujících kolem **300 tisíc osob**. Počet se mění tedy v jednotlivých letech jen mírně. Mění se ale jednotlivé strukturální složky.

Jak ukazuje tabulka na následující straně, je nejvyšší zaměstnanost ve věkové skupině obyvatel ve věku 30 až 44 let. Míra zaměstnanosti mužů této skupiny se blíží téměř plné zaměstnanosti (95 %) a také zaměstnanost žen je v této věkové kategorii nejvyšší (téměř 80 %). O necelých deset procentních bodů je zaměstnanost celkem i v obou genderových skupinách nižší ve věkové kategorii 45 až 59 let. Je pochopitelné, že ve věkových skupinách, do kterých spadá většina osob připravujících se na své povolání na jedné straně a na straně druhé mající svůj pracovní zenit již většinou za sebou, je míra zaměstnanosti podstatně nižší. U osob důchodového věku (pro naše potřeby charakterizovaným hranicí 60 let) byla míra zaměstnanosti v souhrnu za zaměstnance celkem v průměru 7 %, ovšem s velmi diferencovanou výší podle

pohlaví – muži 13 %, ženy necelá 3 %. Také na opačném pólu věkového spektra jsou relativně velké difference v zaměstnanosti. Míra zaměstnanosti mužů byla ke konci sledovaného období 56 %, míra zaměstnanosti žen 39 %.

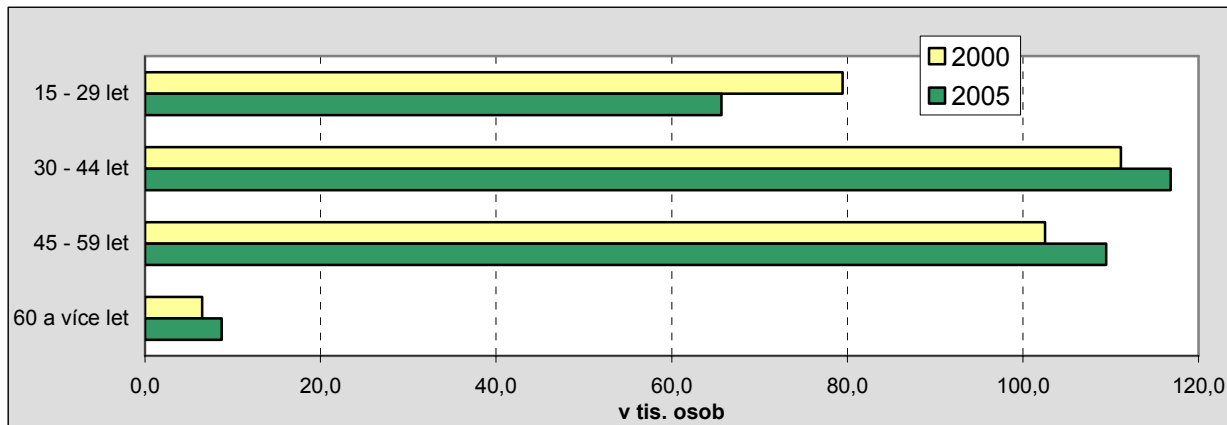
Tab. 3.2.2 Zaměstnanost obyvatel podle věku a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	299,7	300,7	0,4	0,1	57,6	56,6	-1,0
v tom ve věku:							
15 - 29 let	79,4	65,7	-17,3	-3,7	53,9	47,9	-6,0
30 - 44 let	111,1	116,8	5,1	1,0	86,9	87,2	0,2
45 - 59 let	102,5	109,5	6,8	1,3	77,3	79,1	1,8
60 a více let	6,5	8,7	34,0	6,0	5,8	7,2	1,4
Ženy	127,1	129,3	1,7	0,3	47,5	47,4	-0,1
v tom ve věku:							
15 - 29 let	31,3	26,3	-16,1	-3,5	43,3	39,0	-4,2
30 - 44 let	49,3	52,2	6,0	1,2	79,0	79,2	0,2
45 - 59 let	44,3	48,9	10,5	2,0	66,9	71,2	4,3
60 a více let	2,2	1,9	-14,9	-3,2	3,4	2,7	-0,7

¹⁾ v procentních bodech

Také vývojové trendy v zaměstnanosti se podle **genderového přístupu liší**. Zaměstnanost žen sice doznala určitých změn v jednotlivých věkových skupinách, ale celkově se nezměnila. Naopak posuny v zaměstnanosti v některých věkových kategoriích mužů se promítly i do zaměstnanosti celkové. Pro obě genderové skupiny byl v letech 2000 až 2005 typický pokles míry zaměstnanosti v nejmladší analyzované věkové skupině, přičemž u mužů byl tento pokles výraznější (představoval téměř 8 procentních bodů).

Graf 11 Zaměstnaní v NH v Jihočeském kraji podle věkových skupin (VŠPS)

Míra zaměstnanosti není rozdílná jen podle věkových kategorií, ale také podle **úrovně vzdělání**. Do značné míry se zde jedná o kauzální vztah, zejména v nejmladších a nejstarších věkových kategoriích.

Ze srovnání míry zaměstnanosti a úrovně vzdělání vyplývá jeden základní vztah: s vyšším stupněm vzdělání je spojena i vyšší míra zaměstnanosti. Platí to plně v zaměstnanosti žen. Zaměstnanost mužů tento vztah zcela neakceptuje a je u mužů se středním vzděláním bez maturity vyšší (75 %) než s maturitou (70%). Ve střednědobých vývojových trendech se základní vztah mezi zaměstnaností a úrovní vzdělání ještě více zdůraznil. Zaměstnanost žen se nejvíce snížila v kategoriích nižšího stupně vzdělání a naopak nejvyšší nárůst zaznamenala skupina se středním vzděláním s maturitou. Také zaměstnanost mužů se nejvíce snížila v kategorii s nejnižším vzděláním (o 7 procentních bodů), ale kolem 3,5 procentního bodu byla také nižší v obou skupinách se středním vzděláním. Naopak v případě vysokoškolského vzdělání byl nárůst zaměstnanosti mužů vyšší než u vysokoškolsky vzdělaných žen, když představoval 3 procentní body.

Tab. 3.2.3 Zaměstnanost obyvatel podle vzdělání a pohlaví (VŠPS)

	Zaměstnaní v NH (v tis. osob)				Míra zaměstnanosti v %		
	2000	2005	změna v %		2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
			2005/ 2000	průměrná roční			
Celkem	299,7	300,7	0,4	0,1	57,6	56,6	-1,0
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	27,1	15,9	-41,3	-10,1	22,0	14,8	-7,1
střední bez maturity	139,6	135,5	-2,9	-0,6	69,4	66,1	-3,3
střední s maturitou	105,6	113,5	7,5	1,5	65,9	65,4	-0,5
vysokoškolské	27,4	35,8	30,7	5,5	75,9	77,8	1,9
Ženy	127,1	129,3	1,7	0,3	47,5	47,4	-0,1
z toho podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	15,5	8,7	-44,0	-11,0	19,7	12,7	-7,0
střední bez maturity	48,8	45,8	-6,1	-1,3	56,6	53,1	-3,4
střední s maturitou	52,1	61,0	17,1	3,2	59,8	62,0	2,2
vysokoškolské	10,8	13,9	28,8	5,2	70,1	70,7	0,5

¹⁾ v procentních bodech

Míra zaměstnanosti a její vývoj souvisí do značné míry s mírou ekonomické aktivity. Plná kauzální závislost zde však není. Obě míry jsou totiž vztahovány ke stejnému základu (obyvatelstvu ve věku 15 a více let), ale zatímco míra ekonomické aktivity bere v úvahu pracovní sílu jako celek, míra zaměstnanosti uvažuje jen s počty zaměstnaných.

Tab. 3.2.4 Míra ekonomické aktivity podle věkových skupin a vzdělání (VŠPS)

(v %)

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 ¹⁾
Celkem	61,1	59,5	-1,6	51,6	50,5	-1,1
v tom ve věku:						
15 - 29 let	59,2	52,3	-6,9	49,2	43,5	-5,8
30 - 44 let	91,8	91,1	-0,6	85,3	84,4	-1,0
45 - 59 let	80,7	82,3	1,6	70,8	74,1	3,4
60 a více let	5,9	7,3	1,3	3,5	2,7	-0,8
z toho podle vzdělání:						
základní a bez vzdělání	22,0	17,9	-4,1	19,7	14,4	-5,3
střední bez maturity	69,4	69,6	0,2	56,6	57,6	1,0
střední s maturitou	65,9	68,3	2,4	59,8	65,3	5,4
vysokoškolské	75,9	78,6	2,7	70,1	71,5	1,4

¹⁾ v procentních bodech

Přestože v některých případech jsou vztahy mezi kategoriemi ukazatelů ať z hlediska věku či vzdělání odlišné a diferencované jsou i vývojové trendy, nejsou mezi mírou ekonomické aktivity a mírou zaměstnanosti v kraji zásadní rozpory.

Nejpočetnější skupinu zaměstnaných osob tvoří v kraji (stejně jako v celé republice) zaměstnanci.

Podle postavení v zaměstnání jsou **zaměstnanci** nejrozšířenější skupinou jak u mužů tak žen. Přitom v průměru za obě pohlaví tvoří zaměstnanci zhruba 84 % všech zaměstnaných. U žen je tento podíl ještě vyšší a dosahuje téměř 90 % (u mužů zhruba 80 %). **Zaměstnavatelé** – muži pak tvoří 18 % ale zaměstnavatelé – ženy jen 8 %. Přitom vyšší zastoupení je v obou genderových skupinách u osob bez zaměstnanců než těch, kteří zaměstnávají další osoby. Skuteční zaměstnavatelé představují v případě mužů 4 až 5 %, u žen jen necelá 2 % z celkového počtu zaměstnaných mužů nebo žen.

Tab. 3.2.5 Zaměstnaní v NH podle postavení v zaměstnání a sektorů (VŠPS)

v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Celkem	299,7	300,7	0,4	127,1	129,3	1,7
z toho podle postavení:						
zaměstnanci	247,5	253,5	2,4	112,1	116,3	3,7
zaměstnavatelé	11,3	9,7	-14,3	2,5	1,8	-30,4
osoby pracující na vlastní účet	33,3	33,7	1,2	9,1	9,4	2,6
členové produkčních družstev	5,5	2,1	-61,5	1,6	0,6	-64,3
pomáhající rodinný příslušníci	2,0	1,8	-13,6	1,7	1,3	-22,8
z toho v sektoru:						
primárním	22,7	18,4	-18,8	6,7	5,9	-11,6
sekundárním	124,4	125,9	1,2	39,0	37,9	-2,7
terciárním	152,3	156,2	2,5	81,4	85,0	4,5

Z hlediska vývoje v letech 2000 až 2005 došlo v jednotlivých kategoriích podle postavení v zaměstnání k nerovnoměrnému vývoji. Přitom obdobné trendy i když s rozdílnou intenzitou se projeví jak v zaměstnanosti mužů, tak zaměstnanosti žen. Základní změny ve struktuře charakterizuje zvýšení podílu zaměstnanců (o 1,6 resp. 1,7 procentního bodu) a pokles podílu zaměstnavatelů (se zaměstnanci) o 0,5 resp. 0,6 procentního bodu. Poněkud vyšší diference byla v podílu **členů produkčních družstev**, kde v případě mužů došlo ke snížení podílu o 1,4 procentního bodu, u žen jen o 0,8 procentního bodu. Na první pohled nejsou uvedené strukturální změny podstatné. Musíme si však uvědomit, že v také krátkém časovém úseku a vzhledem k struktuře zaměstnanosti podle postavení v zaměstnání, nelze ani za podmínek stabilního vývoje nějaké převratné změny očekávat. Přesto např. snížení podílu zaměstnavatelů, nebo rozdílnost struktury z hlediska genderového přístupu stojí za zamyšlení.

Plně pozitivně nelze v kraji hodnotit vývojové trendy v zaměstnanosti podle **sektorů** národního hospodářství. Zaměstnanost žen, resp. její změny vedly k poklesu primárního i sekundárního sektoru ve prospěch sektoru terciárního. Zaměstnanost mužů ale měla z hlediska sektorů poněkud jiný vývoj. Ten se projevil při snížení podílu zemědělství, lesnictví a rybářství jen nepatrným zvýšením podílu terciárního sektoru a podstatnějším zvýšením zastoupení sektoru sekundárního – stále však mluvíme v relacích maximálně 2 procentních bodů.

Změny v zaměstnanosti podle sektorů byly samozřejmě odrazem změn v jednotlivých **odvětvových činnostech**. Strukturu zaměstnanosti podle odvětvových činností i změny ke kterým došlo dostatečně přesně přibližuje následující tabulka.

Tab. 3.2.6 Zaměstnaní v NH podle OKEČ (VŠPS)

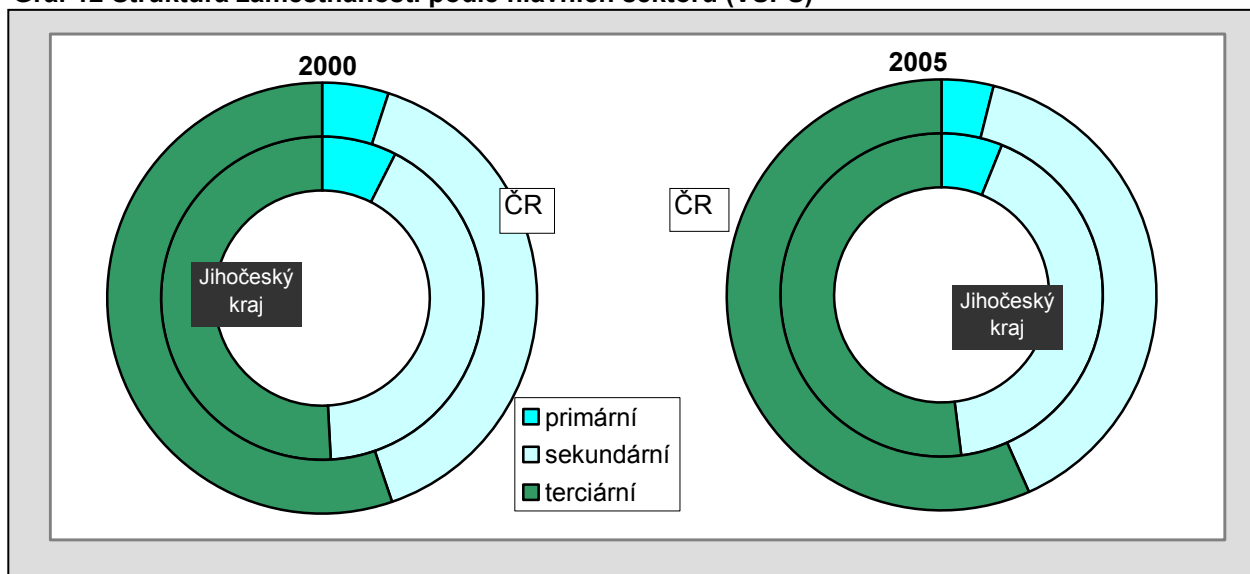
v tis. osob

	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005 - 2000 v %
Zaměstnaní v NH	299,7	300,7	0,4	127,1	129,3	1,7
z toho:						
zemědělství, myslivost a související činnosti	16,7	12,9	-22,4	5,2	5,1	-2,9
lesní hospodářství, rybolov, chov ryb	6,0	5,5	-9,1	1,5	0,8	-42,9
dobývání nerostných surovin	1,4	1,1	-20,9	0,4	.	x
zpracovatelský průmysl	85,4	88,6	3,7	35,6	34,4	-3,4
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	6,1	6,2	1,7	1,3	1,0	-24,0
stavebnictví	31,6	30,1	-4,7	1,7	2,5	49,5
obchod, opr. motor. vozidel a spotřebního zboží	39,6	38,5	-2,6	22,2	20,3	-8,5
pohostinství a ubytování	12,9	11,9	-7,5	7,5	6,9	-7,5
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	21,2	17,3	-18,2	6,1	4,1	-33,6
peněžnictví a pojišťovnictví	6,0	4,8	-19,9	4,2	2,8	-32,3
nemovitosti, pronáj., služ. pro podniky, výzkum a vývoj	11,4	11,0	-3,2	4,8	5,7	19,3
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	22,4	22,3	-0,3	7,9	9,3	17,1
školství	15,2	19,4	28,2	12,1	14,6	21,1
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	16,2	20,2	24,8	12,9	16,2	26,4
ost. veřejné, sociální a osobní služby	7,6	10,6	40,0	3,7	5,0	34,2

Nejvýznamnějším odvětvím zůstává v kraji průmysl s podílem více než 30 %, přičemž jeho dominantní postavení se mezi roky 2000 a 2005 ještě více posílilo. Naopak k poklesu zaměstnanosti došlo u odvětví na druhé a třetí příčce z pohledu nejvyššího počtu zaměstnanců – tedy v činnostech spojených s obchodem a ve stavebnictví. Počty zaměstnanců veřejné správy se v podstatě nezměnily; došlo jen k mírnému snížení,

přestože v souvislosti s novou územně správní organizací bylo nutno zvyšovat počty pracovníků na obcích s rozšířenou pravomocí. Naopak se posílilo zastoupení školství a zdravotnictví, když podíl každého z těchto odvětví se přiblížil 7 %.

Graf 12 Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů (VŠPS)

Struktura zaměstnanosti podle odvětví se významně neliší podle toho zda se jedná o zaměstnanost mužů nebo žen. Zkoumáme-li samostatně zaměstnanost mužů a samostatně zaměstnanost žen, pak v obou případech připadá rozhodující podíl na spotřební průmysl. Je pak řada dalších odvětví, která se na struktuře zaměstnanosti podle obou pohlaví podílí stejně. Rozdíly ale samozřejmě existují a nejvýrazněji se projevují ve stavebnictví na straně jedné a ve zdravotnictví na straně druhé. Velice podobná struktura, resp. zastoupení jednotlivých odvětví neznamená, že by podíl žen na zaměstnanosti v kraji byl stejný jako podíl mužů. Ženy se na celkové zaměstnanosti podílí 43 % a jejich nižší zastoupení je především ve stavebnictví (8 % z celkového počtu zaměstnanců) a také v lesnictví (15 %) a energetice (16 %). Naproti tomu „feminizovanými“ odvětvími zůstává zdravotnictví (s podílem žen na celkové zaměstnanosti v tomto odvětví 80 %) a školství (75 %). Přestože sledované období není dlouhé, došlo zde ke změnám v poměru mezi muži a ženami v některých odvětvích. V souhrnu se podíl zaměstnaných žen na celkové zaměstnanosti téměř nezměnil, ale v některých odvětvích tomu tak nebylo. Jedná se především o činnosti spojené s poskytováním služeb pro podniky, kde se zastoupení žen zvýšilo téměř o deset procentních bodů a dosahuje 52 %. Také v zemědělství se podíl žen zvýšil a v roce 2005 představoval téměř 40 %; o 8 procentních bodů více než v roce 2000. Opačný trend naproti tomu zaznamenalo peněžnictví a pojišťovnictví, kde za uvedené období zastoupení žen pokleslo z téměř 70 % na necelých 60 %.

Struktura zaměstnanosti podle **typu zaměstnání** doznala také určitých změn. Základním prvkem je především rychlejší růst zaměstnanosti nemanuálních pracovníků na úkor pracovníků manuálních. Přesto poměr mezi těmito kategoriemi zůstává téměř rovnocenný a strukturální změna 2 procentní body není příliš výrazná. Tento ne příliš příznivý stav ještě podtrhuje srovnání z pohledu genderového. Na nemanuálně pracující ženy připadá 73 % všech žen a celkový posun ve prospěch tohoto typu zaměstnání byl docílen převážně ženami. Naproti tomu u mužů byl posun ve struktuře jen zcela nepatrný a základní vztah mezi manuálními a nemanuálními pracovníky tak zůstal zhruba v poměru 45:55.

Tab. 3.2.7 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání KZAM (VŠPS)

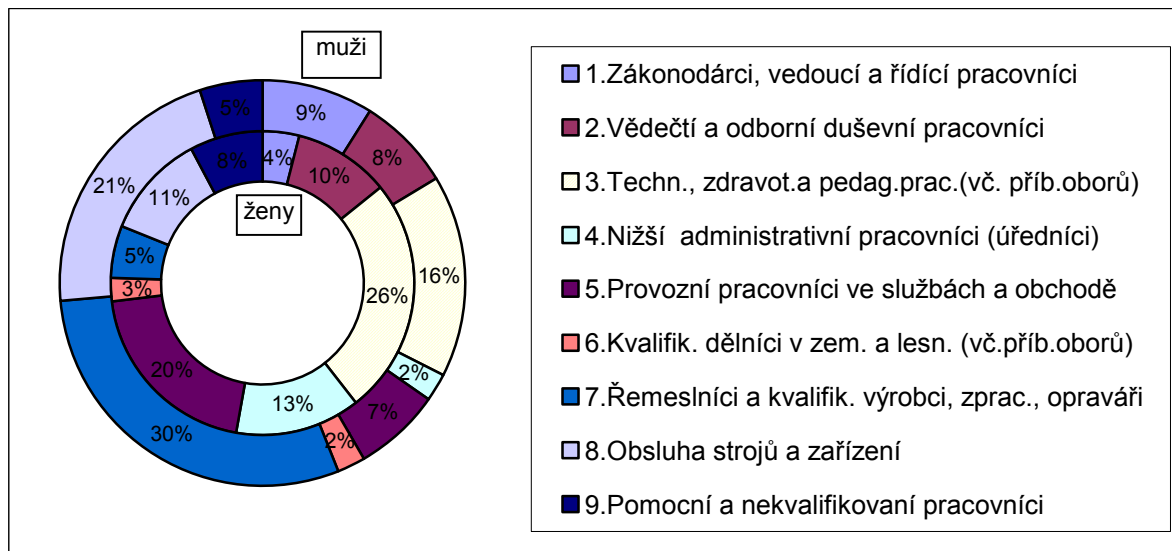
	Celkem			z toho ženy		
	2000	2005	změna 2005/2000 v %	2000	2005	změna 2005/2000 v %
Zaměstnaní v NH	299,7	300,7	0,4	127,1	129,3	1,7
z toho:						
nemanuální pracovníci	156,7	165,0	5,3	87,0	94,4	8,5
vysoce kvalifikovaní pracovníci	98,5	106,4	7,9	45,3	51,0	12,7
pracovníci s nižší kvalifikací	58,1	58,6	0,9	41,7	43,4	4,0
manuální pracovníci	139,2	133,8	-3,9	40,1	34,7	-13,6
osoby kvalifikované	118,0	115,4	-2,2	28,7	24,7	-14,0
osoby nekvalifikované	21,2	18,4	-13,5	11,5	10,0	-12,7

tis. osob

Vcelku pozitivně lze hodnotit změny vnitřní struktury v obou základních kategoriích. Ve skupině nemanuálních pracovníků se zvýšil podíl vysoce kvalifikovaných pracovníků – žen i mužů. V kategorii manuálních pracovníků pak vzrostl celkově podíl osob kvalifikovaných. Při téměř neměnném podílu kvalifikovaných žen, byl ale celý nárůst docílen strukturálním zvýšením podílu kvalifikovaných mužů.

Ve výše uvedené tabulce jsou uvedeny údaje za typy zaměstnání. K dispozici máme ale i údaje podle jednotlivých tříd Klasifikace zaměstnání. Strukturální rozložení podle těchto tříd přibližuje následující graf.

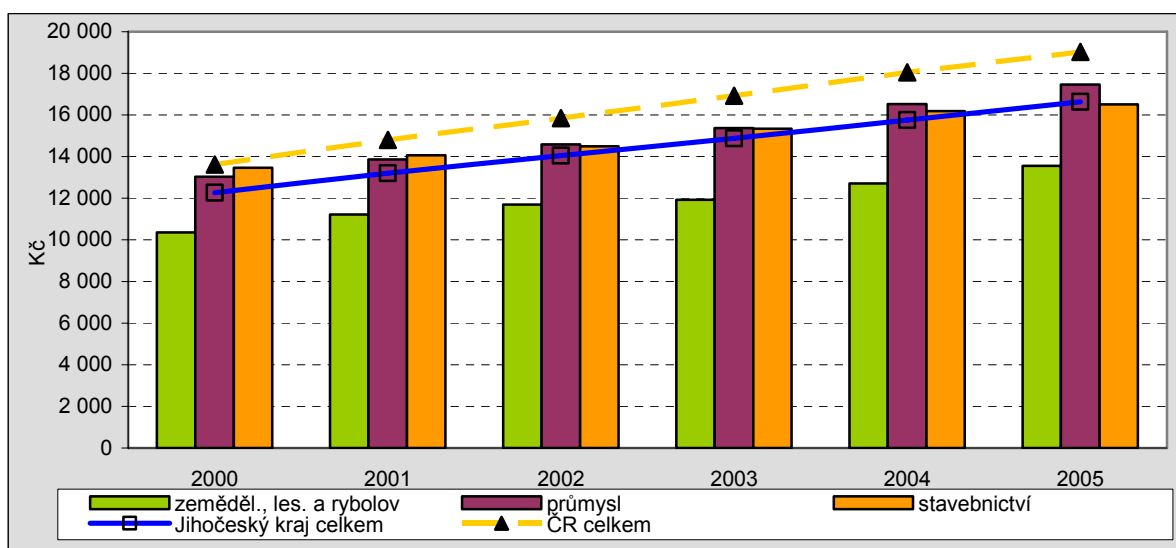
Graf 13 Struktura zaměstnanosti podle klasifikace zaměstnání v roce 2005 (VŠPS)

Mzdy

Zatímco strukturu zaměstnanosti v kraji lze analyzovat podle údajů výběrového zjišťování pracovních sil a lze tak postihnout v podstatě všechny sféry zaměstnanosti, jiná je situace v hodnocení mzdového vývoje. Otázky, týkající se mezd nejsou součástí tohoto výběrového šetření a tak na krajské úrovni máme o mzdách pouze informace ze **statistického zjišťování** pomocí výkazů. Problémem ale je, že statistické výkaznictví nemůže být vzhledem finanční náročnosti, ale i časovým možnostem, prováděno plně vyčerpávajícím způsobem. Data se tedy publikují pouze za územní podle **sídla podniku** a to jen za subjekty, které zaměstnávají 20 a více osob.

Graf 14 Průměrná hrubá měsíční mzda v kraji (fyzické osoby)

Tab. 3.2.8 Průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců (fyzické osoby) podle OKEČ ^{*)}

	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2005	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)							
		2000	2005	změna v %		rozdíl proti průměru (%)			
				2005/2000	průměrná roční	kraj = 100		ČR = 100	
						2000	2005	2000	2005
Celkem	161 906	12 258	16 632	35,7	6,3	x	x	90,0	87,4
v tom:									
zemědělství, myslivost a lesnictví	12 904	10 287	13 422	30,5	5,5	83,9	80,7	100,0	98,4
rybolov a chov ryb	657	11 948	16 000	33,9	6,0	97,5	96,2	117,8	106,0
dobývání nerostných surovin	536	15 658	18 719	19,5	3,6	127,7	112,5	131,5	83,2
zpracovatelský průmysl	64 654	12 824	16 905	31,8	5,7	104,6	101,6	94,4	94,7
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	5 290	16 136	24 184	49,9	8,4	131,6	145,4	97,2	100,3
stavebnictví	9 306	13 467	16 509	22,6	4,2	109,9	99,3	102,1	87,2
obchod, opr. motor. vozidel a spotř. zboží	9 904	11 268	15 983	41,8	7,2	91,9	96,1	65,7	84,3
pohostinství a ubytování	1 729	8 723	11 686	34,0	6,0	71,2	70,3	64,5	87,0
doprava, skladování, pošty a telekomunikace	6 527	12 324	15 977	29,6	5,3	100,5	96,1	87,0	77,7
peněžnictví a pojišťovnictví	531	18 291	25 016	36,8	6,5	149,2	150,4	175,5	66,9
nemovitosti, pronáj., služby	6 975	11 382	13 937	22,4	4,1	92,9	83,8	76,7	66,1
veřejná správa; obrana; sociální zabezpečení	8 416	12 973	19 210	48,1	8,2	105,8	115,5	50,6	86,1
školství	16 902	11 072	16 722	51,0	8,6	90,3	100,5	74,1	97,3
zdravotnictví, veter. a sociální činnosti	12 512	12 144	17 127	41,0	7,1	99,1	103,0	80,6	97,8
ost. veřejné, sociální a osobní služby	5 062	10 419	14 357	37,8	6,6	85,0	86,3	92,3	91,4

^{*)} subjekty se sídlem na území kraje (bez podniků do 20 zaměstnanců)

Ze srovnání počtu zaměstnanců podle VŠPS a „podnikové“ metody (uplatněné v tab. 3.2.8) vyplývá, že tento druhý přístup zahrnuje jen 54 % celkové zaměstnanosti. Není to sice podíl nijak velký, ale uvědomíme-li si že se zde jedná o větší podnikatelské subjekty, pak v otázkách mzdového vývoje je tento soubor schopen s dostatečnou přesností mapovat vývojové trendy. Mimo to není mnoho dalších zdrojů, které by byly schopny informovat o vývoji mezd a tak často jsou data tohoto typu jediným vodítkem pro menší podniky do statistického zjišťování nezahrnuté.

Mzdová úroveň byla v roce 2005 v subjektech se sídlem na území kraje v průměru proti roku 2000 vyšší přibližně o třetinu. V porovnání s vývojem za celou Českou republiku to byla dynamika poněkud **pomalejší**, ale rozdíl není tak markantní. Podstatnější je, že mzdy v kraji jsou ve svém průměru pouze na necelé 90 % úrovni celé republiky a tato disproporce ještě narostla. Je pravda, že podprůměrnost mezd v Jihočeském kraji, ale i v dalších regionech zásadně ovlivňuje vyšší mzdová úroveň v Hl. městě Praha. Jen pro srovnání rozdíl mezi mzdou v Jihočeském kraji a Hl. městem Praha v roce 2005 byl více než 7 tisíc korun. Není přitom reálné předpokládat, že Jihočeský kraj by se mohl vyrovnat v této oblasti úrovni regionu, kde jsou soustředěny vrcholné státní instituce, působí zde vrcholový management řady firem jak domácích tak nadnárodních a jde o region dopravně dostupný pro rozvoj cestovního ruchu. Přesto ale určitě není příznivým jevem, že pozice kraje hodnocená podle výše průměrných mezd se v uvedeném období zhoršila. Zatímco na počátku připadala kraji šestá nejvyšší příčka, ke konci období je to již příčka osmá.

Rozdílnost mzdové úrovně není jen mezi jednotlivými kraji ale i mezi jednotlivými odvětvími. Spíše by se dalo říci, že **rozdílná struktura odvětví** v regionech určuje rozdílnost mezd. Není to ale tak zcela pravda, neboť mzdová úroveň v rámci konkrétních odvětví je diferencovaná také regionálně. Rozdílnost mzdové úrovně podle odvětvových činností se v kraji během sledovaného období prohloubila. Vývoj tak probíhá stejným směrem jako na celostátní úrovni, přičemž v kraji je jen trochu pomalejší.

Zajímavé může být srovnání mzdového vývoje v odvětvích podle **genderového** pohledu. Z hlediska dynamiky mezd sice rostly mzdy nejvýrazněji v odvětvích s vysokou zaměstnaností žen, jedná se ale především o odvětví financovaná ze státních prostředků. Také v porovnání proti průměru kraje nejsou výsledky jednoznačné. Na jedné straně tu stojí peněžnictví a pojišťovnictví s průměrnou mzdou o polovinu vyšší než střední krajská hodnota a zaměstnaností žen téměř 60 %. Na opačném pólu pak máme pohostinství a ubytování s obdobnou zaměstnaností žen, ale mzdová úroveň je v tomto odvětví vůbec

nejnižší z celého kraje. Jiná a diferencovanější je ale samozřejmě situace půjdeme-li na nižší odvětvovou úroveň, případně až na samotnou podnikovou základnu.

Mzda, jako ocenění společensky nutných **nákladů práce**, je pouze jednou složkou celkových nákladů práce. Je to však složka nejvýznamnější a připadá na ni více než 60 % z hodinových nákladů. Spolu pak s náhradami mzdy, jako druhou složkou přímých nákladů, tvoří více než 70 % celkových nákladů. Druhou nejvýznamnější složkou nákladů jsou sociální náklady a výdaje. Tato položka, jejíž největší část tvoří zákonné příspěvky na sociální zabezpečení vlastních zaměstnanců, reprezentuje 26 % celkových nákladů práce. Další dvě strukturální položky již mají podstatně menší význam, když jejich podíl osciluje kolem 2 %. Přitom sociální požitky představují mimo jiné příspěvky na stravování a na bydlení, náklady na služební vozy používané i k soukromým účelům, příspěvky do sociálního fondu a odborové organizaci. Personální náklady pak zahrnují náklady na nábor zaměstnanců, na zvyšování jejich kvalifikace, na výchovu učňů, dále náklady na pracovní oděv, uniformy a tzv. „ošatné“ apod..

Tab. 3.2.9 Hodinové náklady práce

v Kč/hod

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	128,53	131,40	143,37	143,18	157,35	166,56	129,6
v tom:							
přímé náklady	90,95	94,02	102,01	102,24	111,78	118,59	130,4
sociální požitky	1,68	1,91	2,65	2,40	2,62	2,83	168,5
sociální náklady a výdaje	33,97	34,40	37,56	37,32	41,67	43,62	128,4
personální náklady a výdaje	2,39	1,22	1,18	1,32	1,39	1,55	64,9
daně a dotace	-0,46	-0,15	-0,03	-0,10	-0,11	-0,03	6,5

V střednědobém vývoji se struktura hodinových nákladů práce změnila jen nepatrně. Podíl všech základních složek se v jednotlivých letech prakticky neměnil a případné strukturální posuny byly zcela neznatelné (v řádu nepřekračující půl procentního bodu). K významnější změně došlo pouze v položce **ostatních sociálních nákladů** a výdajů. Tyto náklady reprezentované sociálními dávkami hrazenými zaměstnavatelem (jako např. podpora při narození dítěte, při odchodu do důchodu, nadstandardní pojištění, odstupné a pod.) se zvýšily z necelých 2 % v roce 2000 na téměř 4 % v roce 2005 vztaheno k celkovým sociálním nákladům a výdajům. K určitému posunu došlo rovněž v položce sociální požitky (nárůst z 1,4 % na 1,7 %) a také u personálních nákladů a výdajů (z 1,9 % na 2,4 %).

Přestože finanční náročnost práce lépe vystihují hodinové náklady, názornější jsou hodnoty vyjádřené v přepočtu za měsíc. Z metodického hlediska je struktura obou přístupů shodná; hodinové náklady jsou vyjádřeny v přepočtu na skutečně odpracovanou hodinu (včetně přesčasů).

Tab. 3.2.10 Měsíční náklady práce na 1 zaměstnance

v Kč/měsíc na 1 zaměstnance

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Náklady práce celkem	17 786	18 771	20 385	20 240	22 633	23 882	134,3
v tom:							
přímé náklady	12 715	13 431	14 505	14 452	16 078	17 004	133,7
sociální požitky	259	273	377	340	377	406	156,8
sociální náklady a výdaje	4 661	4 915	5 339	5 276	5 994	6 253	134,2
personální náklady a výdaje	158	174	168	186	200	223	141,1
daně a dotace	-7	-22	-4	-14	-16	-4	57,1

Struktura měsíčních nákladů práce je v zásadě identická jako nákladů hodinových. Poněkud odlišné jsou ale vývojové trendy, i když základní tendence (nárůst celkových nákladů a jejich rozhodující složky) byla shodná; jen v měsíčních nákladech poněkud rychlejší. Zvláště výrazně se odlišují trendy v personálních nákladech a výdajích.

Srovnání nákladů práce v kraji s ostatními regiony nevyznívá pro kraj právě nejlépe, ale ani nejhůře. Podle úrovně měsíčních nákladů v roce 2005 se jižní Čechy řadí na **8. místo** pomyslného žebříčku, stejně jako ve výši průměrné měsíční mzdy. Vezmeme-li za základ průměrnou republikovou úroveň měsíčních nákladů, pak kraj je na 85 %. Samozřejmě také zde suverénně první místo zaujímá Hl. město Praha, kde jsou nejen nejvyšší mzdy a platy, ale také firmy poskytující svým zaměstnancům různé formy nadstandardních programů sociálního a penzijního pojištění.

Zaměstnanost cizinců

Tak jako se ve struktuře obyvatelstva posiluje podíl osob přicházejících do kraje z cizích zemí mimo Českou republiku, posiluje se i podíl cizinců zapojených do pracovního procesu. Téměř 8,5 tisíce v kraji pracujících cizinců představuje téměř **3 procentní podíl** na celkové zaměstnanosti v kraji. Proti roku 2001, kdy cizinci v podílovém vyjádření znamenali 2 % tak došlo k nárůstu o třetinu.

Tab. 3.2.11 Pracující cizinci

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2000 v procentních bodech
Pracující cizinci celkem	6 377	5 852	6 528	7 256	8 427	¹⁾ 32,1
v tom (%):						
v postavení zaměstnanců ²⁾	58,2	56,2	60,1	62,9	63,3	5,1
s platným živnostenským oprávněním	41,8	43,8	39,9	37,1	36,7	-5,1
Podíl pracujících cizinců (%) ³⁾	80,5	67,3	67,6	72,9	79,5	-1,0

¹⁾ změna v %

²⁾ vydaná povolení k zaměstnání + registrace občanů SR

³⁾ pracující cizinci z celkového počtu cizinců

Z pohledu střednědobého vývoje se zaměstnanost cizinců vyvíjí sice značně nerovnoměrně, ale pomineme-li výchozí rok pak je zcela patrná **tendence k nárůstu**. Tento trend je doprovázen určitou změnou struktury, kdy je poněkud posilován podíl cizinců v postavení zaměstnanců na úkor osob podnikajících na vlastní účet.

Dojíždka do zaměstnání

Celou kapitulu zaměstnanosti uzavřeme problematikou spojenou s mobilitou pracovní síly. Této oblasti jsme se již dotkli při řešení otázek dopravy, ale nyní se budeme věnovat konkrétním údajům, ovšem pouze ve vztahu kraje a jeho okolí, nikoli mobilitě pracovní síly uvnitř kraje.

Tab. 3.2.12 Dojíždka za prací (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Zaměstnaní ¹⁾ celkem (tis. osob)	299,7	299,5	298,7	296,9	296,6	300,7	100,4
Vyjíždějící z kraje (tis. osob)	10,3	11,9	10,6	11,7	11,4	11,7	114,2
v % ze zaměstnaných	3,4	4,0	3,5	3,9	3,8	3,9	113,8
z toho do kraje Hl. m. Praha (tis. osob)	4,4	4,7	4,0	4,7	5,2	4,6	102,6
v % z vyjíždějících z kraje	43,3	39,2	37,7	40,4	45,7	38,9	89,8
Dojíždějící do kraje (tis. osob)	4,9	4,5	4,2	4,8	4,8	5,5	112,7
z toho z kraje Vysočina (tis. osob)	2,0	2,1	2,2	2,0	1,8	1,8	86,8
v % z dojíždějících do kraje	41,3	47,6	52,5	41,6	37,0	31,8	77,0
Saldo dojížděky kraje (tis. osob)	-5,4	-7,4	-6,4	-6,8	-6,5	-6,2	115,6

¹⁾ zaměstnaní v civilním sektoru

Základním prvkem dojížděky za prací je převaha počtu osob, které za prací z kraje **vyjíždějí** nad dojíždějícími. Přitom největší podíl osob, zaměstnaných mimo kraj, směřuje do Hl. města Praha. Naopak cílem dojížděky do zaměstnání je kraj především pro pracovníky z kraje Vysočina. Z dalších regionálních sousedů máme zhruba vyrovnanou bilanci se Středočeským krajem, kde se jak počty dojíždějících tak vyjíždějících pohybují pod hranici 1 tisíce osob. Vcelku vyrovnané saldo je i s krajem Plzeňským. Zde ale mírně převažují počty vyjíždějících (0,9 tisíc) nad dojíždějícími (0,7 tisíc). V rámci vyjížděky je vcelku významný počet osob (3 tisíce) zařazen do skupiny **vyjížděka do ciziny** a nezjištěno. Bohužel nejsme schopni rozklíčovat tuto položku na obě základní části. Nesporně však počet vyjíždějících do zahraničí je v některých částech kraje relativně významný.

Vzhledem k relativně menším hodnotám počtu dojíždějících a vyjíždějících za prací se výběrové šetření omezuje pouze na základní informaci o prostorové mobilitě pracovní síly – v kraji není dostatek pracovních míst a jejich územní struktura a kvalifikační požadavky plně neodpovídají zdrojům pracovních sil. Podrobnější informace z běžného šetření k dispozici nejsou. Problematika dojížděky za prací byla ale jednou součástí celostátního cenzu Sčítání lidu, domů a bytů. Přestože výsledky z tohoto cenzu mapují situaci na začátku roku 2001 a jsou tedy 6 let staré, je možné z nich základní charakteristiky odvodit.

Tab. 3.2.13 Dojížd'ka za prací (SLDB 2001)

	Zaměstnané osoby	Vyjíždějící z obce za prací						Dojíždějící do obce za prací			
		celkem	v % ze zaměstnaných osob	z toho denně ¹⁾ (%)	v tom počet vyjíždějících			celkem	z toho denně (%)	v tom počet dojíždějících	
					v rámci kraje	do jiného kraje	do zahraničí			v rámci kraje	z jiného kraje
Kraj celkem	298 605	118 994	39,8	81,2	102 670	13 481	2 843	112 020	85,8	102 670	9 350
v tom:											
muži	166 126	72 627	43,7	78,6	61 498	9 091	2 038	68 260	83,2	61 498	6 762
ženy	132 479	46 367	35,0	85,3	41 172	4 390	805	43 760	90,0	41 172	2 588

¹⁾ z vyjíždějících v rámci ČR

Intenzita vyjížd'ky za prací byla v roce 2001 v kraji na úrovni 40 %, přitom méně často vyjížděly za prací ženy. U obou pohlaví však plně převládala **vyjížd'ka denní** a z hlediska prostorového pak vyjížd'ka **v rámci kraje**. Relativně významná byla vyjížd'ka za prací do zahraničí, kde republikově nadprůměrné procento vyjíždějících je relativně srovnatelné s kraji Plzeňským a Karlovarským. Obdobné jsou charakteristiky dojížd'ky za prací. Také zde plně převládá denní dojížd'ka a dojížd'ka je častější u žen než u mužů. Rovněž prostorové hledisko preferuje dojížd'ku v rámci kraje.

Omezíme-li se při analýze pohybu za prací na interakce pouze mezikrajové, pak se převaha vyjíždějících nad dojíždějícími projevuje ve většině strukturálních položek jak z hlediska věkové struktury tak odvětvového členění.

Tab. 3.2.14 Dojížd'ka za prací podle pohlaví, věku a odvětví (SLDB 2001)

	Počet dojíždějících z jiných krajů	Počet vyjíždějících do jiných krajů	Saldo dojížd'ky
Celkem	9 350	13 481	-4 131
v tom podle pohlaví:			
muži	6 762	9 091	-2 329
ženy	2 588	4 390	-1 802
v tom ve věku:			
15 - 24 let	2 191	3 419	-1 228
25 - 29 let	1 716	3 370	-1 654
30 - 39 let	2 031	2 918	-887
40 - 49 let	1 837	2 220	-383
50 - 59 let	1 392	1 408	-16
60 a více let a nezj.	183	146	37
z toho podle odvětví:			
zemědělství, lesnictví	452	393	59
průmysl	2 997	2 701	296
stavebnictví	1 126	2 093	-967
doprava a telekomunikace	674	1 269	-595
obchod	605	1 042	-437
školství	323	469	-146
zdravotnictví, soc. činnosti	419	738	-319

Zatímco podle odvětví jsou mezi dojíždějícími a vyjíždějícími za prací relace (mimo průmysl a zemědělství) zhruba stejné, je intenzita podle věkové struktury odlišná. Nejde o to, že s rostoucím věkem se snižují absolutní počty osob, mající práci mimo kraj, ale o to, že ve starších věkových kategoriích se rychleji snižují počty vyjíždějících. U osob ve věku nad 50 let jsou pak absolutní počty vyjíždějících a dojíždějících zcela vyrovnané. Také genderový pohled přináší určité rozdíly. Zatímco mužů vyjíždí za prací o třetinu více než dojíždí, u žen tento podíl představuje téměř 70 %.

Problematika prostorové mobility pracovní síly má řadu **dalších aspektů**. Jmenujme např. centra dojížd'ky v kraji, dopravní prostředky používané k cestě za prací, čas strávený na cestě apod.. Tyto charakteristiky však již překračují rámec této analýzy a jsou s dostatečnou podrobností včetně datových podkladů k dispozici v publikaci vydané KS ČSÚ České Budějovice v roce 2004 pod označením 13-3133-04 Dojížd'ka za prací a do škol v Jihočeském kraji (na základě výsledků SLDB 2001).

3-3. Nezaměstnanost

Poslední tematikou, kterou se budeme v rámci kapitoly využití lidských zdrojů zabývat, je problematika nezaměstnanosti. Nezaměstnaní tvoří část pracovní síly, která nenachází na daném území (případně i mimo toto území) uplatnění. Přitom otázky nezaměstnanosti jsou pro Českou republiku poměrně novou oblastí, která se jak v ekonomické tak sociální sféře objevuje až po roce 1990 a přestože východiska k řešení vychází z obecně platných přístupů, zůstává řada nedořešených problémů. To se projevuje i při evidování tohoto jevu. Nezaměstnanost sleduje státní statistika jako jednu ze součástí výběrového šetření pracovní sil, tedy přímým zjišťováním v domácnostech. Mimo to je nezaměstnanost evidována těmi institucemi, které mají být jedním z hlavních organizátorů při řešení této problematiky, tedy úřady práce. Přitom úřady práce a statistické šetření mají rozdílný přístup již v definování nezaměstnaného. Zjednodušeně je z pohledu statistiky nezaměstnaným ta osoba, která práci nemá a hledá ji, zatímco z pohledu úřadu práce je to ten, kdo se přihlásil do úřední evidence uchazečů o zaměstnání. Samozřejmě rozdílné přístupy pak přinášejí i rozdílné výsledky. Na jednoduchou otázku, který přístup k nezaměstnanosti je lepší a co lépe charakterizuje současný stav a vývojové trendy, je i odpověď jednoduchá. Ani jeden z obou přístupů, nebo možná oba. Statistické zjišťování nesporně lépe charakterizuje celou problematiku nezaměstnanosti z obecného hlediska a mezinárodní srovnatelnosti. Vzhledem k charakteru šetření však nemůže poskytovat tak detailní informace, které lze při registraci osob hledajících práci získat. Současně statistika nemůže poskytovat data, týkající se volných pracovních míst. Ta jsou doménou ministerstva práce a sociálních věcí, resp. úřadů práce.

Nezaměstnanost podle VŠPS

Souhrnnou charakteristiku a základní vývojové trendy v nezaměstnanosti na území Jihočeského kraje přináší následující tabulka:

Tab. 3.3.1 Nezaměstnanost podle věku - roční průměry (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Obecná míra nezaměstnanosti (%)	5,8	5,6	5,0	5,2	5,7	5,0	¹⁾ -0,8	x	x	x
Obecná míra nezaměstnanosti žen (%)	7,9	7,2	6,3	6,6	6,6	6,1	¹⁾ -1,8	x	x	x
Nezaměstnaní celkem (tis. osob)	18,6	17,8	15,7	16,2	18,0	15,9	-14,5	-3,1	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	7,8	6,8	6,2	6,7	7,4	6,1	-22,1	-4,9	41,9	38,1
30 - 44 let	6,2	6,3	5,3	4,9	5,4	5,3	-14,0	-3,0	33,4	33,6
45 - 59 let	4,5	4,5	4,2	4,5	5,2	4,4	-1,9	-0,4	24,0	27,5
60 a více let	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	-0,1	x	x	x	x
z toho: nezaměstnané ženy (tis. osob)	10,9	10,0	8,6	9,0	9,1	8,4	-23,2	-5,1	100,0	100,0
v tom ve věku:										
15 - 29 let	4,3	3,6	3,2	3,4	3,5	3,0	-31,4	-7,2	39,7	35,5
30 - 44 let	4,0	4,0	3,2	2,9	3,0	3,4	-13,5	-2,9	36,2	40,8
45 - 59 let	2,6	2,2	2,1	2,7	2,6	2,0	-22,5	-5,0	23,5	23,7
60 a více let	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	x	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2000 v procentních bodech

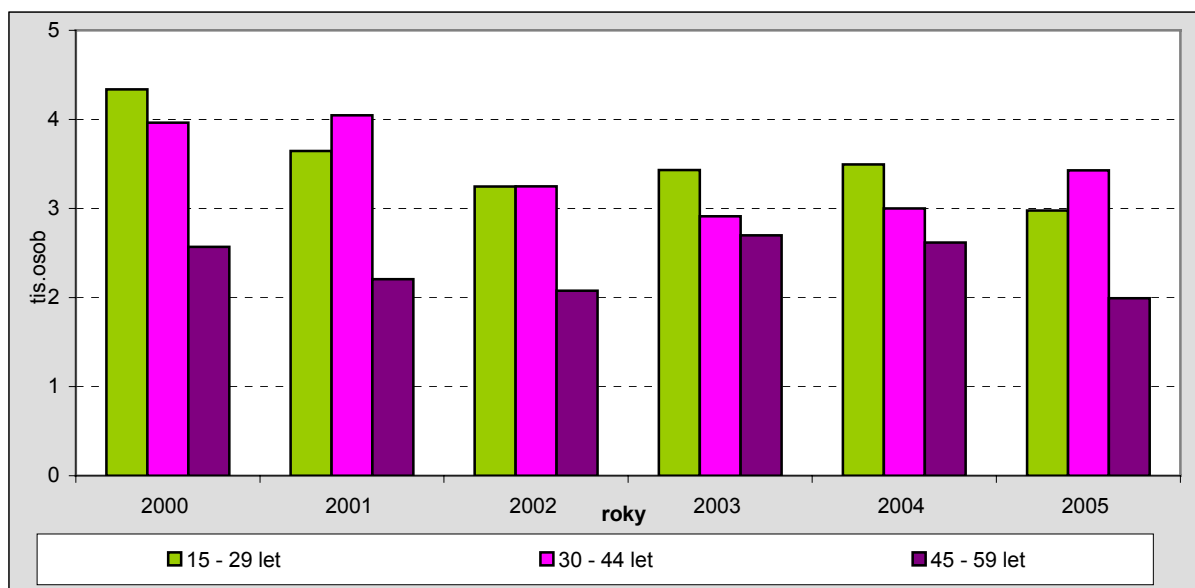
Obecná míra nezaměstnanosti, jako základní charakteristika, dosahovala v kraji v letech 2000 až 2005 kolem 5 %. V porovnání s průměrem za celou republiku, který se pohyboval od téměř 9 % k hodnotám jen mírně nad 7 %, tak kraj patří stále k regionům s nejnižší mírou nezaměstnanosti. V pořadí krajů se převážně řadíme na **druhé až třetí místo**. Přestože zaměstnanost žen je nižší než zaměstnanost mužů, je tento poměr v případě nezaměstnanosti přesně opačný. Téměř plně to platilo v číselné kvantifikaci na počátku sledovaného období. V roce 2000 tvořily ženy 42 % z celkového počtu zaměstnanců a na celkovém počtu nezaměstnaných se podílely 59 %. V průběhu sledovaného období se zaměstnanost žen v zásadě neměnila, zastoupení **žen** v celkové nezaměstnanosti se ale snižovalo. V roce 2005 se tak počty nezaměstnaných žen a mužů téměř vyrovnaly; na ženy připadá 53 % z celkového počtu. Nižší podíl obsazených pracovních míst ženami a zhruba stejný počet nezaměstnaných mužů a žen se tak nutně musí projevit v rozdílné míře nezaměstnanosti. Obecná míra nezaměstnanosti žen je tedy vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Ale zatímco v roce 2000 byl rozdíl téměř dvojnásobný (obecná míra nezaměstnanosti mužů činila 4,25 %), došlo během sledovaného období k určitému sblížení a rozdíl již není

tak značný. V roce 2005 představovala obecná míra nezaměstnanosti mužů 4,19 %, tedy jen o necelé 2 procentní body méně než míra nezaměstnanosti žen.

Rozdíly v úrovni nezaměstnanosti jsou také z hlediska **věkové skladby nezaměstnaných**. Část těchto diferencí lze vysvětlit odlišnostmi ve věkové struktuře zaměstnaných, ale ne všechny. Zhruba v relaci je zaměstnanost a nezaměstnanost ve věkové skupině 30 až 44 let, kde podíl nezaměstnaných 34 % jen o 5 procentních bodů nedosahuje podílu této věkové skupiny v celkové zaměstnanosti. V dalších dvou základních skupinách jsou již difference větší. Zajímavá je situace starších zaměstnanců, kde podíl na počtu nezaměstnaných je zhruba o 10 procentních bodů nižší než kolik na ně připadá ve struktuře zaměstnanosti. Je ale otázka, zda rozpětí let v uvedené skupině není příliš velké a zda nejsou značné difference při možnosti uplatnit se na trhu práce pro osoby pohybující se v obou krajních pásmech této věkové skupiny. Vcelku bez námitek bude naproti tomu hodnocení věkové skupiny do 29 let. V zaměstnanosti představuje jen mírně nad pětinu celkové zaměstnanosti, ale v nezaměstnanosti tvoří kolem 40 %. Také zde lze uplatnit námitku, že ne všichni v této věkové skupině skutečně práci hledají a že pro studenta, který právě ukončil školu, může být podpora v nezaměstnanosti zajímavým finančním přínosem. Ale srovnání v dlouhodobějším vývoji tento názor nepodporuje. Zpřísnění podmínek pro přiznání podpory v nezaměstnanosti pro „čerstvé“ absolventy v letech 2004 a 2005 se na počtech nezaměstnaných v podstatě neprojevovalo a snížení počtu zájemců o práci proti předchozím rokům tak souvisí s celkovým poklesem ekonomicky aktivních v této věkové kategorii.

Věkové rozvrstvení nezaměstnaných se příliš neliší ať jde o muže či ženy. Pouze u žen připadá větší podíl nezaměstnaných na věkové skupiny 30 až 44 let. Určité odlišnosti se ale naproti tomu projevují ve vývojových trendech. V nejmladších věkových skupinách byla tendence obdobná – v nezaměstnanosti došlo k poklesu podílu na celku zhruba v rozsahu snížení podílu zaměstnanosti ekonomicky aktivních. V dalších věkových skupinách ale již rozdíly zaznamenáváme, přestože změny věkové skladby zaměstnanosti mužů a žen probíhaly stejným směrem a v podstatě stejnou intenzitou. V případě mužů se zvýšil podíl nezaměstnaných starších věkových kategorií, naopak v případě žen došlo k posílení skupiny nezaměstnaných žen ve věku 30 až 44 let.

Graf 15 Nezaměstnané ženy podle věku

V **kvalifikační struktuře** nezaměstnaných se v kraji potvrzuje obecné pravidlo, že s vyšší kvalifikací nezaměstnanost klesá.

Tab. 3.3.2 Kvalifikační struktura nezaměstnaných - roční průměry (VŠPS)

v tis. osob

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Nezaměstnaní celkem	18,6	17,8	15,7	16,2	18,0	15,9	-14,5	-3,1	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání	4,2	4,6	3,6	5,1	4,1	3,3	-21,8	-4,8	22,5	20,6
střední odborné (OU + OŠ)	8,3	8,3	7,0	7,1	8,9	7,2	-12,3	-2,6	44,4	45,5
střední odborné a všeobecné s maturitou	5,5	4,3	4,2	3,6	4,5	5,0	-8,3	-1,7	29,5	31,6
vysokoškolské	0,7	0,5	0,8	0,4	0,5	0,4	-46,3	-11,7	3,6	2,3
z toho: nezaměstnané ženy	10,9	10,0	8,6	9,0	9,1	8,4	-23,2	-5,1	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání	2,1	2,6	1,9	3,0	1,9	1,2	-43,0	-10,6	19,6	14,6
střední odborné (OU + OŠ)	4,4	4,2	3,5	3,5	4,3	3,8	-12,2	-2,6	39,9	45,6
střední odborné a všeobecné s maturitou	4,0	2,9	2,9	2,3	2,7	3,2	-20,3	-4,4	36,4	37,8
vysokoškolské	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	-62,1	-17,6	4,1	2,0

Nepřímá úměra mezi stupněm vzdělání a možností uplatnění na pracovním trhu se prakticky nejvýrazněji projevuje u osob **se základním vzděláním**. Podíl nezaměstnaných s nejnižším vzděláním na celkovém počtu nezaměstnaných je zhruba čtyřnásobně vyšší než tvoří tato vzdělanostní kategorie v celkové zaměstnanosti. Přitom zvláště výrazně se tato disproporce projevuje u mužů, když z celkového počtu nezaměstnaných připadá na muže se základním vzděláním téměř 30 %, zatímco odpovídající vzdělanostní kategorie představuje jen 4 % mužů zapojených do pracovního procesu. Opačné vztahy pak platí na druhém konci kvalifikačního spektra. Podíl nezaměstnaných vysokoškoláků je pětikrát nižší než jejich podíl na zaměstnaných. Přitom genderové rozdíly zde neexistují.

Nezaměstnanost **vysokoškoláků** je způsobena stejnými příčinami jako v ostatních kvalifikačních kategoriích. Zvláště výrazně se ale zejména v mladších věkových skupinách projevuje nesoulad mezi vystudovaným oborem a požadavky trhu. K tomu v některých případech přistupuje i jev, který lze označit „překvalifikace“. Zde se jedná o odborníky s velmi vysokou úrovní znalostí, často velmi specificky zaměřených, pro něž je jen velmi omezený počet pracovních míst (nebo vůbec nejsou). Hranice regionu či celé republiky jsou pro tyto osoby pak příliš malé a chce-li dotyčný uplatnit své znalosti (samozřejmě s patřičným finančním ohodnocením) musí hledat práci v cizině. Dalším rysem, který má na nezaměstnanost vysokoškoláků vliv a souvisí s vyšší kvalifikací je to, že vedoucí pracovníci se cítí žadatelem s vyšší kvalifikací (včetně např. jazykových znalostí) ohrožení ve svých pracovních pozicích a proto dají raději přednost osobě s kvalifikací a znalostmi nižšími.

Přestože základní struktura nezaměstnanosti podle kvalifikační úrovně zůstala ve sledovaném období nezměněna, určité odlišnosti ve vývojových tendencích zde nastaly. Tyto difference ale z velké části vyplývají ze strukturálních posunů, které doznala úroveň kvalifikace v kraji obecně. Mimo to ani vývoj v čase nebyl rovnoměrný, spíše naopak. Poměrně značné jsou i změny struktury mezi dvěma sousedními roky, a to jak ve směru kladném tak záporném. Přestože ani v celkové nezaměstnanosti nelze určit základní vývojový trend, zůstává skutečností, že meziroční nárůst počtu nezaměstnaných byl většinou způsoben zvýšením počtu nezaměstnaných osob s nejnižším vzděláním.

Nezaměstnanost podle MPSV

Poněkud jiné výsledky v nezaměstnanosti zaznamenáváme, hodnotíme-li tuto oblast podle údajů ministerstva práce a sociálních věcí. Výchozí stav v počtu nezaměstnaných máme při použití obou metod srovnatelný. Další vývoj však již vykazuje odlišnosti a nezaměstnanost jako taková má neustále rostoucí tendenci.

Tab. 3.3.3 Nezaměstnanost k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	27,7	5,0
z toho:								
ženy	9 795	10 049	11 269	11 880	12 487	12 874	31,4	5,6
občané se zdravotním postižením	2 542	2 590	2 761	3 059	3 239	3 456	36,0	6,3
absolventi a mladiství	2 379	2 601	2 813	2 624	2 210	1 993	-16,2	-3,5
Uchazeči o zaměstnání pobírající podporu v nezaměstnanosti	8 859	9 781	10 804	10 977	8 402	9 130	3,1	0,6
Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadů práce déle než 12 měsíců	4 890	4 545	5 288	5 839	6 102	6 669	36,4	6,4
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	5,82	6,03	6,65	6,96	7,24	x ³⁾	1,42	x
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ²⁾	x	x	x	x	6,59	6,69 ⁴⁾	0,10	x
Volná pracovní místa celkem	3 168	2 960	2 688	2 203	3 239	2 636	-16,8	-3,6
z toho:								
občané se zdravotním postižením	89	128	142	173	79	131	47,2	8,0
absolventi a mladiství	565	904	1 020	825	605	611	8,1	1,6
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	5,8	6,5	7,9	10,1	7,1	9,0	53,5	9,0

¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ podle metodiky platné od 1. 7. 2004

³⁾ rozdíl 2004 - 2000 v procentních bodech

⁴⁾ rozdíl 2005 - 2004 v procentních bodech

Určité disproporce se projevují ve vývoji počtu nezaměstnaných celkem a vývoji počtu uchazečů pobírajících podporu v nezaměstnanosti. Samozřejmě může jít o důsledek změn v metodickém přístupu, změnu podmínek pro přiznání podpory, ale v tom případě by měl být i dopad na celkovou nezaměstnanost. Pravdou rovněž je, že celý systém je stále ve vývoji a musí reagovat na měnící se vnější okolnosti. To se nejvíce projevilo v roce 2004, kdy od července platí nová metodika pro výpočet míry registrované nezaměstnanosti. Od tohoto období jsou jako nezaměstnaní pro výpočet uvedené míry počítáni tzv. dosažitelní neumístění uchazeči a jmenovatel – pracovní síla – je rozšířen o počet zaměstnaných občanů EU (EHP) a počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnání či živnostenským oprávněním.

Stejný problém, jaký máme s hodnocením vývoje celkové nezaměstnanosti, máme i při hodnocení nezaměstnanosti mužů a žen. Základní vztah, tj. mírně **převažující vyšší podíl žen** na celkovém počtu nezaměstnaných, se ale zejména ke konci sledovaného období potvrzuje při obou přístupech. Další skupiny nezaměstnaných již ve výběrovém šetření nefigurují. Nárůst počtu uchazečů se **zdravotním postižením** přitom spíše vypovídá o stále velké obtížnosti zajistit pro tyto osoby práci, než o nějakém dynamickém pohybu v rámci této skupiny. Naproti tomu v kategorii **absolventů a mladistvých** uvedené počty uchazečů plně odrážejí měnící se podmínky pro přiznání podpory (v letech 2004 a 2005) a současně stále rostoucí počet studujících mladých lidí. Zatím je tedy vývoj v této kategorii vcelku příznivý. Je ale otázkou, zda po určité době při vyčerpání možností vzdělávacích zařízení poskytovat další místa pro studenty, bude pracovní trh schopen adekvátně reagovat na změněné podmínky. Přitom tato skupina nezaměstnaných, která sice tvoří jen necelou desetinu z celkového počtu, patří k té části nezaměstnaných, která vyžaduje specifický přístup. Nezaměstnanost této části populace je přitom především problémem sociálním, protože tak vzniká skupina obyvatel, která nikdy nepracovala a současně nemá dostatek finančních prostředků na zajištění alternativních volnočasových aktivit. Obdobně problematická (zejména sociálními důsledky) je skupina dlouhodobě nezaměstnaných. Je-li dlouhodobá nezaměstnanost podtržena ještě vyšším věkem, pak pro konkrétního jedince jde o tak závažný sociálně ekonomický problém, že jen zřídka je schopen vyřešit ho samostatně bez cizí pomoci. V dlouhodobé nezaměstnanosti však figurují i jiné případy. Existence podpory v nezaměstnanosti a návazné sociální sítě pak vede k tomu, že je část populace, která nemá ani zájem zapojit se do pracovního procesu. Samozřejmě záleží na „štědrosti“ sociálních dávek, které mohou být ve svém souhrnu vyšší než dosažitelná mzda. Obecně v podmínkách naší republiky přitom převládá názor, že systém sociální podpory není pro určité skupiny obyvatelstva při hledání práce příliš motivující.

Další údaje, které evidence uchazečů o zaměstnání poskytuje v poměrně detailním vyjádření, je oblast struktury podle **postavení v předchozím zaměstnání**.

Tab. 3.3.4 Uchazeči o zaměstnání podle KZAM k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Struktura (%)	
							2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	100,0	100,0
z toho podle zaměstnání:								
nemanuální pracovníci	780	704	8 809	9 176	9 238	9 594	x	40,6
vysoce kvalifikovaní pracovníci	432	425	3 748	3 878	3 564	3 790	x	16,0
pracovníci s nižší kvalifikací	348	279	5 061	5 298	5 674	5 804	x	24,6
manuální pracovníci	2 382	2 250	11 691	12 408	12 804	13 131	x	55,6
osoby kvalifikované	2 297	2 119	6 183	6 822	7 345	7 831	x	33,1
osoby nekvalifikované	85	131	5 508	5 586	5 459	5 300	x	22,4
nezjištěno	15 337	16 208	618	574	979	907	82,9	3,8

Stačí krátký pohled na tabulku a hned je zřejmé, že chceme-li cokoli hodnotit, musíme se omezit jen na poslední 4 roky. Celá tabulka je dokladem, že i evidence nezaměstnaných se vyvíjí a některé informace, které dříve nebyly uvažovány jako podstatné, nabývají na významu. To je i případ zařazování uchazečů podle klasifikace zaměstnání.

Pomineme tedy první dva roky a budeme se věnovat jen těm obdobím, pro která jsou data dostatečně vypovídající. Situace v nezaměstnanosti podle postavení v zaměstnání je velice podobná struktuře podle vzdělání. Je to zcela pochopitelné, neboť mezi těmito oblastmi existuje velmi vysoký stupeň závislosti. Z tabulky je zřejmé, že v nezaměstnanosti převažují manuální pracovníci a pracovníci s nižší kvalifikací. Tedy v porovnání se strukturou zaměstnanosti přesně opačný stav. To platí i pro skupinu nekvalifikovaných osob (v rámci manuálních pracovníků), které z celkového počtu uchazečů představují více než 20 %, ale v rámci zaměstnaných na ně připadá jen 6 %.

V krátkodobém pohledu (v letech 2002 až 2005) se jednotlivé kategorie uchazečů vyvíjely rozdílně. Přitom ve skupině nemanuálních pracovníků zůstal zhruba zachován počet uchazečů s vysokou kvalifikací, ale počet uchazečů s nižší kvalifikací vzrostl téměř o 15 %. Poněkud jiný vývoj byl v kategorii manuálních pracovníků, kde mírně klesá počet uchazečů bez kvalifikace. Naopak zvyšuje se počet uchazečů kvalifikovaných, když jejich nárůst dosáhl za sledované období 27 %.

Jedním z aspektů nezaměstnanosti, kterého jsme se již dotkli, je délka nezaměstnanosti.

Tab. 3.3.5 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/ 2000	prů- měrná roční	2000	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	27,7	5,0	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:										
do 3 měsíců	6 515	7 036	7 031	7 380	8 544	8 326	27,8	5,0	35,2	35,2
3 - 6 měsíců	4 122	4 519	5 130	5 134	4 589	4 807	16,6	3,1	22,3	20,3
6 - 9 měsíců	1 798	1 862	2 167	2 264	2 213	2 284	27,0	4,9	9,7	9,7
9 - 12 měsíců	1 173	1 200	1 502	1 541	1 573	1 546	31,8	5,7	6,3	6,5
12 - 24 měsíců	2 713	2 185	2 793	2 938	2 937	3 210	18,3	3,4	14,7	13,6
nad 24 měsíců	2 177	2 360	2 495	2 901	3 165	3 459	58,9	9,7	11,8	14,6
Průměrná délka evidence (dny)	.	.	327	349	365	387	¹⁾ 18,4	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2002 ve dnech

Více než polovina uchazečů o zaměstnání je v evidenci úřadů dobu nepřesahující půl roku. Přitom větší podíl uchazečů (třetina z celkového počtu) je z evidence **vyřazena již do 3 měsíců**. Ve střednědobém vývoji podíl krátkodobě nezaměstnaných mírně poklesl. Naopak vyšší byly počty osob dlouhodobě nezaměstnaných. V nezaměstnanosti v délce 1 až 2 roky nebyl tak nárůst tak vysoký, takže podílové zastoupení zde mírně pokleslo. Naproti tomu počty uchazečů, nezaměstnaných **více než dva roky**, se zvýšily velmi výrazně a tato skupina již tvoří téměř 15 %. Nepříznivý vývoj struktury nezaměstnanosti dokládá i průměrná délka evidence, která již překračuje 1 rok.

Další charakteristikou, kterou lze z evidence úřadů práce získat, je struktura uchazečů o zaměstnání podle **výše měsíční podpory** v nezaměstnanosti. Pravidla pro přiznání nároku a pro stanovení výše podpory jsou

přesně stanovena, když zjednodušeně řešeno je základem částka měsíční mzdy. Mimo to jsou zde ještě další faktory, ale tím se zabývat nebudeme.

Tab. 3.3.6 Uchazeči o zaměstnání podle výše měsíčního nároku podpory v nezaměstnanosti k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Struktura v %	
							2002	2005
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 499	19 162	21 118	22 158	23 021	23 632	x	x
z toho s nárokem na podporu	8 859	9 781	10 804	10 977	8 402	9 130	100,0	100,0
v tom podle výše nároku:								
do 1 500 Kč	.	.	514	480	570	120	4,8	1,3
1 501 - 3 500 Kč	.	.	6 687	6 414	3 645	3 870	61,9	42,4
3 501 - 5 500 Kč	.	.	2 462	2 681	2 584	2 976	22,8	32,6
5 501 - 7 500 Kč	.	.	776	953	1 022	1 348	7,2	14,8
7 501 a více	.	.	365	449	581	816	3,4	8,9

Hodnocení změn struktury podle absolutních počtů uchazečů v jednotlivých kategoriích podle výše nároku je sice možné, ale ne příliš přesné. Problém je ten, že se mění ekonomická úroveň a srovnání absolutních částek tuto změnu nemůže postihnout. Přesto je z tabulky vidět určitý kvalitativní posun. Lépe pak vývoj charakterizuje relativní srovnání, konkrétně podíl průměrného příspěvku a mzdy. Samozřejmě toto srovnání negativně ovlivňuje volba průměrných hodnot a pro kvantifikaci by bylo lepší zvolit jiný ukazatel střední hodnoty. Musíme ale vycházet z možných datových zdrojů. Přitom průměrná výše měsíční podpory bude asi vcelku objektivně vypovídat o realitě, neboť horní hranice je zde omezena a nemohou zde nastat tak výrazné extrémy jako tomu je u průměrné mzdy. Vraťme se ale k uvedenému srovnání. V roce 2002 činil průměrný měsíční nárok podpory v nezaměstnanosti 3 201 Kč, což představuje zhruba 23 % průměrné měsíční mzdy (hrubé). V dalším roce sice výše podpory vzrostla, ale nárůst byl zcela v intencích růstu mzdy. Pro zbývající dva roky pak platí že podílový ukazatel vzrostl – na 25 % v roce 2004 a téměř 26 % v roce 2005. Ke konci sledovaného období tak průměrná výše měsíčního nároku podpory v nezaměstnanosti dosahovala v kraji 4 292 Kč.

Přiznání a vyplácení nároku na podporu v nezaměstnanosti je jen jednou z forem řešení problémů, který tento fenomén přináší. Mimo to je to řešení krátkodobé. Zásadním řešením a současně hlavním úkolem úřadů práce je zajistit, resp. pomoci při zajištění odpovídající práce. Jednou z forem je oblast **rekvalifikací**, tedy obecně přizpůsobení kvalifikační struktury pracovní síly požadavkům trhu práce.

Tab. 3.3.7 Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci k 31. 12. (MPSV)

	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Podíl v %	
						2005/ 2001	prů- měrná roční	2001	2005
Uchazeči o zaměstnání v rekvalifikaci celkem	1 502	1 447	1 848	1 948	2 141	42,5	7,3	x	x
z toho:									
rekvalifikace ukončené úspěšně	1 344	1 318	1 632	1 739	1 985	47,7	8,1	89,5	92,7
ženy	23	874	1 058	1 123	1 200	5117,4	120,5	1,5	56,0
mladiství bez kvalifikace	119	20	31	28	24	-79,8	-27,4	7,9	1,1
absolventi škol	306	144	182	158	164	-46,4	-11,7	20,4	7,7
občané se zdravot. postižením	75	53	98	91	132	76,0	12,0	5,0	6,2
Průměrný věk uchazečů v rekval.	33,1	33,3	33,1	34,1	35,7	¹⁾ 2,6	x	x	x

¹⁾ rozdíl 2005 - 2001 v letech

Problematikou rekvalifikace jsme se již zabývali v kapitole 2.2 Vzdělávání a věnovali jsme jí dostatečný prostor. Tuto část je proto třeba brát jen jako doplněk. Je zde i určitá metodická odlišnost spočívající v tom, že v kapitole Vzdělávání jsou uváděny počty rekvalifikací během celého roku, zatímco zde máme stav ke konci sledovaných let.

Data v tabulce potvrzují, že během sledovaného období rostl nejen počet uchazečů zapojených do rekvalifikací, ale mírně se zvýšila i jejich **úspěšnost**. Ostatní údaje z tabulky již tak jednoznačné nejsou a charakterizují spíše značnou rozkolísanost, která se projevuje jak v hodnocení vývoje tak ve struktuře. Pomineme-li výchozí rok, pak vcelku odpovídající je podíl žen, které se do rekvalifikací zapojují. Je jich více než mužů a jejich podíl (i když kolísá) je mírně vyšší než zastoupení žen v celé nezaměstnanosti.

V ostatních skupinách jsou počty uchazečů v rekvalifikaci poměrně nízké. Je samozřejmě dobře, že máme informace i o těchto marginálních kategoriích, ale je téměř nemožné, abychom z dostupných dat odvodili objektivní závěry. Proto se zastavíme pouze u posledního ukazatele, kterým je průměrný věk uchazečů v rekvalifikaci. Ke konci roku dosahoval průměrný věk uchazečů, zapojených do rekvalifikačních kurzů v podmínkách Jihočeského kraje téměř 37 let. Proti roku výchozímu to znamená posun o necelé 3 roky ve prospěch starších kategorií.

Volná pracovní místa

Poslední oblastí, kterou se budeme v této kapitole zabývat je problematika volných pracovních míst. Zatímco počty uchazečů o zaměstnání podle evidence úřadů práce neustále rostou, nabídka neobsazených míst je v jednotlivých letech značně **variabilní**. Struktura volných pracovních míst přitom neodpovídá kvalifikační struktuře zaměstnanosti.

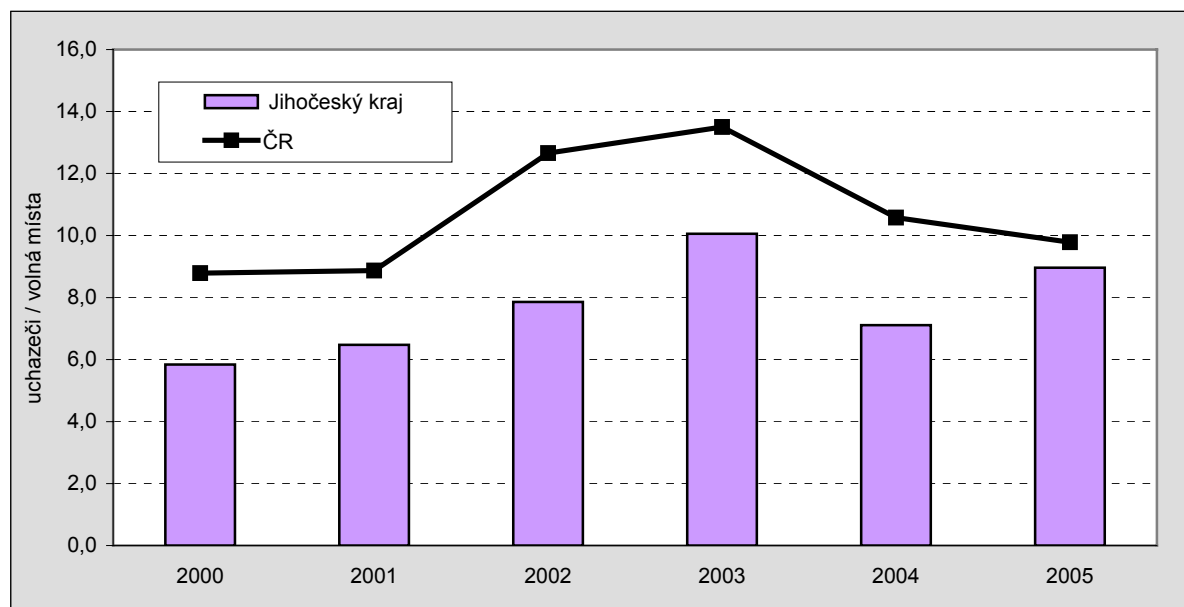
Tab. 3.3.8 Kvalifikační struktura volných pracovních míst k 31. 12. (MPSV)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Změna v %		Struktura v %	
							2005/2000	průměrná roční	2000	2005
Volná pracovní místa celkem	3 168	2 960	2 688	2 203	3 239	2 636	-16,8	-3,6	100,0	100,0
v tom:										
základní vzdělání vč. bez vzdělání	868	1 114	978	735	1 046	797	-8,2	-1,7	27,4	30,2
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	1 810	1 399	1 240	1 039	1 661	1 138	-37,1	-8,9	57,1	43,2
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	322	279	267	245	335	472	46,6	7,9	10,2	17,9
úplné střední všeobecné vzdělání	14	32	71	36	50	51	264,3	29,5	0,4	1,9
vyšší odborné vzdělání	3	15	14	10	9	12	300,0	32,0	0,1	0,5
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	151	121	118	138	138	166	9,9	1,9	4,8	6,3

Z přehledu je zřejmé, že neobsazená pracovní místa jsou především ta, pro něž **není potřebná** vyšší kvalifikace. Více než 80 % volných pracovních míst je právě tohoto typu. Nejvíce žádání jsou přitom pracovníci vyučení, kteří představují největší položku poptávkové strany trhu práce. Poptávka po tomto typu zaměstnanců není ovlivněna zásadními změnami ve struktuře zaměstnanosti, ale prostou generační obměnou. Za odcházející pracovníky pak není dostatečný počet nově vyučených a v případě, že se firmy v přípravě svých budoucích zaměstnanců dostatečně neangažují samy, dochází k řadě problémů. Problém odpovídající struktury absolventů není jen z hlediska vzdělanostních stupňů, ale i v rámci jednotlivých kategorií. Částečně to souvisí i s větším podílem dívek na vyšších stupních vzdělání a jejich přednostním zaměřením do oblastí mimo technické obory. Nižší zájem **o technické obory** je ale jevem obecným a tak „oborová struktura“ absolventů ne vždy odpovídá potřebách současného trhu práce.

Graf 16 Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo k 31. 12.

Zdroj: MPSV

4. MEZIKRAJSKÉ SROVNÁNÍ

Hlavním cílem kapitoly „Mezikrajské srovnání“ byla snaha souhrnně kvantifikovat postavení jednotlivých krajů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Primárním záměrem bylo zejména posoudit roli a přínos regionů na celkových výsledcích zkoumané oblasti v roce 2005. Až jako druhotný záměr pak bylo zhodnotit i vývojové trendy za posledních 5 let. Vzhledem k problémům při získávání některých dat se ne vždy podařilo tento záměr naplnit a v některých oblastech bylo nutno změnu postavení krajů analyzovat za období kratší.

Stejně jako v celé publikaci bylo i mezikrajské srovnání zpracováno nejprve ve třech základních oblastech – vzdělávání, zaměstnanosti a nezaměstnanosti. Každou z těchto oblastí charakterizuje v konečné fázi jediný syntetický ukazatel. Přitom tento syntetický ukazatel nemá povahu konkrétního obecného ukazatele, ale je vypočítán z jednotlivých dílčích charakteristik (i když i tyto mohou mít „syntetizující“ význam). Na tuto část pak navazuje závěrečný krok, kdy byly sloučeny všechny tři zkoumané oblasti do jednoho celku ve snaze vyjádřit postavení konkrétního kraje jedinou hodnotou.

Základní metodologické přístupy a pracovní postupy byly řešeny pracovní skupinou, ve které byli zástupci ústředí a regionálních pracovišť ČSÚ. Snahou pracovní skupiny bylo v maximální možné míře minimalizovat subjektivní přístupy řešitelů zejména při výběru vhodných ukazatelů a jejich významu pro posouzení stavu a vývoje v oblasti lidských zdrojů.

Celý postup kvantifikace dat byl rozdělen do několika kroků. Původně bylo navrženo 125 ukazatelů, nejvíce z oblasti nezaměstnanosti (34), zaměstnanosti (27) a demografie (30). Problematiku vzdělávání mělo řešit ale jen 13 identifikátorů. Poměrně velké spektrum ukazatelů bylo do určité míry ovlivněno jednak značnou různorodostí obsahovou a na druhé straně jednak řadou ukazatelů v několika „mutacích“, lišících se jen např. tím, k čemu byl daný ukazatel vztahován či z jakého zdroje dat byl získán. V další fázi zpracování byla posuzována četnost konkrétního ukazatele podle toho, kolikrát byl jednotlivými navrhovateli do hodnocení zařazen. Do dalšího zpracování pak vstoupily pouze ty ukazatele, pro něž se vyslovili nejméně 3 členové skupiny. Tak se podařilo zredukovat počet indikátorů na 33 zhruba rovnoměrně do všech tří základních okruhů. Na základě dat roku 2005 byly vypočteny korelační koeficienty mezi ukazateli nejprve samostatně v rámci každého okruhu (nebyly testovány korelační vazby mezi vývojovými indexy) a následně i mezi jednotlivými okruhy. Byly vyloučeny ukazatele u nichž korelační koeficient¹⁾ v absolutní hodnotě přesáhl hodnotu 0,8 (stejný jev by mohl mít při ponechání závislých ukazatelů v mezikrajském srovnání několikanásobnou váhu). Tak např. byl vyloučen index specializace pro terciární sféru (podíl zaměstnaných osob v terciární sféře), protože propočet ukázal velkou kauzální souvislost s průměrnou mzdou. U „závislých“ ukazatelů pak v další fázi rozhodovala především míra obecnosti konkrétního jevu a přednost dostal ten na vyšší hierarchické úrovni (např. míra nezaměstnanosti celkem před mírou nezaměstnanosti žen). Teprve až druhotně byly ukazatele řazeny podle toho, který z nich se používá častěji, jak je dostupný, jakou má vypovídací hodnotu (metodická přesnost výpočtu, schopnost věrohodně zachytit sledovaný jev) apod. Na základě výše uvedených přístupů zůstalo v konečném výběru 14 ukazatelů. Po 5 indikátorech z oblasti zaměstnanosti a vzdělávání a 4 z nezaměstnanosti. Vzhledem k dalším předpokládaným operacím a s vědomím rovnosti všech tří základních analyzovaných oblastí byl počet v každé z nich sjednocen na 4 indikátory.

Dalším úkolem pracovního týmu bylo stanovit váhy jednotlivých ukazatelů – tedy jejich významnost. Vzhledem k poměrně malému počtu ukazatelů (což byl dílčí cíl z předchozího zpracování), byl zvolen způsob ohodnocení významu každého indikátoru samostatně v rámci zkoumané oblasti, a to bodovým systémem. Dle navrženého způsobu všichni hodnotitelé přidělili každému ukazateli z každé oblasti jeden až čtyři body tak, že nejvýznamnější indikátor obdržel nejvyšší počet bodů.

Po dokončení těchto přípravných prací bylo možno přistoupit k vlastním výpočtům. Jak již bylo výše uvedeno, základem pro mezikrajské srovnání byly datové zdroje za rok 2005. V oblasti vzdělávání pak data za školní rok 2005/2006, u stavových veličin pak převážně údaje z počátku školního roku 2005/2006 (září, říjen). Vzhledem k tomu, že vybrané ukazatele, vstupující do mezikrajského srovnání, jsou vyjadřovány v různých měrných jednotkách, bylo nutné je nejprve homogenizovat na bezrozměrná, vzájemně srovnatelná a sčitatelná čísla. Byl použit nejobvyklejší způsob, tj. standardizace faktorů pomocí průměru a směrodatné odchylky (tzv. Z-transformace) a pro každý indikátor byly vypočítány normované hodnoty²⁾.

¹⁾ podle vzorce
$$r_{xy} = \frac{n \sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2} \cdot \sqrt{n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2}} ; \text{ byla použita funkce MS Excel =CORREL(pole1;pole2)}$$

²⁾ Z-transformace
$$Z_{ki} = \frac{x_{ki} - \bar{x}_k}{s_k}, \text{ kde } k \text{ značí jednotku (kraj) a } i \text{ znak (ukazatel). Takto upravené hodnoty mají}$$

nulový průměr a jednotkovou směrodatnou odchylku a jsou mezi sebou vzájemně porovnatelné.

4.1. Ukazatele pro mezikrajské srovnání (pro vytvoření syntetického ukazatele)

Oblast	Ukazatel		Směr působení	Počet bodů	Váhy podle oddílů	Váhy celkem
Zaměstnanost	Z 1	Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)	+	33	23,9	7,5
	Z 2	Míra ekonomické aktivity (%)	+	34	23,2	7,3
	Z 3	Míra zaměstnanosti (%)	+	21	37,6	11,8
	Z 4	Průměrná týdenní délka pracovní doby (hod)	-	52	15,2	4,8
Nezaměstnanost	N 1	Obecná míra nezaměstnanosti - celkem (%)	-	15	47,4	16,5
	N 2	Podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním a bez vzdělání (%)	-	38	18,7	6,5
	N 3	Podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním (%)	-	35	20,3	7,1
	N 4	Průměrné procento pracovní neschopnosti (%)	-	52	13,7	4,8
Vzdělávání	V 1	Střední délka vzdělávání (roky)	+	17	43,3	14,6
	V 2	Vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělání (tis. Kč na žáka)	+	29	25,4	8,6
	V 3	Podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet (%)	+	49	15,0	5,1
	V 4	Podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání (%)	+	45	16,3	5,5

V další fázi bylo nutno určit vzdálenost každé takto přetransformované konkrétní hodnoty za kraj od antioptima. Jako antioptimum byla stanovena minimální hodnota ukazatele mezi kraji (u ukazatelů pozitivně působících na danou oblast – v tabulce 4.1. označeno jako směr působení s kladným znaménkem) či maximální hodnota mezi kraji (u ukazatelů s negativním směrem působení, u nichž platí „čím více, tím hůře“). Vypočtením vzdálenosti normovaných dat od antioptima v absolutní hodnotě se zajistil stejný směr pohybu všech ukazatelů. Výsledný syntetický ukazatel představuje součet násobků vzdáleností od antioptima a příslušných vah za jednotlivé kraje v každém z okruhů. Z tohoto výpočtu vychází i stanovení výsledného pořadí kraje v jednotlivých analyzovaných oblastech. Použijeme-li pak váhy vybraných indikátorů bez ohledu na oblast, do které přísluší (sl. „Váhy celkem“ v tab. 4.1.), pak popsaným postupem dospějeme ke stanovení konečného pořadí kraje v úhrnu za všechny výše sledované oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Hodnocení podle souhrnného syntetického ukazatele by mělo mít větší vypovídací schopnost než jakou mají jednotlivé dílčí indikátory. Přesto je nutno přistupovat k interpretaci výsledků opatrně. Výsledná hodnota syntetického ukazatele silně závisí na výběru prvotních ukazatelů a stejně jako určení váhy jednotlivých faktorů je výsledkem individuálního přístupu jednotlivých „hodnotitelů“. Mimo to ne vždy jsou k dispozici dostatečně kvalitní charakteristiky pro danou oblast a nebo, což je případ častější, ukazatel existuje, ale pro jeho vyjádření na nižší (tedy regionální) úrovni nejsou k dispozici dostatečně kvalitní data. S tímto problémem se museli řešitelé vyrovnávat i při zpracování analýzy a je proto nutno uvést několik metodických poznámek k vybraným ukazatelům. U ukazatelů zjištěných tzv. Výběrovým šetřením pracovních sil je uvedena zkratka VŠPS.

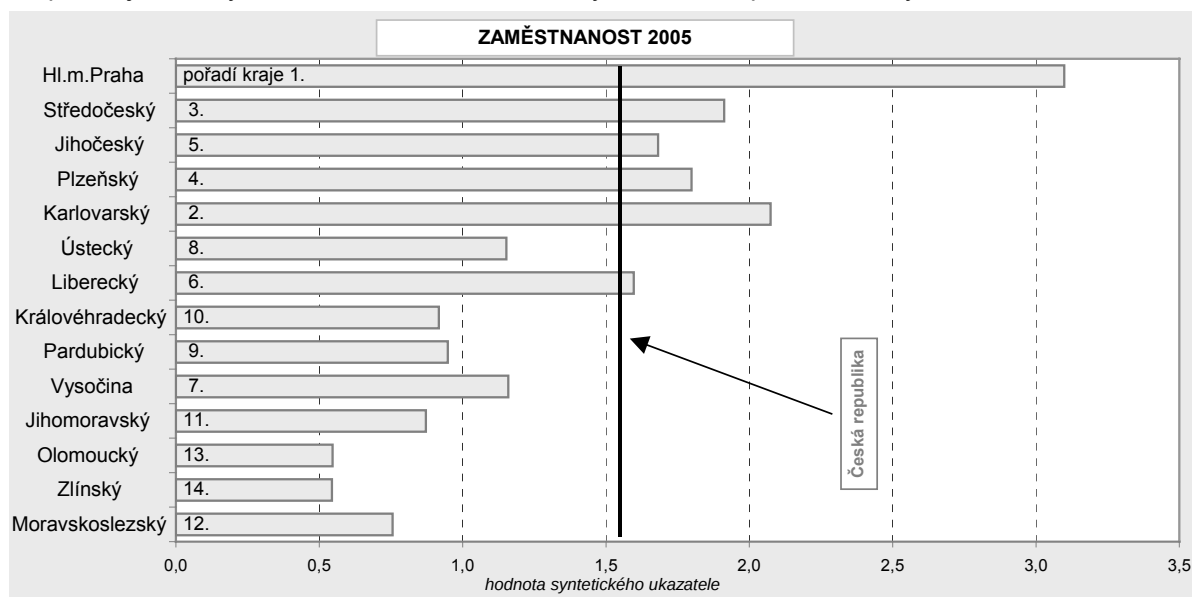
Ukazatel	Metodická poznámka
Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	na přepočteného pracovníka, použita „podniková metoda“ – všichni zaměstnanci zařazení do regionu podle sídla podniku
Míra ekonomické aktivity v %	podíl pracovní síly na počtu 15-tiletých a starších osob (VŠPS)
Míra zaměstnanosti v %	podíl počtu zaměstnaných na počtu 15-tiletých a starších osob (VŠPS)
Průměrná týdenní délka pracovní doby v hod.	počet obvykle odpracovaných hodin v hlavním zaměstnání za týden (VŠPS)

Obecná míra nezaměstnanosti v %	podíl nezaměstnaných na celkové pracovní síle (VŠPS)	
Podíl uchazečů o zaměstnání se základním vzděláním v %	úroveň vzdělání 1, 2	podíl nezaměstnaných osob s danou úrovní vzdělání podle klasifikace ISCED 97 na celkovém počtu nezaměstnaných (VŠPS)
Podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním v %	úroveň vzdělání 5, 6	
Průměrné procento pracovní neschopnosti	podíl dnů pracovní neschopnosti a fondu pracovní doby, není plně respektován územní pohled	
Střední délka vzdělávání v letech	podíl žáků a studentů všech typů škol (mimo MŠ) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let vyjádřený v letech, studenti VŠ jsou započítáni podle místa trvalého bydliště	
Vlastní výdaje krajské samosprávy a obecních samospráv na vzdělání v přepočtu na 1 žáka v tis. Kč	podíl celkových výdajů regionálního školství z rozpočtu obcí, dobrovolných svazků obcí a krajských úřadů (zdroj: MF, sestavy Závěrečného účtu) a počtu žáků základních, středních a vyšších odborných škol	
Podíl domácností vybavených osobním počítačem s připojením na internet v %	data ze Šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech	
Podíl uchazečů o zaměstnání zařazených do rekvalifikací z celkového počtu uchazečů o zaměstnání v %	údaje podle stavu k 31.12. sledovaného roku, zdroj dat: MPSV	

Hodnocení postavení jednotlivých krajů podle výsledků za rok 2005

Zaměstnanost

Posuzování souhrnných výsledků v oblasti zaměstnanosti proběhlo na základě syntetického ukazatele, který byl zkonstruován ze 4 indikátorů. Z nich nejvýznamnější role byla přisouzena ukazateli míra zaměstnanosti. Naopak nejmenší význam měla v daném modelu týdenní délka pracovní doby.

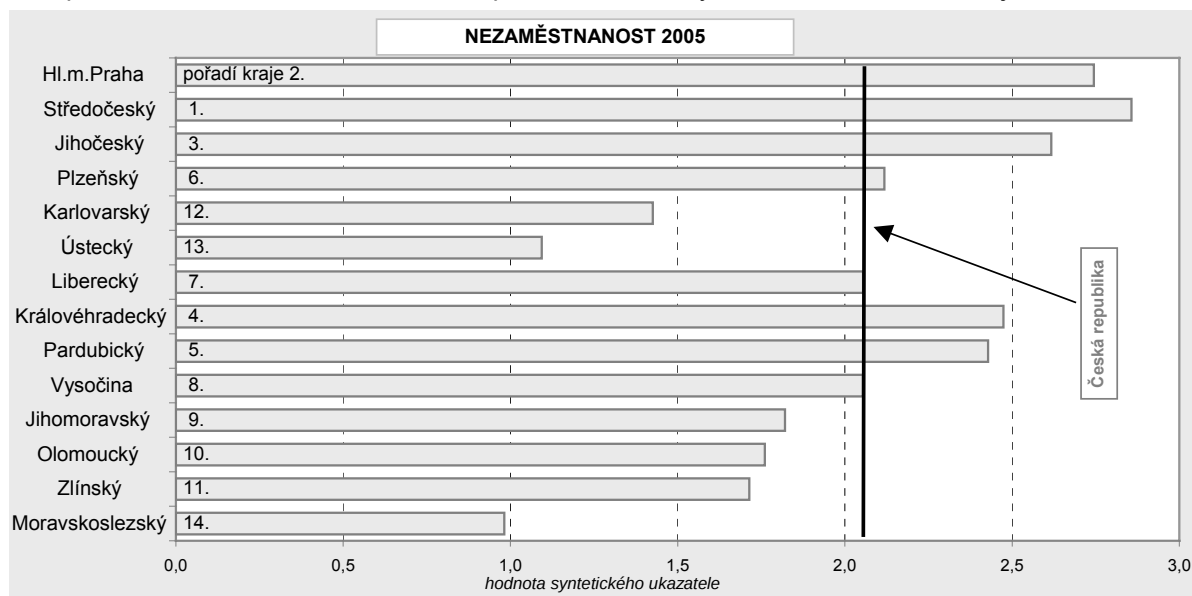

Hodnota syntetického ukazatele zaměstnanosti (dále jen ukazatel zaměstnanosti) je mezi kraji značně variabilní a v postatě dělí regiony do tří základních skupin. První skupina je tvořena jediným územním útvarem, a to Hl. městem Prahou, kde ukazatel zaměstnanosti dvojnásobně převyšuje republikový průměr. Protipólem je skupina 8 krajů, které dosáhly hodnot významně podprůměrných. Střední pásmo je pak tvořeno 5 kraji - všechny s hodnotou ukazatele nad průměrem republiky. Co je příčinou této poměrně výrazné diferenciace? Na přední pozici tabulky jsou výsledky vcelku jednoznačné. Všechny 4 základní ukazatele, které byly vstupem pro hodnocení, jsou v Hl. městě Praha značně nadprůměrné (hledání příčin tohoto stavu by bylo dožadista předmětem jiné analýzy). Jisté je, že metropolitní postavení přináší tomuto regionu pozitivní prvky i do oblasti zaměstnanosti. Stejně tak odvětvová struktura zaměstnanosti a i průměrná délka pracovní doby (v našem hodnocení pojmáná ve směru působení spíše pohledem sociologa než ekonoma) jsou faktory, které do značné míry ovlivňují např. mzdovou úroveň. V Hl. městě Praha je pak působení těchto vlivů plně pozitivní. Také na druhém konci pomyslné tabulky jsou výsledky vcelku pochopitelné. Jak kraj Zlínský, tak kraj Olomoucký (oba s vůbec nejnižší úrovní syntetického ukazatele) se i ve všech dílčích indikátorech zaměstnanosti umístily až v samém závěru. Složitější situace ale už nastává

v krajích Moravskoslezském a Jihomoravském, které hodnoty ukazatele zaměstnanosti zařadily jen o dvě příčky výše. Přitom podle výše průměrné mzdy a v případě Moravskoslezského kraje i v míře ekonomické aktivity patří tyto dva kraje v pořadí spíše k lepšímu republikovému průměru. Váhově významnější relativně nižší míra zaměstnanosti však odsunula tyto kraje na horší pozice.

Nezaměstnanost

Podkladem pro výpočet syntetického ukazatele nezaměstnanosti byly 3 charakteristiky nezaměstnanosti a indikátor pracovní neschopnosti. Jako rozhodující ukazatel nezaměstnanosti byl stanoven ukazatel obecná míra nezaměstnanosti, když mu v rámci syntetického ukazatele nezaměstnanosti (dále ukazatel nezaměstnanosti) byla přiřazena téměř 50 % váha. Ne ve všech případech se ale postavení kraje v roce 2005 podle ukazatele nezaměstnanosti a podle obecné míry nezaměstnanosti shoduje.

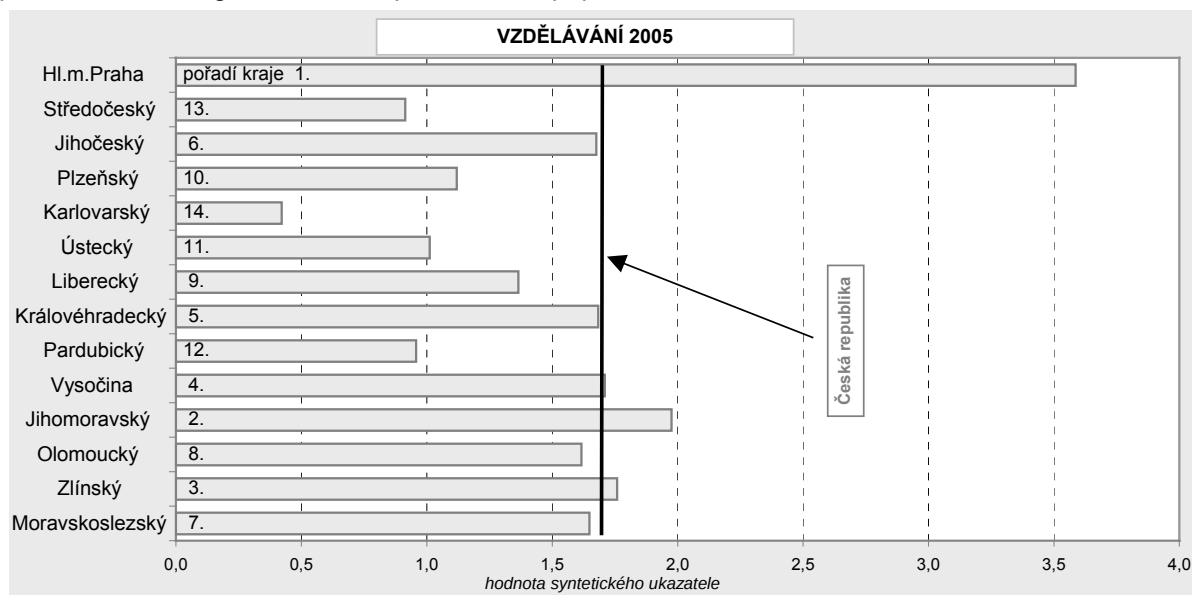

Seřadíme-li regiony na stupnici podle hodnoty ukazatele nezaměstnanosti, je rozvržení krajů vcelku rovnoměrné a hodnoty rozdílů tohoto ukazatele mezi jednotlivými pořadími jsou téměř pravidelné. Přitom u tří územních celků můžeme hovořit o tom, že jsou na průměrné republikové hodnotě. Pět krajů průměr převyšuje a zbývajících 6 naopak nedosahuje. Zatímco u krajů s nadprůměrnou hodnotou ukazatele nezaměstnanost nejsou rozdíly příliš výrazné (kraj na 5. místě dosahuje 85 % hodnoty kraje na 1. místě), jsou difference na druhé straně spektra přece jen výraznější. Přitom tuto druhou skupinu „podprůměrných“ krajů můžeme ještě dále rozdělit na 3 podskupiny: kraje Moravskoslezský a Ústecký s nejnižší hodnotou, Karlovarský kraj jakýsi pomyslný střed a kraje Zlínský, Olomoucký a Jihomoravský s hodnotou nejbližší průměru. V krajích s nejnižší úrovní ukazatele nezaměstnanosti má rozhodující roli nejhorší umístění podle obecné míry nezaměstnanosti. Tento vliv je pak umocněn i relativně negativním vysokým podílem nezaměstnaných uchazečů o zaměstnání s nejnižším vzděláním; v případě Moravskoslezského kraje i vysokou nemocností. Obdobná situace je i v kraji Karlovarském, který zaznamenal vůbec nejvyšší podíl nezaměstnaných uchazečů se základním vzděláním, ale obecná míra nezaměstnanosti na úrovni zhruba 11 % je přece jen nižší než kolem 14 % v kraji Ústeckém a Moravskoslezském. Podíváme-li se na druhou stranu pořadí, tedy na kraje s nejvyšší hodnotou ukazatele nezaměstnanosti, vidíme, že pořadí vcelku koresponduje s pořadím podle obecné míry nezaměstnanosti. Platí to v plné míře s výjimkou hned toho prvního – tedy kraje Středočeského. Ten se podle obecné míry nezaměstnanosti zařadil až na pátou příčku, sice jen s minimálním rozdílem proti krajům na druhém až čtvrtém stupínku, ale poměrně výrazně vyšší úrovní než nejlepší Hl. město Praha. Co připravilo tento region (Hl. město Praha) o prvenství i v této oblasti, když z pohledu obecné míry nezaměstnanosti je toto území jednoznačně nejlepší a průměr za tento region je méně než poloviční proti průměru za celou ČR? Je to vysoký podíl uchazečů o zaměstnání s vysokoškolským vzděláním, který v Praze dosahuje 9 % ze všech nezaměstnaných, zatímco průměrná úroveň jsou jen 4 %.

Vzdělávání

Tato oblast byla pro výběr základních vstupních ukazatelů nejsložitější. V konečné podobě byly vybrány 4 ukazatele, které charakterizují vzdělávání přímo i nepřímo. Přitom nejvýznamnější váha (43 %) byla stanovena pro ukazatel střední délka vzdělávání, který je možné zjistit jako podíl žáků a studentů na celkovém počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let (vyjádřený v letech). Prakticky jde o převedení podílu osob na

podíl let studia z celkového počtu 21 roků. Tento indikátor běžný v mezinárodním srovnání byl v našich podmínkách na regionální úrovni použit vůbec poprvé.

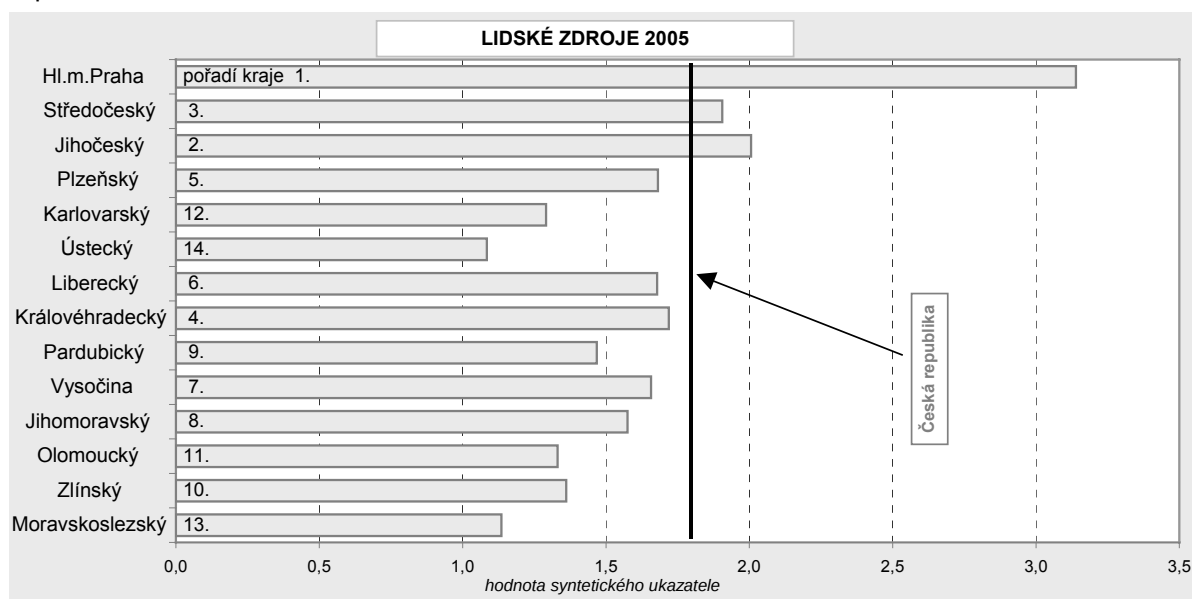

Hodnocení úrovně vzdělávání podle zkonstruovaného syntetického ukazatele (dále jen ukazatel vzdělávání) v mezikrajském srovnání rozděluje regiony na dvě skupiny. První skupinu tvoří územní oblasti s extrémní hodnotou ukazatele vzdělávání, reprezentované na obou pólech vždy jedním krajem. Druhá skupina pak zahrnuje zbytek krajů, u nichž difference ve výši ukazatele vzdělávání nejsou již tak propastné. Po Jihomoravském kraji, který mezi regiony dosahuje druhé nejvyšší hodnoty ukazatele vzdělávání, následuje 6 krajů, kde výše tohoto ukazatele osciluje těsně kolem republikového průměru. Na 9. a 10. místě jsou pak kraje Liberecký a Plzeňský s poněkud většími difference v hodnotách a závěr skupiny tvoří 3 kraje opět jen s minimálními rozdíly. Vraťme se ale k první skupině. Zcela bezkonkurenčně nejlepších výsledků dosáhlo Hl. město Praha, kde hodnota ukazatele vzdělávání převýšila téměř dvojnásobně republikový průměr. Přitom na první pozici se tento region umístil ve všech 4 dílčích ukazatelích, podle kterých byl souhrnný indikátor zkonstruován. Také na opačném konci pořadí je situace poměrně jasná. Karlovarský kraj, který tuto pozici obsadil, uvádí hodnotu ukazatele vzdělávání zhruba na úrovni jedné čtvrtiny celorepublikového průměru a proti kraji Středočeskému (který byl jen o jednu příčku výše) hodnotu ani ne poloviční. Příčinou umístění Karlovarského kraje až na samém závěru tabulky je zejména zařazení tohoto kraje až na předposlední místo v ukazatelích průměrná délka vzdělávání a výdaje krajské samosprávy na vzdělávání. Ani oba dva zbývající ukazatele postavení kraje příliš nevylepšují. Vraťme se ale ještě ke kraji Středočeskému. Za své předposlední místo v žebříčku „vděčí“ hlavně vůbec nejnižší hodnotě ukazatele střední délka vzdělávání. Konstrukce tohoto ukazatele, jak již bylo výše uvedeno, respektuje územní příslušnost (podle místa trvalého bydliště) u studentů vysokých škol. Tedy studenti vysokých škol jsou započítáváni do příslušného kraje podle místa trvalého bydliště a nikoli podle místa, kde školu navštěvují. Toto pravidlo ale již neplatí u ostatních typů škol. To může být problém u středních škol a učilišť, zejména zaměřených na speciální obory, kde bude velice významný podíl (někdy i většinový) připadat na studenty z jiných krajů. V našem modelu jsme předpokládali, že tyto rozdíly se mezi kraji vzájemně vykompenzují, ale nemusí to platit pro všechny regiony. A právě pro kraj Středočeský bude mít tento faktor významný vliv. Nepřímo dokazuje tuto skutečnost srovnání podílu studentů středního školství na počtu osob ve věku 14 až 19 let. Ten dosahuje v celorepublikovém průměru za rok 2005 podílu 72 %. Přestože existují určité rozdíly mezi jednotlivými kraji, nejsou tyto difference většinou příliš významné. To ale neplatí především pro Prahu (s podílem žáků a studentů 102 %) a Středočeský kraj (s podílem jen 56 %). Středočeský kraj tak „dotuje“ svými studenty Prahu. Tento vztah i když v podstatě menší míře existuje i mezi Prahou a krajem Karlovarským a do určité míry i krajem Libereckým.

Souhrnné hodnocení

Přestože existuje celá řada námitek a problémů jak metodických, tak především problémů plynoucích z kvality datových zdrojů, je součástí této kapitoly také pokus o shrnutí všech tří výše hodnocených oblastí do celkového souhrnného hodnocení mezikrajských rozdílů v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Východiskem byli samozřejmě dílčí ukazatele vybrané pro jednotlivé samostatně hodnocené úseky. Váhová skladba pak vycházela z již použitých dílčích vah tak, že všem třem základním oblastem byl přisouzen stejný význam. Tedy na všechny 4 dílčí ukazatele zaměstnanosti připadla jedna třetina z celkové váhy, stejně jako na všechny ukazatele nezaměstnanosti a vzdělávání.

Vzhledem k již uvedeným problémům je zapotřebí ještě jednou upozornit na nutnost přistupovat k následujícímu hodnocení skutečně obezřetně a s vědomím, že prezentované údaje nemusí zcela stoprocentně odrážet skutečnou realitu.

Pořadí jednotlivých krajů podle souhrnného syntetického ukazatele přisoudilo první místo Hl. městu Praha, což asi není žádné překvapení vzhledem k umístění v dílčích oblastech. Naopak protipól a nejnižší příčka pomyslného žebříčku pro kraj Ústecký již tak jednoznačně z hodnocení jednotlivých oblastí nevyzněl. Ale předposlední pořadí podle ukazatele nezaměstnanosti a až 11. místo podle ukazatele vzdělávání spolu s průměrem podle ukazatele zaměstnanosti přisoudily tomuto kraji tuto v souhrnném hodnocení poslední pozici. Vůbec celé souhrnné hodnocení je zajímavě geograficky rozloženo. Lepší resp. nejlepší výsledky jsou dosaženy ve středu republiky a v oblasti (NUTS 2) Jihozápad. Naopak v rámci českých krajů se problematicky projevil především Severozápad. Obdobně na Moravě byla nejnižší úroveň syntetického ukazatele zaznamenána na severu (oblast Moravskoslezsko) a jen o trochu lépe je na tom oblast Střední Morava (kraje Olomoucký a Zlínský).

Detailnější možnost srovnání pozic jednotlivých krajů jak v souhrnu tak podle konkrétních vstupních ukazatelů umožňují dvě následující tabulky. Označení ukazatelů v tab. 4.3. odpovídá ukazatelům uvedeným výše v tab. 4.1.

4.2. Postavení krajů v roce 2005

Česká republika	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Zaměstnanost														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,55	3,10	1,91	1,68	1,80	2,07	1,15	1,60	0,92	0,95	1,16	0,87	0,55	0,54	0,76
Pořadí														
x	1	3	5	4	2	8	6	10	9	7	11	13	14	12
Nezaměstnanost														
Hodnota syntetického ukazatele														
2,05	2,74	2,86	2,62	2,12	1,43	1,09	2,05	2,47	2,43	2,05	1,82	1,76	1,71	0,98
Pořadí														
x	2	1	3	6	12	13	7	4	5	8	9	10	11	14
Vzdělávání														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,69	3,59	0,91	1,68	1,12	0,42	1,01	1,37	1,68	0,96	1,71	1,98	1,62	1,76	1,65
Pořadí														
x	1	13	6	10	14	11	9	5	12	4	2	8	3	7
Lidské zdroje celkem														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,77	3,14	1,91	2,01	1,68	1,29	1,08	1,68	1,72	1,47	1,66	1,58	1,33	1,36	1,14
Pořadí														
x	1	3	2	5	12	14	6	4	9	7	8	11	10	13

4.3. Pořadí krajů podle jednotlivých ukazatelů - rok 2005

ukazatel	Váha	Hl. m. Praha	Středo- český	Jiho- český	Plzeň- ský	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králo- véhra- decký	Pardu- bický	Vysočí- na	Jihomo- ravský	Olo- moucký	Zlínský	Morav- skoslez- ský
Zaměstnanost															
Z1	0,239	1	2	8	3	14	7	6	9	10	12	5	13	11	4
Z2	0,232	2	7	6	4	1	3	5	13	9	10	11	12	14	8
Z3	0,376	1	4	3	2	5	13	6	7	8	9	10	11	12	14
Z4	0,152	14	5	6	11	2	3	7	12	12	3	9	10	8	1
Nezaměstnanost															
N1	0,474	1	5	3	4	12	14	7	2	6	8	9	11	10	13
N2	0,187	3	6	5	10	14	13	12	1	4	9	8	7	2	11
N3	0,203	14	1	3	12	4	2	5	13	8	10	11	7	9	6
N4	0,137	1	2	10	7	3	4	12	6	8	5	9	11	13	14
Vzdělávání															
V1	0,433	1	14	4	11	13	10	12	5	7	8	2	9	3	6
V2	0,254	1	5	6	10	13	12	2	7	14	9	3	4	8	11
V3	0,150	1	2	10	5	7	13	11	4	6	9	3	12	14	8
V4	0,163	11	10	5	11	11	3	7	8	11	1	9	5	2	4

Hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005

Při hodnocení vývoje lidských zdrojů podle krajů vyvstane ještě více problémů než při posuzování výsledků jediného roku. Jednak je zvolené období let 2000 až 2005 pro zjištění zásadnějších vývojových tendencí poměrně krátké. Mimo to běžně užívané hodnocení na základě vývojových indexů v zásadě omezuje zkoumání dynamiky pouze na krajní roky sledovaného období a již nepřihlíží k možným změnám trendů uvnitř sledovaného období. Svou roli hrají i změny v organizačním uspořádání státu a role krajů v roce jejich vzniku (rok 2000) byla určitě v reálu jiná než po pěti letech v roce 2005. Zásadní problém ale spočívá v datových zdrojích. Bez problému lze získat data jak v oblasti zaměstnanosti tak nezaměstnanosti. Pro úsek vzdělávání však řada údajů již chybí a odpovídající údaje jsou dostupné v plné šíři jen za poslední 3 roky. Chceme-li nějakým způsobem dopočítat i výchozí úroveň – tedy rok 2000, nezbývá nic jiného, než se uchýlit k dopočtům a odhadům.

Niže uvedené hodnocení vývoje v letech 2000 až 2005 bylo tedy zpracováno při vědomí všech těchto problémů. Vývoj však nebyl hodnocen podle vývojových indexů, ale byl zvolen jiný pohled - srovnávání pořadí konkrétních krajů v jednotlivých letech. To na jedné straně dovolilo upustit od nutnosti stanovovat váhy vybraných ukazatelů odlišně pro jednotlivé roky - připojení domácností na internet v roce 2000 bylo asi na kvalitativně jiné úrovni než v roce 2005. Naproti tomu tento způsob může však do značné míry stírat faktické rozdíly mezi regiony. Rozdíl mezi prvním a druhým může být několikanásobně větší (menší) než mezi druhým a třetím. Z těchto všech výše uvedených důvodů je nutno přistupovat k následující tabulce skutečně pouze orientačně.

4.4. Změna postavení krajů během sledovaného období

Rok	Hl. m. Praha	Středo- český	Jiho- český	Plzeň- ský	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králo- véhra- decký	Pardu- bický	Vysočí- na	Jihomo- ravský	Olo- moucký	Zlínský	Morav- skoslez- ský
Zaměstnanost														
Postavení kraje														
2005	1	3	5	4	2	8	6	10	9	7	11	13	14	12
2003	1	3	6	5	2	12	4	8	9	7	13	10	11	14
2000	1	6	3	5	2	10	4	7	13	8	9	12	11	14
změna	0	3	-2	1	0	2	-2	-3	4	1	-2	-1	-3	2
Nezaměstnanost														
Postavení kraje														
2005	2	1	3	6	12	13	7	4	5	8	9	10	11	14
2003	2	1	5	6	11	13	8	3	9	4	10	12	7	14
2000	1	7	3	4	8	13	11	5	6	2	10	12	9	14
změna	-1	6	0	-2	-4	0	4	1	1	-6	1	2	-2	0
Vzdělávání														
Postavení kraje														
2005	1	13	6	10	14	11	9	5	12	4	2	8	3	7
2003	1	14	3	13	12	11	7	8	5	4	6	9	2	10
2000	1	12	7	11	13	8	3	10	14	6	4	5	2	9
změna	0	-1	1	1	-1	-3	-6	5	2	2	2	-3	-1	2
Lidské zdroje celkem														
Postavení kraje														
2005	1	3	2	5	12	14	6	4	9	7	8	11	10	13
2003	1	6	2	10	7	13	4	8	9	3	11	12	5	14
2000	1	10	2	7	4	13	5	6	11	3	9	12	8	14
změna	0	7	0	2	-8	-1	-1	2	2	-4	1	1	-2	1

POSTAVENÍ JIHOČESKÉHO KRAJE MEZI OSTATNÍMI KRAJI

V rámci jednotlivých regionů České republiky patří Jihočeský kraj k oblastem, ve kterých v rozvoji lidských zdrojů převažují pozitivní trendy.

V souhrnných charakteristikách zaměstnanosti se kraj řadí na 5. místo. Výše průměrné mzdy je sice až na začátku druhé poloviny pomyslné tabulky, ale ostatní ukazatele jsou již pro kraj příznivější. Týká se to zejména míry zaměstnanosti, která je třetí nejvyšší v republice. Průměrná týdenní délka pracovní doby 41,3 dne pak zařadila kraj na 6. příčku. Přitom v našem pojetí jsme vycházeli z toho, že není cílem efektivní ekonomiky extenzivní využívání pracovní síly. Proto také Hl. město Praha se v tomto ukazateli zařadila až na poslední místo.

Souhrnný ukazatel nezaměstnanosti přisoudil kraji 3. příčku. Rozhodující vliv na toto umístění měla obecná míra nezaměstnanosti, která je mezi kraji České republiky třetí nejnižší. Pozici ještě upevnila rovněž relativně velmi nízká nezaměstnanost vysokoškoláků. Naproti tomu nadprůměrně vysoké procento pracovní neschopnosti, které zařadilo kraj až do poslední třetiny, výsledky poněkud zhoršilo. Vzhledem k demografickým charakteristikám kraje a relativně příznivému životnímu prostředí není objektivní důvod, aby zejména nemocnost v kraji byla nadprůměrná. Nelze tedy vyloučit, že krátkodobé problémy v zaměstnanosti jsou řešeny právě tímto způsobem. Přímá závislost mezi mírou nezaměstnanosti a procentem pracovní neschopnosti se však v našem případě nepotvrdila. Korelační koeficient dosáhl jen necelých 40 %. Přesto je zajímavé, že v některých krajích (zejména moravských) je vysoké procento pracovní neschopnosti doprovázeno i vysokou mírou obecné nezaměstnanosti.

Průměrnou hodnotu souhrnného syntetizujícího ukazatele dosáhl kraj v oblasti vzdělávání. Přitom celkově šestou příčku ovlivňovaly jednotlivé indikátory rozdílně. Pozitivní vliv měla zejména střední délka vzdělávání, která hodnotou 14,6 roku přisoudila kraji čtvrtou příčku. Je však nutno přiznat, že proti většině ostatních krajů nejsou rozdíly zase tak výrazné. Např. proti sousednímu Plzeňskému kraji je střední délka vzdělávání delší jen o 8 měsíců a proti kraji Vysočina dokonce jen o 4 měsíce. Zvolená metoda však akcentuje jakékoli rozdíly. Další dva ukazatele řadí kraj ke konci první poloviny v pořadí krajů. Naopak podprůměrné je místo, které kraji přísluší podle vybavenosti domácností s připojením na internet. Zhruba čtvrtina takto vybavených domácností přisoudila kraji až 10. příčku. Rozdíl proti průměru republiky však představuje jen dva procentní body a není tedy příliš výrazný. Hlavní příčina této situace spočívá především v poněkud odlišné sídelní struktuře kraje. Existence řady malých sídel možnosti využívání internetu ztěžuje a připojení je tak finančně

náročnější. Na druhé straně jsou v kraji obce, které pro své obyvatele zajišťují připojení k internetu bezplatně.

Přestože ve všech vybraných oblastech se kraj pohyboval sice v první polovině pomyslného žebříčku, nebyl většinou na prvních pozicích, Celkové umístění kraje je přesto velice pozitivní. Souvisí to právě s tím, že v žádné oblasti nebyl výrazněji podprůměrný. V souhrnu podle jednoho syntetického ukazatele, který akcentuje všechny vybrané indikátory, se kraj v rozvoji lidských zdrojů v roce 2005 umístil na druhém místě. Lepší výsledky dosáhl pouze kraj HL. město Praha.

Rovněž vývojové trendy (i přes všechny výhrady uvedené v úvodu této kapitoly) potvrzují dobrou pozici kraje. Jak proti úrovni souhrnného syntetického ukazatele v roce 2000 tak i v roce 2003 se pozice kraje nemění a přísluší mu druhé místo. Vývoj je charakterizován drobnými změnami v postavení kraje ve všech třech vybraných základních oblastech, a to jak ve směru kladném tak záporném. Tyto difference jsou řádově menšího rozsahu a celkové postavení kraje tak v souhrnu nemění.